

**Zločinecká skupina – aktualizovaný rešerš pojmu (k 10.06.2013)
(pracovný materiál)**

**§ 129
Skupina osôb a organizácia**

Znenie ustanovenia účinné od 01.06.2006 do 31.08.2009 (zmenené zákonom č. 257/2009 Z. z.):

- (1) Skupinou osôb sa na účely tohto zákona rozumejú najmenej tri osoby.
- (2) Organizovanou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie spoločenie najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou deľbou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu.
- (3) **Zločineckou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viacej zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody.**
- (4) Teroristickou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia na účely spáchania trestného činu teroru alebo trestného činu terorizmu.
- (5) **Činnosťou pre zločineckú skupinu** alebo teroristickú skupinu sa rozumie úmyselná účasť v takej skupine alebo iné úmyselné konanie na účel
 - a) zachovania existencie takej skupiny, alebo
 - b) spáchania trestných činov uvedených v odseku 3 alebo 4 takou skupinou.
- (6) **Podporou zločineckej skupiny** alebo teroristickej skupiny sa rozumie úmyselné konanie spočívajúce v poskytnutí prostriedkov, služieb, súčinnosti alebo vo vytváraní iných podmienok na účel
 - a) založenia alebo zachovania existencie takej skupiny, alebo
 - b) spáchania trestných činov uvedených v odseku 3 alebo 4 takou skupinou.

Znenie ustanovenia účinné od 01.09.2009 do 31.12.2009 (zmenené zákonom č. 576/2009 Z. z.):

- (1) Skupinou osôb sa na účely tohto zákona rozumejú najmenej tri osoby.
- (2) Organizovanou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie spoločenie najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou deľbou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu.
- (3) Extrémistickou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie spoločenie najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu extrémizmu.
- (4) **Zločineckou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viacej zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody.**
- (5) Teroristickou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia na účely spáchania trestného činu teroru alebo trestného činu terorizmu.
- (6) **Činnosťou pre zločineckú skupinu** alebo teroristickú skupinu sa rozumie úmyselná účasť v takej skupine alebo iné úmyselné konanie na účel
 - a) zachovania existencie takej skupiny, alebo
 - b) spáchania trestných činov uvedených v odseku 4 alebo 5 takou skupinou.
- (7) **Podporou zločineckej skupiny** alebo teroristickej skupiny sa rozumie úmyselné konanie spočívajúce v poskytnutí prostriedkov, služieb, súčinnosti alebo vo vytváraní iných podmienok na účel
 - a) založenia alebo zachovania existencie takej skupiny, alebo
 - b) spáchania trestných činov uvedených v odseku 4 alebo 5 takou skupinou.

Znenie ustanovenia účinné od 01.01.2010 doposiaľ:

- (1) Skupinou osôb sa na účely tohto zákona rozumiejú najmenej tri osoby.
- (2) Organizovanou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie spoločenie najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou deľbou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu.
- (3) Extrémistickou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie spoločenie najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu extrémizmu.
- (4) **Zločineckou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viacej zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody.**
- (5) Teroristickou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia na účely spáchania trestného činu teroru alebo trestného činu terorizmu.
- (6) **Činnosťou pre zločineckú skupinu** alebo teroristickú skupinu sa rozumie úmyselná účasť v takej skupine alebo iné úmyselné konanie na účel
- zachovania existencie takej skupiny, alebo
 - spáchania trestných činov uvedených v odseku 4 alebo 5 takou skupinou.
- (7) **Podporou zločineckej skupiny** alebo teroristickej skupiny sa rozumie úmyselné konanie spočívajúce v poskytnutí finančných alebo iných prostriedkov, služieb, súčinnosti alebo vo vytváraní iných podmienok na účel
- založenia alebo zachovania existencie takej skupiny, alebo
 - spáchania trestných činov uvedených v odseku 4 alebo 5 takou skupinou.

Komentár k § 129

Organizovaná skupina je určovaná:

- spoločením najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu,
- deľbou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny,
- plánovitosťou a koordinovanosťou,
- zvyšovanou pravdepodobnosťou úspešného spáchania trestného činu.

Spáchanie trestného činu organizovanou skupinou sa považuje za závažnejší spôsob konania - pozri § 138 písm. i).

Poľahčujúcou okolnosťou podľa § 36 písm. o) Trestného zákona je príspevanie k odhaleniu alebo usvedčeniu organizovanej skupiny, zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny.

Extrémistická skupina je určovaná:

- spoločením najmenej troch osôb a
- účelom spoločenja je spáchanie trestného činu extrémizmu (§ 140a).

Na rozdiel od organizovanej skupiny sa pri extrémistickej skupine nevyžaduje aj deľba určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ani plánovitosť a koordinovanosť.

Členstvo v extrémistickej skupine je okolnosťou podmieňujúcou vyššiu trestnú sadzbu pri trestnom čine podľa § 421 ods. 2 písm. b), § 424 ods. 3 písm. e) Tr. zák.

Zločinecká skupina ako najvyššia forma organizovaného zločinu, je okrem znakov, ktoré má organizovaná skupina, charakterizovaná aj nasledovnými znakmi:

- štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb pôsobiaca v určitom časovom období, pričom nemusí ísť o trvalé zoskupenie,
- páchanie zločinov a určitých vymenovaných trestných činov,
- jej účelom je zakryť alebo legalizovať vlastnú trestnú činnosť alebo príjmy z nej.

Štruktúrovanosť skupiny znamená hierarchické rozdelenie jej členov z hľadiska postavenia a vplyvu v skupine.

Spáchanie trestného činu zločineckou skupinou je osobitným kvalifikačným pojmom (nebezpečné zoskupenie § 141 Tr. zák.).

Už samo založenie, zosnovanie a podporovanie zločineckej skupiny je trestným činom (§ 296 Tr. zák.).

Zločinecká skupina - pozri aj § 30 ods. 1 o plnení úloh agenta, § 34 ods. 8 o možnosti zákazu podmieneného prepustenia, § 36 písm. o) o poľahčujúcej okolnosti, § 39 ods. 2 písm. b) o mimoriadnom znížení trestu odňatia slobody.

Ide o upravené ustanovenie § 89 ods. 27 predchádzajúceho Trestného zákona.

Teroristická skupina je charakterizovaná nasledovnými znakmi:

- a) štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb vytvorená na určité časové obdobie,
- b) účel spočíva len v páchaní trestných činov teroru (§ 313, 314 Tr. zák.) alebo terorizmu (§ 419 Tr. zák.).

Nie je však vylúčené spáchanie aj iných trestných činov teroristickou skupinou. Na rozdiel od zločineckej skupiny sa tu nevyžaduje vyslovená koordinovanosť činnosti jej členov.

Pojmy „činnosť“ pre zločineckú alebo teroristickú skupinu a „podpora“ zločineckej alebo teroristickej skupiny sa tu definujú vo vzťahu k trestnému činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 a k trestnému činu založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny podľa § 297.

Pomoc vo forme prípravy alebo účasti je tu povýšená na dokonaný trestný čin.

Činnosť pre zločineckú alebo teroristickú skupinu (odsek 6) spočíva:

- a) v úmyselnej účasti v takej skupine (napr. zadovážovanie prostriedkov, vhodných objektov v tzv. logistickom zabezpečení),
- b) v inom úmyselnom konaní (napr. získavanie informácií na predchádzanie odhaleniu skupiny).

Takáto činnosť musí smerovať k

- a) zachovaniu existencie skupiny alebo
- b) spáchaniu vymenovaných trestných činov takouto skupinou.

Za účasť v zmysle tohto ustanovenia nemožno považovať dohodu o budúcej súčinnosti. Takáto dohoda by mohla byť trestná ako príprava na uvedené trestné činy.

Podporou zločineckej alebo teroristickej skupiny (odsek 7) je úmyselné konanie nečlena skupiny, ktoré spočíva

- a) v poskytovaní prostriedkov (napr. finančných, dopravných alebo zbraní),
- b) v poskytovaní služieb (napr. právnych, ubytovacích),
- c) v súčinnosti (napr. obchodovanie s takouto skupinou, ukrývanie takejto skupiny),
- d) vo vytváraní iných podmienok (napr. v zisťovaní potrebných informácií, plánov, utajovaných skutočností a pod.).

Podpora musí smerovať k

- a) založeniu alebo zachovaniu existencie takej skupiny, alebo
- b) spáchaniu vymenovaných trestných činov takou skupinou.

Ide o upravené ustanovenie § 89 ods. 28 predchádzajúceho Trestného zákona.

Stanovisko k výkladu pojmu zločinecká skupina podľa § 89 ods. 27 Tr. zák.

Pri právnom posudzovaní konania páchatel'ov, ktorí spáchali trestný čin v skupine je potrebné skúmať všetky do úvahy prichádzajúce možnosti, teda spolupáchateľstvo podľa § 9 ods. 2 Tr. zák., účastníctvo podľa § 10 ods. 1 Tr. zák., organizovanú skupinu podľa § 89 ods. 26 Tr. zák. a zločineckú skupinu podľa § 89 ods. 27 Tr. zák. Pri skúmaní znakov kriminálnej skupiny je potrebné začínať najmiernejšou formou,

nie tak, ako sa ustálila súčasná prax, ktorá pri právnom hodnotení preferuje zločineckú skupinu a opomína znaky spolupáchateľstva a organizovanej skupiny. Spáchanie trestného činu organizovanou skupinou spravidla zvyšuje jeho nebezpečnosť pre spoločnosť oproti trestnému činu spáchanému spolupáchateľmi alebo páchatelmi a účastníkmi. Spáchanie trestného činu zločineckou skupinou zvyšuje jeho nebezpečnosť pre spoločnosť oproti trestnému činu spáchanému organizovanou skupinou.

Zločinecká skupina existuje počas určitého časového obdobia a teda nevznikla ad hoc, má určitú vnútornú organizačnú štruktúru s rozdelením funkcií a deľbou činností, je charakterizovaná vzťahmi podriadenosti a nadriadenosti, je relatívne stabilná s dodržiavaním vlastných pravidiel a jej organizačná štruktúra je dôsledne utajovaná. Členstvo v zločineckej skupine je tiež skutočnosťou odôvodňujúcou použitie kvalifikovanej skutkovej podstaty, avšak ešte prísnejšej ako členstvo v organizovanej skupine. Tým je explicitne vyjadrené, že stupeň nebezpečnosti konania pre spoločnosť je u členov zločineckej skupiny vyšší ako u členov organizovanej skupiny. Pri zločineckej skupine na rozdiel od organizovanej skupiny Trestný zákon výslovne sankcionuje už aj len samotné členstvo v zločineckej skupine.

Spolčenie je dohoda o budúcom trestnom čine, pričom tento nemusí byť detailne určený. Zvláštnou formou spolčenia je organizovaná skupina, ktorou sa rozumie spolčenie najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu, ktoré sa vyznačuje deľbou úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ich plánovaním a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného vykonania trestného činu a tým aj jeho nebezpečnosť pre spoločnosť. Nevyžaduje sa výslovné prijatie za člena skupiny alebo výslovné pripojenie k skupine. Stačí, že sa páchatel do skupiny fakticky včlenil a aktívne sa na jej činnosti podieľal.

Štruktúrovaná skupina je skupina, ktorá má určitú vnútornú organizačnú štruktúru s rozdelením funkcií a deľbou činností. Nestačí pre ňu len rozdelenie úloh ako u organizovanej skupiny, ale predpokladá, že jednotliví členovia zločineckej skupiny majú vopred určené funkcie a okruhy vykonávaných činností. Táto vnútorná organizačná štruktúra je charakterizovaná vzťahmi nadriadenosti a podriadenosti /rozdelenie funkcií/, relatívnou stabilitou a prísny dodržiavaním pravidiel /tzv. kódex organizácie – napr. zákon mlčanlivosti/, vrátane zásadného utajenia skupiny, jej štruktúry a jej akcií. Pod štruktúrovanou skupinou by mala byť definovaná skupina páchatel'ov rozdelená minimálne do dvoch horizontálnych stupňov riadenia. V takejto skupine jeden alebo niekoľko páchatel'ov fungujú ako vedúci, ktorí organizujú činnosť ostatných páchatel'ov a určujú im konkrétne okruhy vykonávaných činností, prípadne aj konkrétne úlohy, ktorým sa majú v rámci fungovania zločineckej skupiny venovať. Môže ísť pritom aj o takú činnosť, ktorá sama o sebe nie je trestnou činnosťou, avšak vytvára podmienky pre úspešné fungovanie celej zločineckej skupiny pri jej úsilí páchať trestnú činnosť. Typickým príkladom je napríklad poskytovanie fyzickej ochrany vedúcim páchatel'om, zabezpečovanie schôdzok vedúcich páchatel'ov na ktorých sa plánuje ďalšia trestná činnosť a pod.

ZEMAN, Š.: Rôznorodosť prístupov k legálnej definícii pojmu „organizovaná kriminalita“ s akcentom na trestnoprávne hľadiská. BSA.- Bulletin slovenskej advokácie, 2012, č. 5, s. 8.

Organizovaná kriminalita je mimoriadne aktuálny jav, ktorý však stále nie je dostatočne poznaný a preskúmaný. O to viac to platí v podmienkach Slovenskej republiky, kde chýba nielen systematické štatistické spracovanie, ale aj relevantné empirické výskumy. Nasledujúci príspevok si stanovil za cieľ poskytnúť stručný náhľad na rôznorodosť prístupov k legálnej definícii „organizovanej kriminality“.

I. Všeobecný úvod

Každým rokom sa o organizovanej kriminalite hovorí častejšie a s väčšou naliehavosťou. Rovnako možno často počuť informáciu, že organizovaný zločin preniká či prenikol do štruktúr verejnej správy, polície, a vôbec, politických a ekonomických kruhov.

Odborná literatúra však pritom poukazuje aj na skutočnosť, že „organizovaná kriminalita nie je v celosvetovom meradle javom novým, aj keď sa v poslednej dobe stala jedným z najzávažnejších globálnych problémov súčasnosti, jedným z najväčších rizík ohrozujúcich stabilitu, bezpečnosť a vývoj občianskej spoločnosti. Občanov ohrozuje tento jav bezprostredne tým, že podstatne znižuje kvalitu ich spoločenského

života, ohrozuje ich životy, zdravie, osobnú integritu, majetok a ostatné ústavou zaručené práva a slobody, súčasne však znižuje ich dôveru ku štátu a jeho orgánom. Organizovaná kriminalita potlačuje prirodzené pôsobenie právnych a etických noriem v spoločnosti, podkopáva demokratické procesy, hlboko zasahuje verejnú správu a politické štruktúry, vrátane ozbrojených a poriadkových zložiek. Vážne tak môže byť narušená bezpečnosť štátu, ktorá je predpokladom osobnej bezpečnosti občanov a zároveň základom ich dôvery v štát a jeho inštitúcie“.

Podľa Eichlera možno organizovanú kriminalitu priradiť do skupiny tzv. nových bezpečnostných hrozieb nevojenského charakteru.

To potvrdzuje aj Musil, podľa ktorého organizovaná kriminalita disponuje schopnosťou absorbovať vymoženosti moderných technológií a organizačných princípov, a keďže, navyše, neuznáva žiadne obmedzenia, či už vo forme právnych alebo morálnych pravidiel, ktoré však spoločenské inštitúcie musia rešpektovať, dosahuje vysoké zisky, ktoré jej dávajú ekonomickú a v neskorších štádiách aj politickú silu. Pre svoju vysokú organizovanosť, disponovanie značnými finančnými prostriedkami, špičkovou technológiou, či dokonalými informáciami, ako aj pre možnosť a ochotu použiť zbrane, predstavuje organizovaná kriminalita spoločensky veľmi závažný jav.

Nebezpečenstvo organizovanej kriminality spočíva taktiež v kvalitatívnej odlišnosti tohto fenoménu od kriminality „bežnej“. Pri bežnej kriminalite je ústredným bodom záujmu konkrétny páchatel' a jeho trestný čin, zatiaľ čo pri organizovanej kriminalite sú tieto faktory druhotné.

Hlavným motívom sa totiž stáva snaha o dosiahnutie maximálneho prospechu, realizovaná v širších súvislostiach. Môžeme pritom uviesť najmä rýchle získanie tovaru, prípadne poskytnutie služby, maximalizáciu a následnú legalizáciu zisku, pričom nie je podstatné, ako bude tento cieľ dosiahnutý. Literatúra charakterizuje výrazom "priemysel zločinu" podnikateľské aktivity organizované podľa modelu prosperujúcich podnikov (podnikať, investovať, znižovať náklady, maximalizovať zisk, zvyšovať efektivitu, expandovať, atď.), s tým rozdielom, že zločinné podnikanie nerešpektuje spoločenské a právne normy, keďže prevádzkuje nedovolené formy podnikania, ktoré zahŕňajú produkciu a distribúciu protizákonných produktov a služieb, protizákonné obchodovanie so zákonom povolenými produktmi alebo krádež zákonom povolených produktov, prípadne všetky tieto tri okruhy aktivít súčasne.

Napriek tomu, že táto forma kriminality zamestnáva trestné konanie, vedu, ale i verejnosť v stále väčšej miere, pokus zachytiť jav organizovanej kriminality pojmovo, a o to viac empiricky, naráža pre mnohotvárnosť a zvláštnosti javových foriem na ťažkosti. Ako poznamenáva Kaiser, pre nedostatočný prístup a chýbajúcu dokumentáciu býva organizovaná kriminalita nezriedka zaraďovaná medzi „mýtus a skutočnosť“.

Toto tvrdenie dokumentuje aj fakt, že rôzne štáty, medzinárodné organizácie či policajné zložky definujú „organizovanú kriminalitu“, resp. „organizovaný zločin“ odlišne.

Je nesporné, že organizovaná kriminalita predstavuje oproti individuálne páchanej trestnej činnosti novú kvalitu, ktorá sa odlišuje viacerými charakteristickými znakmi. Určenie týchto podstatných znakov je nevyhnutné k správne poznaniu a pochopeniu celého tohto javu a jeho príčin, a následne k vytvoreniu dostatočne účinných právnych, ekonomických a ďalších prostriedkov k jeho efektívnemu predchádzaniu a potlačovaniu. Okrem toho, presné vymedzenie a jednotná definícia tejto kriminality sú nutné aj k získaniu štatisticky relevantných údajov, na ktorých absolútne akútne a alarmujúci nedostatok, nielen v rámci SR, poukazujeme už hneď v úvode tejto kapitoly. Tento proces vymedzenia je však potrebný aj z hľadiska úspešnej nadnárodnej spolupráce v snahe medzinárodného spoločenstva eliminovať tento stále nebezpečnejší element.

Podat' komplexnú a vyčerpávajúcu definíciu organizovanej kriminality je mimoriadne zložitá, pretože jej javové formy sú neobyčajne rozmanité, alebo inak povedané, ide o veľmi heterogénny jav, ktorý v sebe zahŕňa mnoho druhov trestných činov.

Ako poznamenávajú experti, **„definičný problém nevyvoláva ani tak pojem zločinu či trestného činu, keďže trestné činy, ktoré sa páchajú organizovane, možno bez väčších ťažkostí vytipovať, ale skôr pojem „organizovanie“**. Existujú totiž skupiny s rôznym stupňom organizovanosti od relatívne nízkeho stupňa až k dokonale organizovaným skupinám, pričom hranice medzi týmito stupňami sú plynulé. Navyše, konkrétny stupeň organizovanosti, ktorý mnohokrát vyžaduje trestný zákon, je veľmi zložitá preukázať.

V ďalšej časti osobitne poukážeme na právnu definíciu pojmu "organizovaná kriminalita" z hľadiska medzinárodného práva ako aj úniijného práva a následne si priblížime definíciu tohto pojmu vo vnútroštátnych trestnoprávných úpravách niektorých vybraných krajín, so samozrejým akcentom na detailnejšiu ilustráciu chápania tohto pojmu, a celkovo s touto kriminalitou súvisiacej terminológie v právnom poriadku Slovenskej republiky.

II. Poňatie medzinárodného práva verejného - Organizácia Spojených národov

Organizácia Spojených národov (ďalej OSN) vstúpila do priameho boja proti organizovanej kriminalite na svojom Piatom kongrese OSN o prevencii zločinu a o zaobchádzaní so zločincami, ktorý sa uskutočnil v Ženeve v roku 1975. Už tu sa poukázalo na nebezpečenstvo „medzinárodného zločinu“ ako biznisu, na kriminalitu „bielych golierov“ a korupciu, pričom sa deklarovalo, že „zločin ako biznis“ je oveľa vážnejšou hrozbou pre spoločnosť a národné ekonomiky ako tradičné formy kriminality.

Zámer vypracovať komplexný medzinárodný nástroj, ktorý by riešil problematiku boja proti nadnárodnému organizovanému zločinu, nastolila však až ministerská konferencia o organizovanom zločine, ktorá sa konala v roku 1994 v Neapole. Valné zhromaždenie OSN následne prijalo tzv. Neapolskú politickú deklaráciu a Globálny akčný plán proti organizovanému zločinu, pričom v rámci týchto dokumentov sa výslovne nastolila už aj požiadavka vypracovania medzinárodnej konvencie. Stal sa ňou Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, resp. jeho dodatkové protokoly. K podpisu dohovoru prišlo v termíne 11. - 15. decembra 2000 na Konferencii OSN v Palerme, pričom vláda Slovenskej republiky vyslovila súhlas s jeho podpisom uznesením č. 957/2000. V Zbierke zákonov SR bol uverejnený 31. decembra 2003 pod č. 621/2003. Platnosť pre SR nadobudol 2. januára 2004.

Ako však poznamenáva Scheinost, napriek svojmu nespochybniteľne kľúčovému významu, tento dokument viac-menej rezignuje na explicitné vymedzenie pojmu „organizovaná kriminalita“, resp. „organizovaný zločin“ a **snaží sa definovať len subjekt, t.j. „zločineckú skupinu“, resp. organizáciu, s tým, že účasť v tejto skupine a podiel na jej aktivitách je trestným činom.**

Dohovor tak v článku 2 definuje, že:

- a) „**organizovaná zločinecká skupina**“ je štruktúrovaná skupina troch alebo viacerých osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo niekoľko závažných trestných činov alebo trestných činov stanovených týmto dohovorom, za účelom získania finančnej alebo inej materiálnej výhody priamo alebo nepriamo;
- b) „závažný trestný čin“ je konanie, ktoré je trestným činom, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou najmenej štyri roky alebo prísnejší trest;
- c) „**štruktúrovaná skupina**“ je skupina, ktorá bola vytvorená nie náhodne na účel bezprostredného spáchania trestného činu a v ktorej nemusia byť formálne rozdelené úlohy jej členov, pokračovanie členstva alebo vytvorená rozvinutá štruktúra.

Návrh konvencie z roku 1997 však ešte uvádzal, že na jej účely **za organizovanú kriminalitu považuje**: „činnosť, ktorá je vykonávaná skupinou troch alebo viacerých osôb, medzi ktorými sú hierarchické alebo osobné vzťahy. Táto činnosť poskytuje vodcom možnosť získavať profit, kontrolovať územie alebo trh, domáci či zahraničný, pri využití násilia, zastrašovania alebo korupcie, na rozširovanie činnosti alebo infiltráciu do legálnej ekonomiky, a to hlavne prostredníctvom:

- 1) nezákonného obchodu s narkotikami a psychotropnými látkami, ako aj prania špinavých peňazí, ako je určené v Konvencii OSN z r. 1988 proti nezákonnému obchodu s narkotikami a psychotropnými látkami;
- 2) obchodovania s bielym mäsom, definovaného v Konvencii na potlačenie obchodovania s osobami a prostitúcie z 2. decembra 1949;
- 3) falšovania peňazí, definovaného v Medzinárodnej konvencii na potlačenie falšovania peňazí z 20. apríla 1929;
- 4) nezákonného obchodovania alebo krádeží predmetov kultúrneho dedičstva, definovaných v Konvencii vzdelávacej, vedeckej a kultúrnej organizácie pri OSN o prostriedkoch zákazu a prevencie nezákonného importu, exportu a obchodovania s kultúrnym vlastníctvom zo 14. novembra 1970 a v Konvencii medzinárodného inštitútu pre unifikáciu súkromného práva o ukradnutých alebo ilegálne exportovaných predmetoch kultúry z 24. júna 1995;
- 5) krádeží nukleárneho materiálu, jeho zneužitia alebo hrozby jeho zneužitia za účelom poškodiť verejnosť, definovaných v Konvencii o fyzickej ochrane nukleárneho materiálu z 3. marca 1980;
- 6) terorizmu;
- 7) nelegálneho obchodovania alebo krádeží zbraní a výbušných materiálov a zariadení;

8) nezákonného obchodovania alebo krádeží motorových vozidiel; 9) korupcie verejných činiteľov.“

Lisoň so Stierankom v tomto kontexte dokonca vyvodzujú záver, že pojem „organizovaná kriminalita“ zahŕňa aj spáchanie činu hoci len jedným páchatelom, ak je zrejmé, že ide o súčasť trestnej činnosti skupiny, ktorej je členom alebo pre ktorú čin vykonal, napr. na objednávku.

III. Poňatie Európskej únie

Vzhľadom na to, že „prevencia a boj proti terorizmu, nedovolenej preprave omamných látok a iných foriem závažnej medzinárodnej kriminality sú považované za otázku spoločného záujmu pre všetky štáty únie“, predmetná problematika definovania tohto javu neobišla ani Európsku úniu (ďalej len EÚ).

Pozoruhodným krokom k praktickému riešeniu legislatívnych problémov s právnym definovaním "organizovanej kriminality" je dokument EÚ z 21.12.1998 - Joint Action on making it a criminal offence to participate of criminal organization in the Member States of European Union - 98/233 JHA.

Európska komisia v tejto súvislosti pri definovaní pojmu „organizovaná kriminalita“ uplatňuje kritériá rozdelené na povinné a voliteľné.

Záväznými identifikačnými znakmi sú:

- 1) „spolupráca viac ako dvoch osôb;
- 2) dlhšie alebo časovo neobmedzené pôsobenie skupiny;
- 3) podozrenie alebo usvedčenie z páchania vážnej trestnej činnosti;
- 4) s cieľom produkovať zisk alebo získať moc.“

Medzi voliteľné kritériá pritom patria:

- 5) „každý účastník má špecifickú úlohu;
- 6) skupina využíva určitú formu vnútornej disciplíny a kontroly;
- 7) používa násilie alebo iný prostriedok zastrasovania;
- 8) ovplyvňuje politiku, médiá, verejnú správu, orgány činné v trestnom konaní, riadenie súdnictva alebo ekonomiky pomocou korupcie alebo iných prostriedkov;
- 9) používa komerčné a podnikateľské štruktúry;
- 10) zapája sa do prania špinavých peňazí;
- 11) pôsobí na medzinárodnej úrovni.“

Pokiaľ teda organizácia **spĺňa minimálne šesť z týchto kritérií, pričom kritériá 1. - 4. musia byť prítomné**, v tom prípade možno hovoriť o organizovanej kriminalite.

Karabec v tejto súvislosti poznamenáva, že tento dokument EÚ kombinuje obidva základné prístupy k definovaniu „organizovanej kriminality“, resp. „zločineckej organizácie“, čiže kvalitatívne hľadisko charakterizujúce v určitej miere povahu danej kriminality a organizácie, ako aj zároveň taxatívne, vypočítavacie hľadisko, definujúce okruh trestných činov, ktorých páchanie je typické pre zločinecké organizácie. Tak následne autor prichádza k definícii, že v zmysle „Joint Action“, „organizovanou kriminalitou sa myslí kvalifikovaná trestná činnosť určená podľa druhového objektu, páchaná subjektom, ktorý sa zúčastňuje činnosti organizácie, ktorá je označená za zločinnú“.

Samotný dokument však opäť neponúka explicitnú definíciu „organizovanej kriminality“, pričom postupuje obdobne ako vyššie uvedený **Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, t. j. vymedzuje len pojem „zločinecká organizácia“**, ktorú v čl. 1 chápe ako „**štruktúrované združenie viac ako dvoch osôb, vytvorené na dlhšiu dobu k páchaniu trestných činov, za ktoré možno uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou štyri roky alebo ťažší trest, ak tieto trestné činy spočívajú v získavaní hmotného prospechu alebo sú prostriedkom k jeho získaniu a vzhľadom k okolnostiam neprípustne ovplyvňujú činnosť verejných orgánov. Za trestné činy podľa čl. 1 sa považujú trestné činy uvedené v čl. 2 Zmluvy o Europole a v prílohe k tomuto dokumentu, za ktoré možno uložiť trest najmenej rovnako prísny ako tresty predpokladané podľa čl. 1.**“

V konečnom dôsledku, význam dokumentu „Joint Action“ je možné vidieť v tom, že ide o opatrenie, ktoré je na základe čl. 3 Zmluvy o EÚ záväzné pre všetky členské štáty únie, čo opätovne znamená jeho priamu konfrontáciu s našou vnútroštátnou právnou úpravou.

Tieto medzinárodnoprávne vymedzenia OSN ako aj EÚ, ktoré napokon schválila aj Expertná skupina na organizovaný zločin pri Rade Európy, stali sa nepochybne určitým vodidlom aj pri tvorbe národných právnych noriem, pričom však hranice „organizovanej kriminality“ pomerne rozvoľňujú. V ich duchu možno **za „organizovanú kriminalitu“ považovať všetky závažné trestné činy páchané s cieľom hmotného prospechu skupinou (postačia aj tri osoby), ktorá by z ďalších znakov mala vykazovať len určité trvanie v čase a vnútornú, bližšie nediferencovanú štruktúru.**

V tomto kontexte tak možno **pod „organizovanú kriminalitu“ zahrnúť značnú časť ekonomickej kriminality, vrátane tzv. „kriminality bielych golierov“, pokiaľ pri nej dochádza k dlhodobejšej trestnej činnosti niekoľkých páchatel'ov konajúcich vo vzájomnej zhode, a pod.** Takéto chápanie by malo viesť k väčšej efektívnosti potierania rozsiahlejšieho spektra závažných foriem trestnej činnosti, pretože umožňuje širšie nasadenie mimoriadnych prostriedkov a účinnejšiu medzinárodnú spoluprácu pri ich odhaľovaní a stíhaní.

IV. Pojem „organizovaná kriminalita“ z pohľadu vnútroštátnych právnych poriadkov vybraných krajín

Na základe analýzy právnych poriadkov niektorých krajín a komparácie výsledkov týchto analýz možno konštatovať, že pri vymedzovaní právnej kategórie „organizovaná kriminalita“, resp. „organizovaný zločin“, je značná nejednotnosť.

Rôznorodé prístupy jednotlivých krajín Karabec kategorizuje takto:

a) „právne vymedzenie „organizovanej kriminality“ nie je vykonané, tento druh kriminality je stíhaný podľa všeobecných ustanovení ako iné trestné činy, pričom organizované formy trestnej činnosti sú postihované prísnejšími sankciami, ako napr. zvýšenie hornej hranice trestnej sadzby, priťažujúca okolnosť, a pod.;

b) závažné formy organizovanej trestnej činnosti sú definované v zákone ako samostatné trestné činy, súhrnný pojem "organizovaná kriminalita" nie je aplikovaný;

c) vymedzenie „organizovaného zločinu“ je vykonané nepriamo, ako trestná činnosť páchaná zločineckou organizáciou, pričom pojmy „zločinecká organizácia“, „členstvo“ v týchto organizáciách, ich „podpora“ a ďalšie formy „účastníctva na ich činnosti“ sú definované v zákone.“

Ako príklad prístupu uvedeného pod písmenom a), možno uviesť nemeckú právnu úpravu, ktorá priamo v zákone nedefinuje pojmy „organizovaná kriminalita“ alebo „organizovaný zločin“. V nemeckom trestnom zákone sú však niektoré ustanovenia, ktoré sú priamo zamerané proti prejavom organizovanej kriminality, ako je napr. § 129 StGB 31) o vytváraní zločineckého spolčenia, taktiež ustanovenie § 261 StGB o praní peňazí, pričom toto ustanovenie bolo do trestného zákona zavedené v roku 1992 Zákonom o potláčaní organizovanej kriminality (OrgKG), ako aj prípadné ďalšie ustanovenia.

Nemecký prístup je charakteristický tým, že v trestnej oblasti je pojem „organizovaná kriminalita“ či „organizovaný zločin“ používaný len v interných predpisoch upravujúcich činnosť polície a štátneho zastupiteľstva. Tento pojem je pritom vymedzený iba všeobecne, popisným spôsobom, ako „sústavná závažná trestná činnosť páchaná za účelom dosahovania zisku alebo moci, na ktorej sa podieľajú dve alebo viacej osôb, dlhšiu dobu a pri svojej činnosti používajú obchodné alebo iné podnikateľské formy a štruktúry alebo násilie či iné formy zastrasovania alebo ovplyvňujú politiku, médiá, verejnú správu, súdy či ekonomiku“.

Nepôjde teda o právne záväzné znaky organizovanej kriminality, ktorých naplnenie by bolo predpokladom pre vyvodenie trestnej zodpovednosti. Uvedená charakteristika preto slúži len na vymedzenie činnosti a kompetencií príslušných organizačných útvarov polície a štátneho zastupiteľstva, napr. pri stanovení vecnej príslušnosti, pri evidovaní tohto druhu kriminality, a pod.

Prístup uvedený pod písmenom b) je zase príznačný pre USA, kde definíciu organizovanej kriminality na federálnej úrovni nájdeme už v Zákone o kontrole kriminality v autobusoch a o bezpečných uliciach, PL. 90-351 z roku 1968. 36) V zmysle tejto právnej normy, pod pojmom „organizovaná kriminalita“ je podľa Lisoňa so Stierankom potrebné chápať „nezákonnú činnosť členov vysoko organizovaného, disciplinovaného spoločenstva, zapojeného do zásobovania nelegálnym tovarom a službami, zahŕňajúceho, ale neobmedzujúceho sa len na hazardné hry, prostitúciu, úžerníctvo, narkotiká, vydieranie, ale aj na ďalšie nezákonné aktivity členov takýchto organizácií“.

Spomínaní autori analýzou uvedenej definície prichádzajú k záveru, že v danom prípade zákon definuje organizovanú kriminalitu rovnako z hľadiska sféry nezákonných aktivít, ako aj z hľadiska, kto a akým spôsobom tieto nezákonné aktivity vykonáva. Poukazujú však na nedostatok, že vymenovaním niekoľkých druhov

závažných foriem nezákonnej činnosti ako samostatných organizovaných trestných činov, definícia súhrnného pojmu „organizovaná kriminalita“ stále absentuje, pričom v uvedenej definícii rovnako nenájdeme ani zmienku o minimálnom počte subjektov, ktoré by mali tvoriť konkrétnu skupinu.

Karabec však za veľmi účinný nástroj boja proti organizovanej kriminalite v USA označuje Federálny zákon o kontrole organizovanej kriminality, PL. 91-452 z roku 1970, ktorého súčasťou je aj Zákon o skorumpovaných a vydieraním ovplyvnených organizáciách, ktorý sa v odbornej literatúre často označuje skratkou „RICO“. Aby bolo možné viesť trestné stíhanie podľa tohto zákona, musia byť splnené tieto podmienky:

- „ide o konanie v rámci podnikateľskej organizácie;
- pričom táto organizácia min. v posledných desiatich rokoch vyvíjala zločineckú činnosť, ktorá zahŕňa trestné činy ako napr. vraždu, únos, lúpež, vydieranie, falšovanie, a ďalšie aktivity pomerne širokého spektra;
- táto zločinecká činnosť je pritom zrejmalá;
- zároveň však touto činnosťou musí byť dotknutá obchodná sféra v širšom rozsahu;
- a z tejto trestnej činnosti plynie zisk, napr. formou provízií“.

Na účely zákona „RICO“ sa pritom za podnikateľskú organizáciu považuje „skupina osôb združená za spoločným účelom“. Čo sa týka organizačnej a právnej formy, môže ísť o „partnerstvo, korporáciu, asociáciu alebo inú právnickú osobu a o každú skupinu jednotlivcov združených de facto, aj keď nie de jure“.

Bez ohľadu na to, že ani tento zákon neposkytuje konkrétne právne vymedzenie „organizovanej kriminality“, jeho význam treba vidieť v tom, že podáva veľmi široké a voľné právne vymedzenie zločineckej organizácie a jej typických aktivít, čím zároveň dáva pozoruhodne veľký priestor sudcovskej úvahe, či jednotlivé subjekty v riešenom prípade páchali trestnú činnosť ako členovia organizovaného zločinu a aké postavenie v hierarchii zastávali. To zároveň umožňuje účinnejšie stíhať rozmanité formy tejto kriminality bez toho, aby trestné konanie stroskotávalo na dôkaznej núdzi, pokiaľ by šlo napr. o preukazovanie hierarchickej štruktúry a ďalších znakov týchto „podnikateľských“ subjektov.

Vymedzenie pojmu „zločinecká organizácia“ má teda iba druhoradý, podporný význam. Zákon sa sústreďuje skôr na definovanie závažnej činnosti, ktorá má povahu organizovaného zločinu a na podmienky, za ktorých možno túto činnosť trestne stíhať.

Možno teda uzavrieť, že tento, pre anglo-americký právny systém typický prístup, charakterizuje „organizovaný zločin“ na základe aktivít členov zločineckej organizácie, a nie ako je to v prípade európskeho kontinentálneho právneho systému, kde sa dôraz kladie na znaky takejto organizácie, charakterizujúce jej status, ako je napr. organizačná forma, vzťahy, rozdelenie úloh, atď.

Posledný uvedený prístup pod písmenom c), je v súčasnej dobe zrejme najrozšírenejší, čo sa týka prístupu k vymedzeniu „organizovaného zločinu“, resp. „organizovanej kriminality“. V centre pozornosti podľa tejto koncepcie stojí snaha o náležité presnú právnu definíciu „zločineckej skupiny“, ktorú v danom prípade možno charakterizovať ako subjekt organizovanej kriminality, a v rámci neho obzvlášť organizovaného zločinu. Aj pri vymedzovaní tohto pojmu sa však prejavuje rozmanitosť prístupov.

Tento spôsob definovania organizovanej kriminality použitím právnej kategórie „zločinecká skupina“ je využívaný napríklad v **Taliansku**, a to v Trestnom zákone (Codice penale) z roku 1982. V uvedenej právnej norme v článku „416bis“ je vymedzená právna kategória „**Mafia**“, ktorá z pohľadu nášho právneho poriadku je synonymom označenia „zločinecká skupina“. Pod týmto pojmom pritom chápe **takú skupinu, ktorej členovia systematicky, využívaním zastráňovania a iných foriem kriminálneho pôsobenia, vytvárajú vzťahy k páchaniu trestných činov, za účelom získania kontroly nad ekonomickými aktivitami a nadobudnutím nezákonných výhod**“.

Kanadský trestný zákon novelou z roku 1997 definuje zločineckú skupinu ako „akúkoľvek skupinu, združenie alebo iné spolčenie piatich alebo viacerých osôb, formálne či neformálne organizovaných, majúcich za jeden z hlavných cieľov páchanie závažných trestných činov, za ktoré je možné uložiť maximálne päť rokov odňatia slobody, pričom ktorýkoľvek člen tejto organizácie, či všetci členovia sa v uplynulých piatich rokoch podieľali na spáchaní väčšieho počtu týchto závažných trestných činov“.

Táto definícia je veľmi rozsiahla, pretože zahŕňa akúkoľvek skupinu, hoci aj voľne združenú, k páchaniu trestnej činnosti, ktorá nemusí mať organizovane násilný charakter. Karabec poznamenáva, že v

odborných kanadských kruhoch to podlieha častej kritike ako málo premyslené opatrenie „ad hoc“, v snahe rýchlo čeliť organizovanej kriminalite, bez toho, že by boli náležite zvážené možné dôsledky tejto novej právnej úpravy. Treba pritom poukázať najmä na skutočnosť, že podľa tohto ustanovenia o zločineckej skupine môžu byť stíhané aj osoby len veľmi okrajovo alebo krátkodobo zapojené do trestnej činnosti, pričom nezáleží ani na tom, akú úlohu v danom prípade plnia, čo možno považovať za neúmerné prepínanie trestnej represie.

Vyváženejšiu a medzi odborníkmi pomerne pozitívne hodnotenú právnu úpravu predstavuje ustanovenie § 278a o zločineckej skupine, ktoré bolo do **rakúskeho Trestného zákona** (ďalej iba StGB) implementované v roku 1996. Podľa tohto ustanovenia bude potrestaný odňatím slobody na 6 mesiacov až päť rokov ten, kto „na dlhšiu dobu založí spolčenie podobné podniku, s väčším počtom osôb, alebo kto sa podieľa na činnosti tohto spolčenia ako jeho člen:

- ak cieľom tohto spolčenia, aj keď nie výlučným, je opakovaná a plánovaná trestná činnosť proti životu, telesnej integrite, slobode alebo majetku, alebo závažné trestné činy v oblasti sexuálneho vykorisťovania osôb, pašovania a nezákonného obchodovania s ľuďmi alebo v oblasti nelegálneho obchodu so zbraňami, s jadrovým alebo rádioaktívnym materiálom, nebezpečným odpadom, narkotikami alebo falšovanými peniazmi;

- ak táto skupina dosahuje zisk vo väčšom rozsahu alebo získava významný vplyv na politiku alebo hospodárstvo;

- ak sa to snaží dosiahnuť korupciou, zastrášaním alebo inými zvláštnymi opatreniami, aby sa vyhlá trestnému stíhaniu“.

Táto definícia sa zdá byť konštruovaná vhodným spôsobom, pretože zahŕňa nielen znaky vymedzujúce „status organizácie“ (skupiny, spolčenia), ale predovšetkým jej „aktivity“. Tie sú vymedzené taxatívnym výpočtom trestnej činnosti charakterizujúcej „objekt“ organizovanej kriminality, resp. zločinu. V konštrukcii uvedeného ustanovenia sú pritom rešpektované tak právne ako aj kriminologické kritériá. Z pohľadu práva sú predovšetkým obsiahnuté v dodržanom princípe „nullum crimen sine lege“, čím odpadá námietka vágnosti a nedostatočnej určitosti niektorých definícií, ako sme to naznačili už vyššie. Na druhej strane, z pohľadu kriminológie, rozumne sa prihliada na podstatné charakteristické znaky typické pre takéto organizácie, ako sú: štruktúrovaná organizácia trvalejšieho charakteru, dosahovanie zisku a politickej či hospodárskej moci, používanie korupcie alebo zastrášovanie, používanie osobitných prostriedkov k obmedzeniu rizika trestného stíhania, a podobne.

V. Pojem "organizovaná kriminalita" v právnom poriadku Slovenskej republiky

Potreba definovať pojem „organizovaná kriminalita“ neobišla ani Slovenskú republiku. Je to determinované predovšetkým tým, že organizovaná trestná činnosť na našom území sa neustále kontinuálne rozmáha.

Prvé náznaky definície možno nájsť v policajnej praxi: „Po roku 1989 sa i v rámci Policajného zboru objavili snahy definovať pojem organizovaná kriminalita a to nie ako klasické zgrupovanie sa väčšej či menšej skupiny ľudí (na základe akejsi ich úvahy), s cieľom vykonania pomerne obmedzenej či krátkodobej série kriminálnych činov. Pojem organizovaná kriminalita z nášho aspektu má označovať kriminalitu polymorfného charakteru, páchanú rozsiahlym spoločenstvom ľudí, okrem iného charakterizovaným aj silnými a v podstate stálymi vnútornými väzbami, prísne vymedzujúcimi role jednotlivých členov v spoločenstve a tiež väzbami a pôsobením tejto society na okolitú spoločnosť. Túto organizovanú trestnú činnosť charakterizuje najmä báza akýchsi obchodných vzťahov, akéhosi obchodu so zločinom.“

Nariadenie Prezidenta PZ z roku 1993 ponúka nasledovné vnímanie: „Organizovaná kriminalita je cieľavedomá, plánovitá, spravidla dlhšie trvajúca zakryvaná nezákonná činnosť skupiny osôb, ktorej cieľom je získanie vysokého finančného zisku, prípadne i vytvorenie vplyvu v štátnej, politickej, ekonomickej alebo inej významnej sfére. Charakterizuje ju súčasne porušenie viacerých spoločensky chránených záujmov“.

K predmetnému pojmu sa vyjadril aj Liščák, podľa ktorého sa „organizovaná kriminalita v slovenskom právnom systéme manifestuje ako špecifická a mnohostranná právna kategória. Spravidla sa ňou rozumie osobitná forma trestnej súčinnosti väčších trvalejších zoskupení páchatel'ov, ktoré sú orientované na zločineckú aktivitu. Organizovaná kriminalita nielen zvyšuje pravdepodobnosť úspešného páchania trestnej činnosti a sťažuje možnosť jej odhalenia, ale zjavne umožňuje zdokonaľovať i formy a metódy páchaného trestného činu, rozširuje svoju činnosť, silnie ekonomicky a predovšetkým preniká do legálnych sociálnych a ekonomických štruktúr a stáva sa spôsobitou uplatňovať na ne svoj vplyv, v úsilí využívať ich na dosahovanie vlastných cieľov. Základným výkladom je u takýchto zoskupení organizovaná skupina“.

Za určitý medzičlánok v procese legálneho vymedzenia pojmu „organizovaná kriminalita“ v SR možno považovať prijatie zákona č. 249/1994 Z. z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a o zmenách niektorých ďalších zákonov, ktorého § 3 charakterizuje „organizovanú skupinu“ ako „najmenej trojčlennú skupinu páchatel'ov alebo účastníkov, ktorá sa spojila na spáchanie trestného činu uvedeného v tomto zákone (§ 2 ods. 2, písm. a) je akýmsi katalógom trestných činov), ak sa ich konanie vyznačuje určitou koordinovanosťou“.

Táto definícia organizovanej skupiny, ako základnej bunky organizovanej kriminality, nepostačovala však už pri jej zavedení, najmä vzhľadom na fakt, že nevystihovala „vyššiu kvalitu“ vo forme zločineckej skupiny.

Napriek viacerým pokusom, najmä z iniciatívy Policajného zboru SR na konci 90. rokov uplynulého storočia, stále neprichádzalo k prijatiu definície, ktorú by akceptoval právny poriadok SR.

Významným legislatívnym posunom bolo napokon prijatie zákona č. 183/1999 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Týmto zákonom bol Trestný zákon doplnený o ustanovenie § 185a Trestného zákona, v ktorom bola vymedzená skutková podstata trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny. Tento zákon súčasne v článku 1, bod 13 doplnil ustanovenie § 89 o odseky 26 a 27, v ktorých zákonodarca vôbec po prvý raz definoval pojmy „organizovaná skupina“ a „zločinecká skupina“.

Podľa § 89 odsek 26 zákona č. 183/1999 Z. z. sa „organizovanou skupinou“ rozumie „spolčenie najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu, ktoré sa vyznačuje del'bou úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ich plánovaním a koordinovanosťou“.

Ten istý zákon, v ustanovení **§ 89 ods. 27, definoval „zločineckú skupinu“** ako „dlhší čas trvajúce zoskupenie najmenej troch osôb na účely páchania trestnej činnosti - s cieľom

- a) dosiahnuť zisk, alebo
- b) preniknúť do orgánov verejnej moci a získať tak nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť, alebo
- c) preniknúť do orgánov podnikateľských alebo nepodnikateľských subjektov a získať tak nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť alebo príjmy z nej - ktoré sa vyznačuje vysokým stupňom del'by práce medzi jednotlivými členmi zločineckej skupiny v rámci jej vnútorného organizačného usporiadania“.

Legálnu definíciu zločineckej skupiny neskôr zmenil zákon č. 421/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon číslo 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Podľa článku I, bodu 21 sa § 89 ods. 27 doplnil tak, že sa slová „trestnej činnosti“ nahradili slovami „obzvlášť závažnej trestnej činnosti, trestného činu podľa § 252 alebo niektorého z trestných činov podľa § 160 až 162“.

Zákonnú definíciu pojmu „organizovaná kriminalita“ nenájdeť však ani v súčasnosti platnom a účinnom rekodifikovanom Trestnom zákone (zákon NR SR č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov). Opätovne nachádzame „iba“ definíciu „organizovanej a zločineckej skupiny“.

Ustanovenie § 129 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších predpisov pritom na účely tohto zákona definuje „**organizovanú skupinu**“ ako „spolčenie najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou del'bou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu“.

Organizovaná skupina sa teda vyznačuje týmito znakmi:

- ide o spolčenie osôb;
- spolčiť sa musia najmenej tri osoby;
- účelom spolčenia musí byť spáchanie trestnej činnosti;
- del'ba úloh medzi jednotlivými členmi;
- plánovitosť činnosti skupiny;
- koordinovanosť činnosti skupiny.

Zločineckú skupinu následne definuje ustanovenie § 129 ods. 4 uvedeného zákona, ako „štruktúrovanú skupinu najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého obdobia a koná koordinovane s

cieľom spáchať jeden alebo viac zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody“.

Zločinecká skupina pritom musí spĺňať nasledovné prísnejšie kritériá:

- ide o štruktúrovanú skupinu najmenej troch osôb;
- skupina existovala počas určitého časového obdobia, čiže v porovnaní s organizovanou skupinou nemôže byť vytvorená „ad hoc“ na okamžité spáchanie trestnej činnosti;
- skupina pri páchaní trestnej činnosti konala koordinovane, čo je znak spoločný s organizovanou skupinou, zahŕňajúc aj plánovitosť či deľbu úloh;
- činnosť zločineckej skupiny bola zameraná na taxatívne uvedené účely páchania trestnej činnosti, na rozdiel od organizovanej skupiny, čiže zameranie na spáchanie zločinu, trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona, alebo niektorého z trestných činov korupcie podľa Tretieho dielu Ôsmej hlavy osobitnej časti TZ;
- účelom páchania tejto trestnej činnosti bolo získanie priamej alebo nepriamej finančnej alebo inej výhody.

Zásadný rozdiel medzi organizovanou skupinou a zločineckou skupinou je v zmysle platnej a účinnej vnútroštátnej právnej úpravy Slovenskej republiky v tom, že hoci sú obe skupinou najmenej troch osôb, organizovaná skupina predsa len nevyžaduje trvalejší charakter, môže byť združená len na jeden daný účel, pre jeden konkrétny trestný čin, pre jeden skutok. Nevyžaduje sa u nej trvalejšie pôsobenie, trvalá organizačná štruktúra, výslovné prístupenie člena k organizovanej skupine. Zločinné spolčenie, na rozdiel od predošlého, vyžaduje pevnejší a previazanejší vzťah členov, ktorí sú prijímaní do zločineckej skupiny po splnení prísnych kritérií, sú zaradení do určitého organizačného celku s vymedzenou funkciou, musia rešpektovať prísne pravidlá správania sa, ktorých porušenie je vnútorne trestané. Prísne je trestaný aj "exces" z činnosti zločineckej skupiny, napr. spáchanie trestného činu "na vlastnú päsť", ktoré mohlo ohroziť zločineckú skupinu alebo jej činnosť. Všetky tieto atribúty u organizovanej skupiny chýbajú. Je teda ďaleko voľnejšia a voči zločineckej skupine predstavuje kvalitatívne podstatne nižšiu formu organizovanosti.

Trestný zákon následne upravuje otázku **činnosti a podpory zločineckej skupiny**. V zmysle ustanovenia § 129 ods. 6 sa „činnosťou pre zločineckú skupinu alebo teroristickú skupinu rozumie úmyselná účasť v takej skupine alebo iné úmyselné konanie na účel

- a) zachovania existencie takej skupiny, alebo
- b) spáchania trestných činov uvedených v odseku 4 alebo 5 takou skupinou“.

Podporou zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny sa potom v zmysle § 129 ods. 7 citovaného trestného kódexu rozumie „úmyselné konanie spočívajúce v poskytnutí finančných alebo iných prostriedkov, služieb, súčinnosti alebo vo vytváraní iných podmienok na účel

- a) založenia alebo zachovania existencie takej skupiny, alebo
- b) spáchania trestných činov uvedených v odseku 4 alebo 5 takou skupinou“.

Na podklade týchto skutočností potom Hamran zastáva právny názor, že podľa súčasnej právnej úpravy možno posúdiť konanie páchatel'ov ako trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, ak budú vykonaným dokazovaním preukázané vyššie uvedené základné zákonné znaky týchto skupín.

Záverom teda možno konštatovať evidentnosť tej skutočnosti, že tak zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, ako aj nový, rekodifikovaný Trestný zákon ako zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, rezignujú na priamu definíciu pojmu „organizovaná kriminalita“, pričom si v SR zákonodarcia zvolil tú cestu, ktorú Karabec subsumuje pod písmeno c), ako cestu nepriamej definície, kde možno „iba“ vyvodit', že organizovanou kriminalitou sa rozumie trestná činnosť páchaná členmi organizovaných a zločineckých skupín, ktorých typické znaky následne podrobne definuje zákon, ako aj „členstvo“ v týchto organizáciách, ich „podporu“ a ďalšie formy „účastníctva na ich činnosti“.

RESUMÉ

Ústredným pojmom tohto príspevku je termín „organizovaná kriminalita“ a mnohotvárnosť prístupov k jej legálnej definícii. Príčinou ťažkostí je okrem iného aj to, že sa prejavy a spoločenský dopad organizovanej kriminality ukazujú v jednotlivých krajinách odlišne, čo zákonite vplýva aj na jej chápanie a postoj spoločnosti k nej. Ani v právnom poriadku SR nenájdeme jej zákonnú definíciu, hoci snahy tu boli už od pádu železnej opony,

kedy sa existencia predmetnej kriminality v našich domácich podmienkach prvýkrát oficiálne identifikovala. Možno ju však charakterizovať ako trestnú činnosť páchanú členmi organizovaných a zločineckých skupín, ktorých typické znaky následne podrobne definuje platné právo.

TUHÁRSKA K, ZEMAN, Š.: Pojem "organizovaná kriminalita" a jej prejavy v Slovenskej republike. BSA.- Bulletin slovenskej advokácie, 2010, č. 3, s. 23.

S pojmom organizovaná kriminalita sa stretávame viac-menej každodenne, či už v dennej tlači, na televíznych obrazovkách, pravidelne sa o nej dozvedáme prostredníctvom internetu a ďalších masmédií. Stáva sa súčasťou našich životov, obklopuje nás, aj keď si to možno ani neuvedomujeme, ide o fenomén mimoriadne aktuálny a zaujímavý. Treba však dodať, že aj mimoriadne nebezpečný. Netýka sa totiž len „podsvetia“, nie je to uzatvorená veličina. Práve naopak, je to svet mimoriadne komplexný. Zasahuje do každodenného života celej spoločnosti. Spoločenská nebezpečnosť, rozsah škôd a morálne dopady organizovanej kriminality na societu sú totiž, aj napriek jej latentnosti, alarmujúce. Autori sa preto spoločne rozhodli, bez nároku na komplexnú analýzu, vytvoriť prácu, ktorá pozostáva z dvoch kapitol. Prvá predstavuje teoretický vstup do pojmu organizovanej kriminality. Druhá kapitola potom podrobnejšie rozoberie vznik, existenciu a prejavy organizovanej kriminality v Slovenskej republike, ako aj otázky prevencie a prognóz vývoja.

Práca je koncipovaná najmä z pohľadu kriminológie, no jej téma si vyžaduje interdisciplinárny prístup a poznatky aj z trestného práva (hmotného aj procesného), príp. aj z ďalších odborov. Tieto skutočnosti sme sa snažili zakomponovať do príspevku ineraktívnou prácou s dostupnou literatúrou spomínaných vedných odborov a zároveň aj vnesením aj vlastných postrehov či námetov. V tejto súvislosti však treba uviesť, že hoci vedeckých publikácií už pribúda, je ich stále nedostatok, nehovoriac o nemožnosti prístupu k relevantným údajom a výskumom. Ich pristupnenie by vede a výskumu len prospelo.

1 Pojem organizovaná kriminalita

Definovať jednoznačne pojem organizovanej kriminality nie je jednoduché. Ide o jav heterogénny, o unikátny a dynamický fenomén, ktorý preniká do všetkých oblastí spoločnosti. Zároveň to nie je jav nový, avšak v poslednej dobe jeden z najzávažnejších globálnych problémov súčasnosti, je jedným z najväčších rizík ohrozujúcich stabilitu, bezpečnosť a zdravý vývoj občianskej spoločnosti, pretože organizované skupiny páchatel'ov často formou korupcie prerastajú do rôznych štátnych a politických štruktúr a priamo alebo nepriamo ovplyvňujú demokratický vývin v jednotlivých krajinách. Organizovaný zločin predstavuje nielen frontálny útok na legislatívnu autoritu, ale aj hrozbu pre ekonomické a spoločenské inštitúcie a jeho obeťami sú celé populácie.

Organizovaná kriminalita ďalej bezprostredne ohrozuje občanov najmä tým, že sa potláča prirodzené pôsobenie právnych a etických noriem, ohrozuje sa ich zdravie, život, majetok a ostatné ústavne zaručené práva a slobody, je narúšaná bezpečnosť štátu a zároveň sa znižuje dôvera občanov k štátu a jeho orgánom.

Spomínaný druh kriminality sa vyznačuje vysokou latentnosťou, ktorú podmieňuje dynamika prejavujúca sa neustálym výskytom páchania nových foriem trestnej činnosti. Jej vysoká latencia skrýva v sebe nebezpečenstvo, že sporadicky a náhodne odhaľované prípady predstavujú iba vrchol ľadovca, ktorý sa môže celý vynoriť v neočakávaných rozmeroch. Latentnosť podporuje samotná zložitnosť legislatívy a rýchle starnutie zákonov, rozdielnosť zákonodarstva rôznych štátov a absencia pripravenosti medzinárodnej spolupráce a aktivity organizovanej skupiny smerujúce k zakrývaniu trestnej činnosti.

Niektorí autori vidia definičný problém organizovanej kriminality v rozmanitosti druhov trestných činov, ktoré táto kriminalita zahŕňa, iní v pojme organizovanosti a ostatní v charakteristike aktivít danej skupiny.

Podľa Novotného a Zapletala je to „sústavná a plánovitá trestná činnosť páchaná hierarchicky štruktúrovanou skupinou osôb, medzi ktorými existuje del'ba činnosti a jej primárnym cieľom je dosiahnutie vysokého zisku.“

Podľa FBI je to „trvalé kriminálne zoskupenie s organizovanou štruktúrou, napájané strachom a korupciou a motivované dosahovaním zisku.“

Kuchta ju zas vymedzuje ako „špecifický typ, spôsob trestnej činnosti vykazujúci rad zhodných formálnych čít s podnikateľskou činnosťou, organizovaný za účelom dosiahnutia maximálneho zisku či iných

výhod bez ohľadu na použité prostriedky a oblasti podnikania, reagujúci na spoločenský dopyt.“

Asi najucelenejšia definícia tohto druhu kriminality je spomenutá v knihe od Holcra, a vymedzuje ju ako: „dlhodobé, prípadne časovo neohraničené, plánovité páchanie závažných trestných činov formou spolupráce viacerých osôb, ktoré je charakteristické rozdelením úloh a koordináciou, používaním násilia či iných prostriedkov zastrasovania, zneužívaním podnikateľských a obchodných aktivít, praním špinavých peňazí a pôsobením na štátne, politické, ekonomické a masmediálne štruktúry s cieľom dosiahnutia maximálneho finančného zisku a následne aj vplyvu na spoločenský život.“

V Dohovore OSN (V roku 2000 bol podpísaný Dohovor OSN o cezhraničnom organizovanom zločine, ktorý vymedzil pojem organizovaná zločinecká skupina ako subjekt organizovaného cezhraničného zločinu) proti medzinárodnému organizovanému zločinu sa skupinou organizovaného zločinu rozumie „**štruktúrovaná skupina** (štruktúrovaná skupina je skupina, ktorá bola vytvorená nie náhodne na účel bezprostredného páchania TČ, a v ktorej nemusia byť formálne rozdelené úlohy jej členov, pokračovanie členstva alebo vytvorená rozvinutá štruktúra.) **troch či viacerých osôb existujúca na určité časové obdobie a konajúca koordinovane po vzájomnej dohode za účelom spáchania jedného alebo viacerých závažných trestných činov (či trestných činov stanovených v súlade s týmto dohovorom) za účelom získania priameho či nepriameho finančného či hmotného prospechu.**“

Problematika striktného definovania pojmu organizovaná kriminalita neobišla ani EÚ. **Európska komisia** ju formuluje podľa povinných a voliteľných kritérií (do povinných kritérií subsumuje nasledovné charakteristiky: spolupráca troch alebo viacerých osôb, dlhšie alebo presne neurčené časové obdobie pôsobenia skupiny, podozrenie alebo usvedčenie z páchania vážnej trestnej činnosti, s cieľom získať profit alebo moc. Čo sa týka voliteľných kritérií, môžeme spomenúť napr.: skupina využíva komerčné alebo podobné obchodné štruktúry, zapája sa do prania špinavých peňazí, ovplyvňuje politiku, médiá, verejnú správu, atď.), čo schválila aj Expertná skupina na organizovaný zločin pri Rade Európy. Ucelenejšiu koncepciu pojmov možno nájsť v **Dokumente Európskej únie z 21.12.1998**. V ňom sa **organizovaným zločinom rozumie kvalifikovaná trestná činnosť určená podľa druhového objektu, páchaná subjektom, ktorý sa zúčastňuje na činnosti organizácie, ktorá je označená za zločinnú**.

Nemožno opomenúť slovenský Trestný zákon, kde presne vymedzený pojem organizovanej trestnej činnosti nenájdeme. Možno iba vyvodiť, že organizovanou kriminalitou sa rozumie trestná činnosť páchaná členmi organizovaných a zločineckých skupín.

2 Organizovaná kriminalita a jej prejavy v SR

2.1. Vznik a vývoj

Existencia organizovanej kriminality nebola identifikovaná až do spoločensko-politických zmien v roku 1989. Napriek tomu, jej určité formy existovali už v podmienkach bývalého režimu, aj keď ich nemožno charakterizovať ako klasické najmä z toho dôvodu, že vtedajší mocensko-politický a najmä ekonomický systém s uzavretosťou hraníc nedovoľoval jej rozvinutie. V tomto kontexte treba pritom poukázať najmä na činnosť viac či menej organizovaných skupín v ekonomickej oblasti. Treba spomenúť import a distribúciu nedostatkového tovaru (tzv. čierny obchod), nelegálne prechovávanie a výmena valút (tzv. veksláctvo), vývoz umeleckých predmetov do zahraničia, falšovanie výkonov a hospodárskych výsledkov, a podobne. Čoraz väčšie rozmery však nadobúdala korupcia najmä koncom osemdesiatych rokov minulého storočia, kedy dochádza aj k vzniku tzv. sivej ekonomiky, ktorá istým spôsobom akoby nahrádzala neschopnosť štátu zabezpečiť občanom dostatočný prísun tovaru a životných potrieb, čím sa formovali relatívne rozsiahle korupčné siete v štátnom hospodárstve a byrokracii.

Až pád totalitného režimu, rozsiahle politické, spoločenské a ekonomické systémové zmeny priniesli ako sprievodný jav aj vhodné podmienky na vznik a rozvoj zločinu v organizovaných formách. Príčin je mnoho, uvedieme aspoň najdôležitejšie: vytvorenie trhového mechanizmu, transformácia ekonomiky, mohutné majetkové presuny, privatizačné procesy, otvorenie hraníc a s tým spojené odstránenie reštrikcií v oblasti cestovania, reformy bankovníctva, rozsiahle investície kapitálu, reformy daňového systému, súkromné podnikanie, atď. Treba si taktiež uvedomiť aj skutočnosť, že klasické oblasti organizovanej kriminality, akými sú lúpeže, násilné zločiny, obchod s drogami, prostitúcia a pod., nemali v socialistickom Československu vysoko organizované formy. Pre skúsené a premyslené organizované kriminálne skupiny zo zahraničia, ktoré navyše pracovali vysoko profesionálnymi metódami a začali vďaka vyššie uvedeným zmenám prenikať na naše územie, bolo preto miestne podsvetie len malou konkurenciou. Pre domáce skupiny však často slúžili ako vzory na

organizáciu a praktiky kriminálnych aktivít.

V tejto súvislosti je však potrebné zdôrazniť ďalšiu objektívnu príčinu, a to postupnú zmenu legislatívy, ktorá nedokázala rýchlo a účinne vytvoriť mechanizmy pre nové, u nás dovtedy nepoznané formy trestnej činnosti, ktoré sú charakteristické pre organizovanú kriminalitu. Zároveň, prakticky za pochodu, prebiehali rozsiahle organizačné a personálne zmeny v justičnom, policajnom, či správnom aparáte štátu. To všetko malo, okrem iného, za následok aj to, že príslušné orgány nedisponovali potrebnými právnymi, technickými, ale ani vedomostnými prostriedkami.

Tieto faktory podnietili vznik a nárast domácich foriem organizovanej kriminality na pozadí významného vzostupu všeobecnej kriminality. Slovenská republika po roku 1989 predstavovala územie s výhodnou geografickou polohou, slabo organizovaným podsvetím, dostatočne početným populačným potenciálom ochotným na spoluprácu v oblasti nelegálnych aktivít, slabými zákonmi (časté legislatívne medzery), nechránenými hranicami a s políciou neskúsenou vo vyšetrovaní nadnárodných foriem kriminálnej činnosti. Vstup takýchto skupín na naše územie bol preto pomerne rýchly a efektívny. Hlavným motorom organizovaných kriminálnych aktivít pritom nebolo domáce podsvetie, ako je tomu napr. v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu, ale bolo to práve zahraničie, z ktorého k nám prišli moderné formy kriminálneho podnikania. Na tento import sa potom napojilo aj domáce podsvetie s vytváraním ďalších a postupne aj vlastných organizovaných skupín. Najaktívnejšie boli pritom skupiny z krajín bývalého Sovietskeho zväzu, Balkánu, Talianska, arabských krajín a východnej Ázie, ktorých pôsobenie a činnosť sa prelínala so slovenskými a českými kriminálnymi zoskupeniami.

Nemožno však zabudnúť ani na subjektívne, osobnostné faktory, ktoré v týchto zložitých rokoch tak zásadných celospoločenských transformácií vplývali na rozvoj organizovanej kriminality. Treba si uvedomiť, že v dôsledku rozsiahlosti týchto zmien prestávali platiť rokmi vžitá pravdy, zvyky, rutinné pravidlá správania sa a konania. Vytváral sa nový hodnotový systém, nové kritériá spoločenského úspechu, kedy sa do popredia výrazne dostal materiálny zisk, často bez ohľadu na jeho zdroje. V dôsledku uvedených skutočností dochádzalo k markantným vplyvom na povahové črty potencionálnych páchatel'ov, ich dispozície, sklony, predpoklady a vlastnosti. Významnú úlohu teda zohral aj vek, pohlavie, zdravotný stav, morálka a vnútorný hodnotový systém páchatel'ov, ktorý podliehal stále významnejším vplyvom otvorenej a slobodnej spoločnosti v podmienkach novo formujúceho sa štátu a trhu.

2.2. Stav organizovanej kriminality v SR v súčasnosti

Na úvod treba poznamenať a vyzdvihnúť fakt, že o skutočnom výskyte organizovanej kriminality u nás chýbajú presné a spoľahlivé štatistiky a informácie. Zásadným problémom je vôbec aj ich dostupnosť pre občanov a verejnosť. Žiadne štatistiky nevykazujú organizovanú kriminalitu ako samostatnú skupinu, okrem iného aj preto, že dosiaľ nebola ako samostatná kategória definovaná.

Ako poznamenáva aj Lisoň so Stierankom, snáh o jednotné vymedzenie pojmu organizovaná kriminalita bolo v podmienkach SR viacero. Stále však chýba tak legálna ako aj všeobecná, odbornou praxou uznaná a aplikovaná definícia. Spomínaní autori pritom, pre podmienky SR, vychádzajú z definície, ktorú vypracovala odborná skupina v r. 1997 na podnet ministra vnútra SR: „Organizovaná kriminalita je dlhodobé, prípadne časovo neohraničené, plánovité páchanie závažných trestných činov formou spolupráce dvoch alebo viacerých osôb, ktoré je charakteristické rozdelením úloh a koordináciou medzi ich nositeľmi, používaním násillia alebo iných prostriedkov zastrasovania, zneužívaním podnikateľských alebo obchodných aktivít, praním špinavých peňazí a pôsobením na štátne, politické, ekonomické a mediálne štruktúry s cieľom dosahovania maximálneho finančného zisku alebo získania vplyvu na spoločenský život.“

Žiaľ, zatiaľ neboli realizované ani žiadne reprezentatívne empirické výskumy organizovanej kriminality.

Aj keď nám chýbajú spoľahlivé štatistické údaje, na základe zovšeobecnenej empirie môžeme predsa len vysloviť určité úsudky:

- Je isté, že organizovaná kriminalita v Slovenskej republike existuje a predstavuje vážne kriminálne nebezpečenstvo.

- Výskyt tejto kriminality u nás však zatiaľ nie je tak vysoký, ako vo vyspelých západných krajinách, v ostatných rokoch však mal stúpajúcu tendenciu.

- Taktiež je isté, že i u nás sa u organizovanej kriminality vyskytuje vysoká latencia, pričom platí, že „poznávaná organizovaná kriminalita je tak principiálne zle organizovanou kriminalitou“. Kuchta takisto vyslovuje

názor, že pravdepodobne žiadny iný druh kriminality nemá tak dokonalú schopnosť uniknúť postihu, ako práve kriminalita organizovaná. Je to aj preto, že mnoho foriem tejto kriminality zdanlivo akoby nemalo žiadnu konkrétnu, viditeľnú obeť, nikto sa necíti byť poškodený a preto nie sú ani podávané trestné oznámenia, čo je typické najmä pre distribúcie drog, pašeráctvo, nelegálne prevádzanie cudzincov cez hranice, atď.

- V súvislosti s latenciou treba pripomenúť aj tú skutočnosť, že mnohé trestné činy, spáchané skupinami, sú štatisticky vykazované ako trestné činy spáchané jednotlivcami, pretože sa nepodarí preukázať napojenie páchatel'a na zločineckú skupinu.

Medzi najčastejšie a najrozsiahlšie aktivity organizovanej kriminality na našom území pritom patria:

1. Kriminalita spojená s výrobou a distribúciou drog

Holc a niektorí ďalší autori poukazujú na fakt, že obchod s drogami je v krajinách EÚ dominantnou činnosťou organizovaného zločinu. Podiel organizovanej kriminality na kriminalite drogovej je pritom až 75%. V minulosti, v dôsledku uzavretých hraníc a insolventnosti domácich konzumentov, tento "klasický" obor organizovanej kriminality mal u nás len obmedzené možnosti, aj keď jeho zárodoky siahajú až do tohto obdobia. V súčasnosti už u nás existuje stála klientela a s tým spojená sieť výrobcov a distribútorov drog. Z tranzitnej krajiny sa Slovenská republika zmenila aj na krajinu cieľovú a na jej čiernom trhu sa ročne predávajú drogy v hodnote stá miliónov korún, resp. desiatok miliónov eur. Lisoň so Stierankom poukazujú aj na zaujímavý údaj, podľa ktorého značná časť trestnej činnosti súvisiacej s drogami bola registrovaná v Bratislave (cca dve tretiny - údaj z roku 2004), no nárast počtu osôb drogovu závislých bol registrovaný vo všetkých krajinách. Významnou je v tejto súvislosti tzv. „Balkánska cesta“ tranzitu drog, ktorá križuje aj naše územie, pričom slovenskí občania sú využívaní ako kuriéri. Ďalšou formou je zvyšovanie vlastnej produkcie, či už pestovaním konope alebo zneužívaním produktov chemickej výroby. Najrozšírenejšou formou predaja drog sa pritom v posledných rokoch stal bytový predaj, do ktorého sú zapojení najmä Rómovia, ktorí vytvárali rodinné klany, či osoby ázijského pôvodu žijúce na našom území.

2. Hospodárska kriminalita

Kriminalita v ekonomike zaznamenala obdobie prudkého nárastu najmä v súvislosti s organizovaným zločinom, osobitne s medzinárodným prvkom. Ťažiskovými oblasťami kriminality v ekonomike boli daňové podvody a oblasť nezákonných finančných operácií. Nie je však možné opomenúť porušovanie autorských práv, úplatkárstvo, devízovú trestnú činnosť, či neoprávnené podnikanie a rôzne iné podvody. V oblasti bankových podvodov a nezákonných finančných operácií bolo zadokumentovaných niekoľko prípadov aktivít podnikateľských subjektov, ktoré sa pokúsili o získanie značného množstva finančných prostriedkov formou bankových úverov, pričom sa dopustili rôznej trestnej činnosti, najmä podvodov v spolupáchateľstve. Treba spomenúť aj prípady poškodzujúce záujem štátu, resp. štátnych podnikov. Išlo najmä o uzatváranie zjavne nevýhodných zmlúv pre štát, tunelovanie štátnych podnikov a akciových spoločností s majoritnou účasťou štátu, lukratívne štátne objednávky získané neregulárnym spôsobom, atď.

Jednotlivé druhy týchto deliktov pritom možno demonštratívne rozdeliť nasledovne:

- Hospodárske podvody: úverové, daňové, poisťovacie, zmenkové, najmä pri získavaní subvencií, zakladaní fiktívnych firiem s pomocou nastrčených osôb, tzv. bielych koní.
- Delikty proti hospodárskej súťaži: nekalá súťaž, hospodárska špionáž, či už spomínané porušovanie autorských, patentových a priemyselných práv.
- Delikty proti hospodárskej disciplíne: skresľovanie údajov hospodárskej a obchodnej evidencie, ďalej už vyššie uvedené machinácie pri verejných obstarávaníach a dražbách, atď.
- Špecifický charakter má napokon aj legalizácia príjmov z trestnej činnosti, ktorá má za cieľ zastrieť kriminálny pôvod finančných prostriedkov a previesť ich do riadneho obehu. Podiel organizovanej kriminality je na kriminalite hospodárskej asi 40%.

3. Nelegálna migrácia

Na tejto trestnej činnosti sa výrazne podieľali prevádzacké kriminálne skupiny, ktoré za peniaze prevádzali skupiny občanov tretích štátov cez štátne hranice viacerých štátov, z krajín východiskových do krajín cieľových. Formy a metódy prevádzactva sa neustále zdokonaľovali. Páchatelia často používali kladné akcie, kedy polícia zadržala len tzv. volavky. Pre nelegálnych migrantov organizovali zberné strediská blízko hraníc v opustených domoch, odkiaľ sa vykonávali presuny cez hranice, pričom tieto skupiny navzájom koordinovali svoju činnosť vo viacerých krajinách, okrem SR najmä v Českej republike a v Maďarsku. Páchatelia okrem

prevádzachstva vykonávali aj sprostredkovanie prác na čiernom trhu, falšovali a predávali cestovné pasy a iné doklady, a podobne. V súčasnosti je značným potenciálnym retardačným faktorom Schengenská hranica, ktorej súčasťou sa pred nedávnom stala aj naša krajina. Bude preto zaujímavé pozorovať vplyv tejto skutočnosti na túto formu organizovanej trestnej činnosti.

4. Násilná kriminalita

Násilie proti životu a zdraviu je pomerne často využívaný spôsob konania charakteristický pre kriminálne skupiny pri dosahovaní zisku a zabezpečovaní ochrany jej členov. V násilnej kriminalite pritom organizovaná forma dosahuje asi 30%. Prvé správy o vydieraní, na ktorom sa podieľali kriminálne skupiny, registruje polícia už od začiatku 90. rokov. Pôvodne boli doménou ruskojazyčných skupín a skupín z bývalej Juhoslávie, no postupne ich nahrádzali skupiny z domáceho podsvetia.

Predovšetkým musíme spomenúť fenomén výpalníctva. Ide o organizované vydieranie, zamerané na podnikateľov, majiteľov reštaurácií, nočných podnikov a pod. Títo sú nútení odvádzať zločineckým organizáciám pravidelný poplatok za ich "ochranu". Ak by odmietli platiť, zo strany páchatel'ov nastupuje zastrážovanie, vyhrážanie, ničenie inkriminovaných podnikov, násilie na ich majiteľoch a rodinných príslušníkoch, únosy a dokonca vraždy na objednávku. Poškodení však majú strach, túto trestnú činnosť neoznamujú a odmietajú spolupracovať s políciou, čo má opätovne vplyv na latentnosť a nedostatok štatistických údajov.

Do tejto oblasti zaradíme aj obzvlášť závažnú formu organizovanej trestnej činnosti - vraždy na objednávku, ktoré sú väčšinou zamerané na dlžníkov a veriteľov, na zneužitie „biele kone“, ale taktiež ide o prípady vybavovania si účtov vnútri skupiny či boj o sféru vplyvu. Najväčším problémom pri zisťovaní páchatel'ov týchto trestných činov sa javí nedostatok informácií o poškodených, o spôsobe ich života, o ich podnikateľských aktivitách a o vzájomnom prepojení na páchatel'ov.

5. Majetková kriminalita

V tomto prípade je podiel organizovanej formy asi 20%. Uvádzame najmä krádeže motorových vozidiel, súčiastok a vecí z nich. Škody spôsobené krádežami motorových vozidiel značne prevyšovali škody spôsobené inou majetkovou trestnou činnosťou. Podľa štatistik polície v júli 2009 zmizlo 140 áut, v auguste ich zloději ukradli 172 a v septembri ešte o 20 viac. Policajtom sa pritom podarilo objaviť v danom mesiaci 13 zo 192 ukradnutých vozidiel. Od začiatku minulého roku je podiel nájdených áut na množstve ukradnutých najvyšší a dosiahol hodnotu 6,8%. V porovnaní s minulými rokmi však vidieť značné pozitívne posuny v štatistikách. V roku 2007 zmizlo najmenej áut za uplynulých 16 rokov, a tento trend pokračoval aj v roku 2008 a 2009. Na Slovensku v roku 2007 denne zmizlo asi 12 áut a asi 30 bolo vykradnutých. Za rok 2007 bolo pritom ukradnutých 4719 áut, 848 prípadov bolo objasnených. Majetková škoda sa vyšplhala na takmer 1,9 mld korún, čo tvorilo približne 40% z celkovej majetkovej kriminality. Zaujímavým je napríklad fakt, že za rok 2008 zmizlo najviac vozidiel v Bratislavskom kraji, asi 61% všetkých ukradnutých áut.

Tieto údaje môžu byť vo viacerých smeroch skutočne smerodajné aj z hľadiska organizovanej kriminality. Organizovanosť sa totiž pri tejto trestnej činnosti priam vyžaduje, najmä pri vytypovaní, odcudzení, pozmenení evidenčných a ďalších identifikačných znakov vozidiel a následne, samozrejme, pri samotnom predaji kradnutých áut.

Z ďalších foriem organizovanej kriminality na úseku majetkovej kriminality v Slovenskej republike treba spomenúť prípady krádeží vlámaním do objektov, v ktorých sa nachádzajú predmety kultúrneho dedičstva a predmety umelecky cenné. Hoci sa doteraz nepodarilo v rámci SR preukázať jednoznačne organizovanosť tejto trestnej činnosti, je zrejme, že bez spolupráce viacerých osôb (páchatel', priekupník, odberateľ) by bolo páchanie tejto trestnej činnosti neefektívne vzhľadom na problémy pri odpredaji predmetov záujmu tohto druhu.

Patria sem však aj prípady pirátskeho kopírovania počítačových programov, DVD, CD a kaziet, ale aj pomerne nový fenomén, a to tzv. ekologická kriminalita.

6. Korupcia

V posledných rokoch predstavuje najzávažnejší a zároveň najsledovanejší druh organizovanej kriminality. Prispeli k tomu najmä medzinárodné hľadiská, ale aj príprava na vstup a následne členstvo Slovenskej republiky v EÚ. Dôležitým prvkom je pritom nesporne aj plnenie úloh vyplývajúcich z Národného

programu boja proti korupcii. Formy korupčného konania organizovanými kriminálnymi skupinami sa pritom u nás prejavujú tak v spoločenskej, ako aj v ekonomickej, či politickej oblasti. Dochádza k zintenzívnieniu foriem korupčného konania najmä zo strany verejných činiteľov. Avšak odhaľovať a dokazovať korupčné konanie tradičnými policajnými metódami, a to nielen v podmienkach SR, je veľmi náročné, takže efektívnosť trestného postihu je minimálna. Zaujímavé sú pritom posledné výsledky prieskumu vnímania korupcie v 180 krajinách sveta, zverejnené Transparency International 17.11.2009. Slovensko sa podľa indexu vnímania korupcie výrazne prepadlo, s indexom 4,5 z 10 možných bodov. Slovenská republika sa tak nachádza na 56. - 60. mieste, niekde na úrovni krajín ako Kuba, Turecko, Namíbia. Znamená to zároveň aj najhoršie postavenie z krajín V4.

7. Ostatné aktivity organizovanej kriminality na území SR

Do tejto skupiny ešte môžeme zaradiť nelegálny obchod so zbraňami a výbušninami, obchodovanie s ľuďmi, mravnostnú a počítačovú kriminalitu, a niektoré ďalšie.

2.3. Prognóza vývoja organizovanej kriminality v Slovenskej republike

Organizovaná kriminalita bude aj v nasledujúcich piatich rokoch najzávažnejšou formou kriminality.

Na jej posilňovanie budú vplývať v najbližších rokoch najmä nasledujúce faktory:

- Veľké sociálne rozdiely a s tým spojená nízka životná úroveň časti obyvateľov s prihliadnutím na silný vplyv sociálneho prostredia (najmä rodina), bude viesť k tomu, že množstvo jednotlivcov sa podujme na aktivity organizovanej kriminality za ponúkajúci sa zisk.

- Členstvo SR v Schengenskom priestore, postupujúca integrácia SR v EÚ, bude mať za následok najmä skomplikovanie dokazovania tejto trestnej činnosti.

- V súčasnej právnej úprave trestného práva SR zároveň nie je dostatočne sformulovaný principiálny a nekompromisný postoj k organizovaným formám trestnej činnosti, čoho výsledným efektom by bola úspešnejšia kontrola a eliminácia. V súčasnosti neexistuje osobitná legislatíva, ktorá upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní pri odhaľovaní tejto trestnej činnosti, pri jej evidencii a v súdnom konaní s prvkami organizovanej kriminality.

- Orgány činné v trestnom konaní okrem toho akoby vykazovali nedostatočnú aktivitu a efektívnosť. Zároveň treba spomenúť aj fakt nedostatočného materiálneho a finančného zabezpečenia, značná byrokracia aparátu, prieťahy a pochybenia v súdnych konaniach, korupcia v týchto radoch, a podobne.

- Akceleračným faktorom bude rozhodne aj miera latencie, priemerne 70 - 80%, no napr. pri drogovej kriminalite je latencia až päťnásobne vyššia.

V spomínanom strednodobom časovom horizonte nasledujúcich rokov budú, naopak, na organizovanú kriminalitu v podmienkach SR oslabujúco vplývať nasledovné skutočnosti:

- Stabilizácia transformovanej a prosperujúcej ekonomiky.

- Zdokonalenie legislatívnych noriem, obzvlášť posilnenie ochrany svedka, či lepšia vymožitelnosť práva a niektoré ďalšie.

- Orgány činné v trestnom konaní s lepšou materiálnou a finančnou podporou a zabezpečením, následne vyššia efektívnosť aktivít príslušných orgánov.

- Posilnenie špecializovaných útvarov na boj s osobitnými formami kriminality (Úrad boja proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru SR), skvalitnenie systému prípravy špecialistov pre boj s organizovanou kriminalitou, zlepšenie práce s obeťami trestnej činnosti, atď.

Holcér však zároveň vyslovuje názor, že „postoje širokej verejnosti k organizovanej kriminalite sa budú vyvíjať nežiaducim smerom“. Autor pokračuje v tom zmysle, že sice spoločnosť bude organizovanú kriminalitu odsudzovať, no strach občanom zabráni v aktívnom vystupovaní proti nej. Navyše u ľudí, ktorí priamo nebudú poškodení organizovanou kriminalitou, prah citlivosti k nej sa bude postupne znižovať, pretože si na ňu zvyknú ako na čoraz bežnejšiu súčasť každodenného života spoločnosti. Ak pritom nedôjde k výraznejším zmenám, najmä sociálnym a legislatívnym, možno v zmysle prevládajúcej mienky autorov povedať, že akceleračné faktory prevážia retardačné. V najbližších piatich rokoch bude pritom pre organizovanú kriminalitu v podmienkach SR typická najmä „internacionalizácia, profesionalizácia, adaptabilita na nové vonkajšie podmienky, prerastanie do politických štruktúr a rozširovanie aktivít na ďalšie oblasti trestnej činnosti“.

Nemožno opomenúť ani prognózu štruktúry páchatel'ov organizovanej kriminality tak podľa pohlavia, ako aj veku, vzdelania, či ďalších osobitých znakov.

Vo všetkých druhoch organizovanej kriminality bude väčšina páchatel'ov mužského pohlavia, asi 88%. Ženy sa budú vyskytovať najmä ako páchatel'ky organizovanej drogovej a mravnostnej kriminality.

Páchatelia v produktívnom veku, najmä od 18 do 45 rokov, budú prevažovať nad ostatnými vekovými skupinami.

Z hľadiska vzdelanosti budú prevyšovať páchatelia so stredoškolským (45%) a vysokoškolským (30%) vzdelaním. Vo všeobecnosti budú páchatelia s vyšším vzdelaním pôsobiť v riadiacich funkciách a relatívne oddelene od bezprostredne páchanej trestnej činnosti. Takéto postavenie im bude poskytovať jednak vyššiu vlastnú beztrestnosť, bezpečnosť, no taktiež rozhodujúci vplyv na rozdeľovanie a použitie prostriedkov z kriminálnej činnosti. Páchatelia s relatívne najnižším vzdelaním budú zneužívaní na vykonávanie najrizikovejších, najnebezpečnejších a "najšpinavších" trestných činov. Len vo výnimočných prípadoch budú v organizovanom zločine angažovaní občania s podpriemerným intelektom alebo hrubými osobnostnými defektmi.

Ako to uvádza Holcr, pre jednotlivé sociálne skupiny možno prognózovať nasledovné trestné činnosti:

Sociálna skupina	Jej najfrekvencovanejšia trestná činnosť
Podnikatelia	Daňové podvody, pranie "špinavých peňazí", nezákonná privatizácia, ekologická kriminalita
Inteligencia	Počítačová kriminalita, krádeže a vývoz umeleckých a historických predmetov, bankové podvody, ekologická kriminalita
"Profesionálni zločinci"	Výpalníctvo, podvody, sprenevery, vydierania, únosy, vraždy na objednávku, atentáty pomocou výbušnín
Recidivisti	Trestné činy násilné, majetkové a mravnostné
Nezamestnaní	Trestné činy majetkové, díleri v drogovej kriminalite
Rómske etnikum	Krádeže, krádeže vlámaním do bytov, násilná kriminalita, mravnostná kriminalita, podvody
Cudzinci	"Pranie špinavých peňazí", výpalníctvo, únosy, vraždy na objednávku a iná násilná kriminalita

2.4. Prevencia a kontrola organizovanej kriminality v Slovenskej republike

Prevencia organizovanej kriminality je veľmi náročnou úlohou a vyžaduje si hlboké systémové opatrenia. Jej úspešnosť do značnej miery závisí od celkovej spoločenskej atmosféry a od postojov verejnosti. Organizovaná kriminalita, nehľadiac na určité odlišné názory, je v súčasnosti mimoriadne závažným spoločenským zlom a predstavuje akútne ohrozenie nielen pre jednotlivých občanov, ale aj pre celú demokratickú spoločnosť.

Základným predpokladom skutočne účinného postupu voči organizovanej kriminalite je tak uvedomenie si a akceptácia špecifickej spoločenskej nebezpečnosti a komplexnosti tohto javu a schopnosť reagovať všetkými dostupnými prostriedkami, ktoré má právny štát k dispozícii, a to tak v oblasti prevencie ako aj represie.

Z hľadiska prevencie má osobitný význam trvalé zdokonaľovanie hospodárskej legislatívy, daňových a finančných pravidiel a systému kontroly, získanie a udržanie kontroly nad sociálno-patologickými javmi typu prostitúcie, toxikománie, hazardných hier, a podobne.

Mimoriadne dôležitá je aj čistota verejného života, demokratická kontrola štátneho aparátu a dôsledný boj s korupciou politikov, úradníkov, polície a justície.

Holcr, ale aj Kuchta, či niektorí ďalší autori, vyzdvihujú aj nezastupiteľnú úlohu médií, ktoré môžu ovplyvňovať a mobilizovať verejnú mienku a získať jej súhlas a podporu napríklad na realizáciu komplexu

protidrogových či protikorupčných preventívnych opatrení. Spomínaní autori zároveň vyslovujú aj názor, že pre organizovaný zločin je obzvlášť výhodné, ak má verejnosť k štátu a k štátnym orgánom negatívny vzťah. Vtedy sa totiž môže stať, že občania nepodporia boj s kriminalitou alebo budú dokonca aj s páchatelmi sympatizovať.

Nezastupiteľný význam má však aj tzv. „expertná prevencia“, vedľa už uvedenej prevencie sociálnej. Tu pôjde najmä o kriminalistickú prevenciu zahŕňajúcu odborné, technické, ekonomické, finančné, taktické a iné postupy, ktorými sa odstraňujú kriminogénne faktory, rozkladajú štruktúry zločineckých skupín, sťažuje sa páchanie organizovanej kriminality a zlepšujú sa podmienky na odhalenie kriminálnych aktivít.

Odborná literatúra však poukazuje aj na ten fakt, že súčasne s prevenciou treba ďalej zefektívňovať aj represívne nástroje boja s organizovanou kriminalitou. Tu si však treba uvedomiť, že tieto metódy sú obvykle spojené s intenzívnymi zásahmi do sféry občianskych práv a slobôd a sú zneužívateľné štátnymi orgánmi. Zahraničné skúsenosti ale poukazujú na to, že sa dá vytvoriť systém garancií a kontrolných mechanizmov, ktoré v demokratickom a právnom štáte minimalizujú riziká zneužitia týchto špecifických represívnych nástrojov a zároveň zefektívňujú boj proti organizovanej kriminalite.

Po roku 1989 sa aj v slovenskom právnom poriadku viacerými novelizáciami najmä trestnoprávných predpisov a napokon aj v rekodifikácii trestného práva v roku 2005 postupne zakotvili viaceré právne inštrumenty reagujúce na fenomén organizovanej kriminality.

V trestnom práve hmotnom došlo k legálnemu výkladu pojmov organizovaná skupina, zločinecká skupina, činnosť pre zločineckú skupinu, podpora zločineckej skupiny, atď. (§ 129 ods. 2, 3, 5, a 6 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona v znení neskorších predpisov).

Ďalším dôležitým momentom je skutková podstata trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 TZ. V zmysle tohto ustanovenia je trestné už samo členstvo v zločineckej skupine, resp. činnosť alebo podpora takejto skupiny akýmkoľvek spôsobom, či už materiálne alebo nemateriálne, prípadne utvrdzovaním v jej činnosti.

Sprísnilo sa však aj sankcie v kvalifikovaných skutkových podstatách viacerých trestných činov v TZ, spáchaných v nebezpečnom zoskupení, t.j. zločineckou alebo teroristickou skupinou. Uvedieme aspoň niektoré: úkladná vražda podľa § 144 ods. 1 a 3, písm. b; obchodovanie s ľuďmi podľa § 179 ods. 1 a 4, písm. c; vydieranie podľa § 189 ods. 1 a 4, písm. c; podvod podľa § 221 ods. 1 a 4, písm. b; a ďalšie.

Nové a účinnejšie nástroje odhaľovania, dokazovania a trestného postihu nachádzame aj v ustanoveniach trestného práva procesného. Zaviedol sa napríklad inštitút agenta (§ 117 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku v znení neskorších predpisov), ktorého účelom je infiltrácia policajta do kriminálneho prostredia a poskytovanie informácií a dôkazov o páchaní najzávažnejších trestných činov a ich páchateloch.

V Trestnom poriadku sa zakotvili aj ďalšie prostriedky tzv. operatívno-pátracej činnosti, ktoré sú pri odhaľovaní organizovanej kriminality obzvlášť účinné. Sú to inštitúty zámeny obsahu zásielok (§ 110 TP), kontrolovanej dodávky (§ 111 TP), predstieraného prevodu (§ 112 TP), sledovania osôb a vecí (§ 113 TP).

Veľmi účinné sú tzv. informačno-technické prostriedky, ktorých použitie si však vyžaduje osobitný režim povoľovania, realizácie a kontroly, pretože ich použitie je spojené s intenzívnym zásahom do základných práv a slobôd občanov. Ide tu pritom o vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov (§ 114 TP), odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky (§ 115 a 116 TP), porovnávanie údajov v informačných systémoch (§ 118 TP).

Novinkou bolo aj zavedenie inštitútu tzv. utajeného svedka (§ 136 TP) a tzv. chráneného svedka, v zmysle zákona č. 256/1998 Z. z.

Kontroverzie sprevádzali zavedenie inštitútu tzv. korunného svedka do nášho právneho poriadku. Ide vlastne o spolupáchatelov závažných trestných činov, s ktorými orgán činný v trestnom konaní uzavrie dohodu, že upustí od ich trestného stíhania, ak budú ako svedkovia vypovedať proti svojim komplicom. Tento inštitút sa naposledy relatívne úspešne uplatnil v kauze s Mikulášom Černákom, údajným „mafíanskym vodcom“.

Vedľa vyššie opísanej trestnoprávnej úpravy, záverom tejto kapitoly, nemožno však nespomenúť aj tzv. mimotrestnú úpravu, ktorou SR v rámci kontroly pred organizovanou kriminalitou disponuje.

Ide najmä o zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov a o zákon NR SR č. 221/1994 o preukazovaní pôvodu finančných prostriedkov pri privatizácii.

Legalizáciou sa rozumie aktivita, ktorej cieľom je zatajenie existencie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti, resp. zatajenie nelegálnosti jeho pôvodu a jeho "očistenie" od nelegálneho nánosu, ktorý pramení z jeho nelegálneho pôvodu, určenia alebo použitia, ako aj prípadné ďalšie použitie takéhoto majetku spôsobom, ako keby bol jeho pôvod legítimný. Nie je pritom rozhodujúce, či bola činnosť generujúca majetok vykonaná na území Slovenskej republiky alebo na území ktorejkoľvek inej krajiny.

V tejto súvislosti treba spomenúť aj existenciu a úlohy tzv. Finančnej spravodajskej jednotky. Tá zodpovedá za prijímanie a následné spracovanie hlásení s cieľom účinne bojovať proti legalizácii spomínaných finančných prostriedkov. Predstavuje osobitný útvar služby finančnej polície, ktorý zodpovedá ako národný ústredný orgán za prijímanie hlásení o tzv. neobvyklých obchodných operáciách. Jej úlohy a oprávnenia definuje spomenutý zákon, pričom vychádzajú zo Smernice 2005/60/ES a Smernice 2006/70/ES, ako aj Dohovoru Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti. Každá krajina má v zmysle týchto smerníc povinnosť vytvoriť takýto ústredný orgán. Základom jeho fungovania je pritom ochrana informácií, ktoré Finančná spravodajská jednotka toho ktorého štátu prijíma od povinných osôb. Ich ochrana je rozhodujúcim prvkom zachovania dôvery medzi povinnými osobami a Finančnou spravodajskou jednotkou a následne medzi povinnými osobami a ich klientmi. Ďalšími kontrolnými orgánmi, v pozícii dohľadu, sú Národná banka Slovenska a Ministerstvo financií Slovenskej republiky.

Druhý spomínaný zákon, čiže Zákon o preukazovaní pôvodu finančných prostriedkov pri privatizácii, predstavuje ďalší právny nástroj v rámci ochrany pred organizovanou kriminalitou. Kupujúci, či už fyzická osoba alebo právnická osoba, má v zmysle tohto zákona povinnosť preukázať pôvod finančných prostriedkov, ktoré chce použiť pri nadobudnutí vlastníctva majetku pri privatizácii od Fondu národného majetku SR alebo od Slovenského pozemkového fondu. Pôvod týchto financií preukazuje čestným vyhlásením o ich zdroji, ktorý doložil:

- potvrdením príslušného správcu dane o splnení daňovej povinnosti voči št. rozpočtu SR, vzťahujúcej sa na zdroj finančných prostriedkov uvedených v čestnom vyhlásení, alebo
- dokladom banky o poskytnutí úveru, pôžičky alebo ich prísľube, alebo
- dokladom o plnení poisťovne na základe poisťovnej zmluvy, alebo
- výpisom z účtu v banke, potvrdzujúcim sumu finančných prostriedkov uvedených v čestnom vyhlásení vo výške, ktorá je potrebná na uskutočnenie kúpy,
- potvrdením banky o výške vkladu na vkladnej knižke, potrebnom na uskutočnenie vkladu.

Pri porušení týchto ustanovení je štát oprávnený podať návrh na určenie neplatnosti prechodu vlastníctva.

RESUMÉ

Pojem „organizovaná kriminalita“ a jej prejavy v Slovenskej republike

Príspevok oboznamuje čitateľov s vývojom a formami organizovanej kriminality na území Slovenskej republiky. V úvode sa upriamuje na rozdielne definície pojmu organizovanej kriminality, pričom sa v článku poukazuje na potrebu jej začlenenia do Trestného zákona. Následne sú v príspevku uvedené objektívne aj subjektívne faktory, ktoré zapríčinili rozmach organizovanej kriminality v podmienkach Slovenskej republiky, obzvlášť po roku 1989. V prognóze vývoja sa autori zamerali ako na akceleračné, tak aj na retardačné činitele a v závere vyzdvihli opatrenia v rámci prevencie a kontroly tohto druhu kriminality, čo je obzvlášť dôležité vzhľadom na jej vysokú mieru spoločenskej nebezpečnosti.

DESET M.: Legálna definícia zločineckej skupiny, BSA.- Bulletin slovenskej advokácie, 2009, č. 7, s. 27.

Úvod

Slovenský zákonodarca po prvý raz legislatívne vyjadril organizovaný zločin zákonom č. 183/1999 Z. z., ktorým novelizoval vtedajší zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon (ďalej len „Trestný zákon č. 140/1961 Zb.“). Práve zákonom z roku 1999 sa po prvý raz legálne definovali pojmy „organizovaná skupina“ a „zločinecká skupina“ a do nášho právneho systému sa zaviedol nový trestný čin založenia, zosnovania a

podporovania zločineckej skupiny. Takáto úprava bola a zároveň aj je jediným legislatívnym vyjadrením organizovaného zločinu na Slovensku. Zákon číslo 183/1999 Z. z. totiž tento pojem nedefinoval a do Trestného zákona číslo 140/1961 Zb. nebol zapracovaný ani žiadnou inou novelou, a keďže zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej len „trestný zákon“) v podstate zachoval právnu úpravu spomínaných skupín aj trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, naše trestné právo ho nepozná ani dnes. Na účely trestnoprávneho definovania organizovaného zločinu je preto na Slovensku kľúčová najmä legálna definícia zločineckej skupiny.

Zákonodarca by mal pri jej formulovaní prihliadať na viaceré aspekty. Predovšetkým by mal vychádzať z aktuálnych kriminologických poznatkov o organizovanom zločine a na ich základe stanoviť hranice medzi tým, čo považuje za organizovaný zločin - teda javom, ktorý je pre spoločnosť patrične nebezpečný a ktorý by sa mal preto adekvátne prísne posúdiť, a tým, čo už za organizovaný zločin považovať nemožno - určitým druhom trestnej súčinnosti, ktorý nedosahuje závažnosti organizovaného zločinu, kvôli čomu by sa mal posudzovať miernejšie. Kriminologické hľadisko však nie je jediné, ktoré zákonodarca potrebuje zväžiť. Mal by tiež prihliadať aj na trestno-procesné dôsledky takejto definície, konkrétne na dokazovanie jej jednotlivých definičných znakov, a dbať, aby legálna definícia zločineckej skupiny nebola neprimerane zložitá, čo by podstatne sťažilo preukazovanie spomínaných definičných znakov aj dokazovanie spáchania trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny. Ak by legálna definícia zločineckej skupiny bola zároveň vyčerpávajúcou kriminologickou charakteristikou organizovaného zločinu alebo skupiny organizovaného zločinu, no súčasne by bola natoľko zložitá, že by bolo prakticky nemožné preukázať existenciu všetkých jej definičných znakov, neplnila by svoj účel. Rovnako, keby bola príliš jednoduchá.

Na jednej strane by to predstavovalo priaznivé podmienky na dokazovanie, no na druhej strane by sa kvôli tomu presne nešpecifikovali najdôležitejšie charakteristické znaky organizovaného zločinu alebo skupiny organizovaného zločinu. Z toho vyplýva, že ak by sa chcel zákonodarca vyhnúť jednej či druhej situácii, zjednodušene povedané, bol by nútený hľadať a nájsť potrebnú rovnovahu medzi kriminológiou a trestným právom procesným.

1. Legislatívny vývoj legálnej definície zločineckej skupiny

Zdá sa, že v minulosti sa zákonodarca týmto nástrahám celkom nevyhol a prehnanou zložitou legálnou definíciou zločineckej skupiny podstatne sťažil prácu orgánov činných v trestnom konaní pri dokazovaní. Na tento fakt upozorňovali viacerí autori, medzi nimi i niektorí prokurátori Generálnej prokuratúry SR (ďalej len „generálna prokuratúra“), ktorí tvrdili, že legálna definícia v zmysle zákona č. 183/1999 Z. z. bola koncipovaná neprimerane a zbytočne komplikovane, čo podľa nich neúnosne zvyšovalo zložitost' dokazovania spáchania trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny. 1) Podľa § 89 ods. 27 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení zákona č. 183/1999 Z. z. sa za zločineckú skupinu považovalo „dlhší čas trvajúce zoskupenie najmenej troch osôb na účely páchania trestnej činnosti - s cieľom

- a) dosiahnuť zisk, alebo
- b) preniknúť do orgánov verejnej moci a získať tak nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť, alebo
- c) preniknúť do orgánov podnikateľských alebo nepodnikateľských subjektov a získať tak nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť alebo príjmy z nej - ktoré sa vyznačovali vysokým stupňom deľby práce medzi jednotlivými členmi zločineckej skupiny v rámci jej vnútorného organizačného usporiadania“ (M.M. § 89 ods. 27).

Neskôr bola zákonom č. 421/2002 Z. z. táto legálna definícia zmenená tak, že sa slová „trestnej činnosti“ nahradili slovami „obzvlášť závažnej trestnej činnosti, trestného činu podľa § 252 alebo niektorého z trestných činov podľa § 160 až 162“.

Takéto vymedzenia zločineckej skupiny podľa Hamrana znamenalo, že do 31. júla 2004, dokedy platila táto právna úprava, „bolo povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní - pre právne posúdenie konania páchatel'ov ako trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 185a Trestného zákona - preukázať, či - išlo o zoskupenie najmenej troch osôb, - takéto zoskupenie trvalo po dlhší čas, - toto zoskupenie bolo založené za účelom páchania obzvlášť závažnej trestnej činnosti, trestného činu podľa § 252 alebo niektorého z trestných činov podľa § 160 až 162 Trestného zákona, - cieľom takéhoto zoskupenia bola niektorá z okolností uvedená v písmene a) až c) ustanovenia § 89 ods. 27, - sa takéto zoskupenie vyznačovalo vysokým stupňom deľby práce medzi jednotlivými členmi zločineckej skupiny, - zoskupenie bolo vnútorne organizačne usporiadané“. Podľa Chromíka patrilo „k najťažším preukázateľným znakom zločineckej

skupiny znak vysokého stupňa delby práce medzi jednotlivými členmi zločineckej skupiny, ako aj znak vnútorného organizačného usporiadania“. Poukazoval totiž na problémy, ktoré by mohli nastať pri subjektívnom posudzovaní týchto znakov sudcom, to znamená, že by záviselo od konkrétneho subjektívneho pohľadu sudcu na vec, čo by považoval za vysoký stupeň delby práce, alebo ako by bolo preukázané vnútorné organizačné usporiadanie. Chromík pritom nepoprel, že kriminálne zoskupenia majú svoje hierarchizované štruktúry, ale upozornil, že v praxi sa orgánom činným v trestnom konaní často nestáva, že by odhalili celú organizáciu a objasnili mieru delby práce v rámci nej alebo jej vnútorné organizačné usporiadanie.

Zložitost' legálnej definície zločineckej skupiny a s ňou spojené ťažkosti pri dokazovaní spáchania trestného činu podľa § 185a Trestného zákona č. 140/1961 Zb. viedli k jej zjednodušeniu, konkrétne zákona č. 403/2004 Z.z. o európskom zatýkacom rozkaze a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa novelizoval Trestný zákon č. 140/1961 Zb. Podľa § 89 ods. 27 Trestného zákona číslo 140/1961 Zb. v znení zákona č. 403/2004 Z.z. sa za zločineckú skupinu považovala "štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existovala počas určitého časového obdobia a konala koordinovane s cieľom spáchať jeden trestný čin alebo viac trestných činov, za ktoré bolo možné uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej 5 rokov, alebo niektorého z trestných činov podľa § 160 až 162 na účel

a) priameho alebo nepriameho získania finančnej výhody alebo inej materiálnej výhody,
 b) preniknutia do orgánu verejnej moci s cieľom získať nad ním kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť alebo príjmy z nej, alebo
 c) preniknutia do orgánu podnikateľského alebo nepodnikateľského subjektu s cieľom získať nad ním kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestá činnosť alebo príjmy z nej" (M. M. § 89 ods. 27).

V tomto prípade šlo o jednoduchšiu definíciu, ako bola predchádzajúca, pretože namiesto, aby zákonodarca ďalej vyžadoval naplnenie Chromíkom kritizovaných znakov, t.j. vysokého stupňa delby práce medzi členmi skupiny a vnútorného organizačného usporiadania, postačujúce bolo preukázanie štruktúrovanosti skupiny a koordinovanosti konania jej členov. Napriek tomu zostala legálna definícia zločineckej skupiny pomerne zložitá.

2. Legálna definícia zločineckej skupiny podľa platného trestného zákona

Ďalší legislatívny vývoj legálnej definície zločineckej skupiny výrazne ovplyvnila rekodifikácia trestného práva v roku 2005, v rámci ktorej sa sformulovala nová definícia takejto skupiny, ktorá je v Trestnom zákone v nezmenenom znení platná až dodnes. Sformulovaná bola podľa vzoru Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu (ďalej len "dohovor"), ktorý však bol ratifikovaný už v roku 2002. Podľa § 129 ods. 3 trestného zákona sa zločineckou skupinou rozumie "štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viacej zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody".

V porovnaní s predchádzajúcimi definíciami je súčasná definícia zločineckej skupiny jednoduchšia, otázkou však je, či sa nezjednodušila až príliš. Z jej znenia vyplýva, že **na účely posúdenia určitej skupiny ako zločineckej, príp. na účely dokázania zavinenia za spáchanie trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 trestného zákona, treba preukázať, či určitá skupina:**

- je štruktúrovaná,
- má najmenej tri osoby,
- existuje počas určitého časového obdobia,
- koná koordinovane,
- koná s cieľom spáchať niektorý z trestných činov uvedených v § 129 ods. 3 trestného zákona na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody.

Niektorí autori odbornej literatúry sa nezhodujú v názore, **aká skupina sa považuje za štruktúrovanú** v zmysle cit. ustanovenia. Podľa Samaša, Stiffela a Tomana "štruktúrovanosť skupiny znamená hierarchické rozdelenie jej členov z hľadiska postavenia a vplyvu v skupine". Znovit so Žilinkom z Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry SR (ďalej len "špeciálna prokuratúra") zastávajú podobný názor; za štruktúrovanú považujú takú skupinu, ktorá "má určitú vnútornú organizačnú štruktúru s rozdelením funkcií a delbou činnosti... Tato vnútorná organizačná štruktúra je charakterizovaná vzťahmi nadriadenosti a

podriadenosti (rozdelenie funkcií), relatívnou stabilitou a prísnyim dodržovaním pravidiel (tzv. kódex organizácie - napr. zákon mlčanlivosti) vrátane zásadného utajenia skupiny, jej štruktúry a jej akcií". K vzťahom nadriadenosti a podriadenosti medzi jednotlivými členmi skupiny pritom dodávajú, že skupina by mala byť „rozdelená minimálne do dvoch horizontálnych stupňov riadenia. V takejto skupine jeden alebo niekoľko páchatel'ov figurujú ako vedúci, ktorí organizujú činnosť ostatných páchatel'ov a určujú im konkrétne druhy vykonávaných činností, prípadne aj konkrétne úlohy, ktorým sa majú v rámci fungovania zločineckej skupiny venovať“.

Takáto interpretácia štruktúrovanosti zločineckej skupiny by zodpovedala niektorým kriminologickým poznatkom o organizačnom usporiadaní niektorých skupín organizovaného zločinu, najmä mafiánskych organizácií, ktoré podľa Musila predstavujú prvý typ skupín organizovaného zločinu, a o. i. sa vyznačujú viacstupňovou organizačnou štruktúrou a personálnou oddelenosťou výkonu konkrétnych činností od ich riadenia. Druhým typom je podľa neho menšia kriminálna skupina, ktorá je usporiadaná voľnejšie - čo znamená, že jej organizačná štruktúra je jednoduchšia - a členovia vykonávajú konkrétne úlohy sa podieľajú aj na jej riadení, hoci aj v nej existujú vzťahy nadriadenosti a podriadenosti; lenže podriadenosť funguje iba tam, kde je to nevyhnutné pre efektívnu činnosť organizácie. Práve tento druhý typ skupiny organizovaného zločinu má byť charakteristický pre Európu, najmä západnú, s výnimkou Talianska. 10) Vzhľadom na charakteristiku skupín organizovaného zločinu podľa Kelly Hignettovej by sa dalo povedať, že aj pre strednú Európu, pretože v tomto regióne podľa nej „väčšina gangov zostáva založených na určitom druhu voľnej štruktúry a rozdelení zodpovednosti...“ (pozn.: preklad autora).

Hamran však Zanovita so Žilinkom za ich charakteristiku štruktúrovanosti zločineckej skupiny kritizuje, pretože podľa neho sa s takouto interpretáciou možno stotožniť iba do 31. júla 2004, v súčasnosti však nie je v súlade s autentickým výkladom tohto znaku v **Článku 2 písm. c) dohovoru**. Zároveň pripomína, že podľa Čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. (ďalej len "ústava") je takýto výklad pre slovenské orgány záväzný. Podľa cit. ustanovenia dohovoru **sa štruktúrovanou skupinou rozumie "skupina, ktorá bola vytvorená nie náhodne na účel bezprostredného spáchania trestného činu a v ktorej nemusia byť formálne rozdelené úlohy jej členov, pokračovanie členstva alebo rozvinutá štruktúra"**. Miklík píše, že druhá časť tohto výkladu nadväzuje na aktuálne kriminologické poznatky o organizovanom zločine, zatiaľ čo prvá časť má podľa neho odlišiť zločineckú skupinu od obyčajného spoločenstva, resp. organizovanej skupiny, tak ako ju pozná aj slovenský trestný zákon.

O kriminologických poznatkoch, z ktorých pri tvorbe návrhu dohovoru vychádzal ad hoc výbor OSN (ďalej len "výbor"), sa zmieňuje aj vo svojom článku. Píše, že "za pojmom štruktúrovaná skupina už nie je možné predstavať si len typy mafiánskych syndikátov, talianskej Cosa Nostry či Ndraghetty, americkej Cosa Nostry, čínskych triád alebo japonskej Yakuzy. Novšie zločinecké organizácie nemajú pevnú štruktúru, ani formálne rozdelené úlohy medzi svojich členov či doživotné členstvo. Majú síce podobu sietí, ktoré sú organizované, ale s málo formálnou štruktúrou, pričom je zložitá identifikovať jednotlivé bunky s rôznym stupňom samostatnosti..." Súčasná zločinecká organizácia podľa neho "nepotrebuje presnú štruktúru a dokáže sa prispôbiť každej situácii na trhu, pričom využíva medzery v jednotlivých zákonných úpravách...". Jeho argumentácia zodpovedá aj práci nemeckého kriminológa von Lampeho, ktorý tvrdí, že v súčasnosti už skupiny organizovaného zločinu nie sú natoľko štruktúrované ako v minulosti a nevyhnutne nemusia byť usporiadané prísne hierarchicky.

Výsledkom je pomerne jednoduché definovanie štruktúrovanosti skupiny, pretože **v zmysle výkladu tohto pojmu podľa Článku 2 písm. c) dohovoru nemusí mať zločinecká skupina vytvorenú organizačnú štruktúru s definovanými vzťahmi nadriadenosti a podriadenosti, ani stanovené pevné členstvo, a činnosti jej členov sa môžu rozdeľovať aj pre spáchanie konkrétneho trestného činu.**

To znamená, že **členovia skupiny nemusia profesionálne vykonávať určené úlohy či funkcie.**

Problémom však je, že **tendencia zjednodušiť definíciu zločineckej skupiny** sa nedotkla iba znaku štruktúrovanosti, pri ktorom by mohla byť odôvodniteľná niektorými kriminologickými poznatkami aj trestno-procesnými aspektmi pri dokazovaní, ale **dotkla sa aj iných znakov**, pri ktorých však už dostatočne zdôvodnená nie je. Predovšetkým **v možnosti zločineckej skupiny jednorazovo spáchať iba jeden trestný čin (zločin)**. Činnosť skupín organizovaného zločinu je z kriminologického hľadiska charakteristická systematickým a dlhodobým páchaním trestnej činnosti (sústavnosťou páchania trestnej činnosti), preto takéto vyjadrenie činnosti zločineckej skupiny celkom nezodpovedá kriminologickej charakteristike organizovaného zločinu. Organizovaný zločin je podľa Chmelíka "typom mnohostrannej, systematickej a dlhodobo páchanej trestnej činnosti zločineckou skupinou" (pozn.: preklad autora). Z toho vyplýva, že **z kriminologického hľadiska nie je**

cieľom skupín organizovaného zločinu jednorazové spáchanie jediného trestného činu.

Možnosť zločineckej skupiny jednorazovo spáchať jeden zločin bola zrejme automaticky prebraná z definície "organizovanej zločineckej skupiny" (čo je pojem použitý v dohovore - pozn. autora) podľa dohovoru, ktorý takúto možnosť tiež pripúšťa. Lenže dohovor sa vzťahuje iba na taký trestný čin, ktorý má nadnárodný charakter; takýto záver vyplýva z Článku 3 ods. 1 písm. b dohovoru. Pritom podľa Článku 3 ods. 2 dohovoru "má trestný čin nadnárodný charakter, ak:

- a) bol spáchaný vo viac ako jednom štáte,
- b) bol spáchaný v jednom štáte, avšak podstatná časť jeho prípravy, plánovania, riadenia alebo kontroly sa uskutočnila v inom štáte,
- c) bol spáchaný v jednom štáte, avšak so zapojením organizovanej zločineckej skupiny, ktorá sa zapája do trestnej činnosti vo viac ako jednom štáte, alebo
- d) bol spáchaný v jednom štáte, avšak má podstatné vplyvy v inom štáte".

V legálnej definícii podľa § 129 ods. 3 trestného zákona takáto požiadavka sformulovaná nie je, to znamená, že **zatiaľ čo podľa trestného zákona môže zločinecká skupina spáchať akýkoľvek zločin, podľa dohovoru iba trestný čin, ktorý má nadnárodný charakter**. V konečnom dôsledku sa tak skupinová kriminalita podľa trestného zákona posudzuje striktnejšie, než ako vyplýva z požiadaviek dohovoru. Faktom však zostáva, že na rozdiel od štruktúrovanosti skupiny, zjednodušujúce vyjadrenie činnosti zločineckej skupiny ani v jednom z týchto právnych predpisov úplne nezodpovedá kriminologickým poznatkom o organizovanom zločine a nie je ani odôvodnené žiadnymi relevantnými argumentmi treba povedať, že ani nemá byť akými.

Na tento definičný znak zločineckej skupiny - na jej činnosť - nadväzuje ďalší, a tým je ziskovosť, resp. ex lege snaha o "**priame alebo nepriame získanie finančnej výhody**". Niektorí autori prirovnávajú činnosť skupín organizovaného zločinu kvôli ziskovosti k podnikateľskej činnosti. "Zločinecké organizácie s legálnymi (nadnárodnými) korporáciami spájajú podobné rysy v štruktúre, sile, veľkosti a geografickom zábere činnosti. Zločinecká organizácia uskutočňuje aktivity na nezákonnom trhu podobným spôsobom ako legitímny podnik na legálnom trhu - riadi sa rovnakými ekonomickými pravidlami (podnikať, investovať, znižovať náklady, maximalizovať zisk, zvyšovať efektívnosť, expandovať aktivity...). Odlišuje ju fakt, že vykonáva nedovolené formy podnikania..." (pozn.: preklad autora). To znamená, že z kriminologického hľadiska zodpovedá ziskovosť skupín organizovaného zločinu vo svetle komparácie s podnikateľskou činnosťou dlhodobému, sústavnému páchaniu trestnej činnosti, a nie jednorazovému spáchaniu jedného zločinu. Legislatívne vyjadrenie ziskovosti je však všeobecnejšie a zodpovedá mu aj takéto ojedinelé spáchanie hoci aj jediného zločinu. Priame alebo nepriame získanie finančnej výhody totiž možno dosiahnuť aj ojedinelým spáchaním jedného trestného činu; fakt, že ním musí byť zločin na veci nič nemení.

Ďalšie znaky legálnej definície, predovšetkým znak **existencie skupiny počas určitého časového obdobia a koordinovanosti jej konania**, už z kriminologického hľadiska nepredstavujú výraznejší problém. V odbornej literatúre však interpretované nie sú, pretože nie sú ani autenticky vyložené v právnych predpisoch - ani v dohovore, ani v trestnom zákone - ich interpretáciou sa budú musieť zaoberať súdy.

Pri posudzovaní prvého z nich budú zrejme musieť bližšie špecifikovať, aká časová dĺžka existencie skupiny bude postačujúca na jeho naplnenie. Podľa Hamrana musí ísť najmenej o šesť mesiacov, čo zdôvodňuje pomerne všeobecne, a to povahou činnosti zločineckej skupiny. Takýto výklad by však mohol byť v niektorých prípadoch veľmi reštriktívny, pretože ak by bola skupina odhalená ešte pred uplynutím doby jej existencie, nemohla by byť posúdená ako zločinecká skupina, hoci aj za predpokladu, že všetky ostatné definičné znaky by boli splnené, čo by bolo kontraproduktívne. Domnievam sa preto, že tento znak treba vykladať bez určenia minimálnej dĺžky existencie zločineckej skupiny a v súvislosti s cieľom zločineckej skupiny a povahou činnosti, ktoré uskutočňuje pre jeho dosiahnutie. To znamená, s prípravou na konanie, ktorým sa má tento cieľ dosiahnuť. Interpretovať pojem existencie počas určitého časového obdobia takýmto spôsobom však nemusí byť jednoduché, pretože takéto obdobie bude zrejme rozdielne pri skupine, ktorej cieľom je spáchanie jedného zločinu, ako pri skupine, ktorej cieľom je spáchanie viacerých zločinov. O koordinovanosti konania Hamran píše, že je spoločným znakom zločineckej skupiny a organizovanej skupiny, rovnako ako plánovitosť (a deľba úloh), čo je zaujímavé, pretože deľba úloh v legálnej definícii zločineckej skupiny explicitne vyjadrená nie je. V legálnej definícii organizovanej skupiny podľa § 129 ods. 2 Trestného zákona je koordinovanosť konania skupiny dôsledkom "určitej deľby určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny" (porovnaj § 129 ods. 2 trestného zákona), ktorá je, naopak, jej predpokladom. Ak by sa mala koordinovanosť vykladať analogicky aj na účely zločineckej skupiny, znamenalo by to, že aj v zločineckej skupine je predpokladom koordinovanosti konania skupiny deľba úloh medzi jej členmi, ktorá by tak bola vyjadrená implicitne a vyplývala by z pojmu

"koordinovanosť konania skupiny". Domnievam sa, že tento znak vyjadruje požiadavku, aby jeden člen skupiny konal v súlade s inými, zvyšnými členmi skupiny; či na základe predchádzajúcej dohody alebo vydaného príkazu nadriadeného člena je irelevantné. Treba však pripomenúť, že legálna definícia zločineckej skupiny nevyžaduje formálne rozdelenie úloh či funkcií, ako je definované napríklad v mafiánskej organizácii. To do istej miery vyplýva z organizačnej štruktúry, a keďže ako už bolo spomenuté, zločinecká skupina nemusí mať stanovenú žiadnu organizačnú štruktúru, nemusia v nej byť ani formálne rozdelené úlohy medzi jej členmi. Pre del'bu úloh v mafiánskej organizácii je zvyčajne charakteristické, že "jedna skupina osôb sa výlučne zaoberá plánovaním a prípravou aktivít, druhá skupina je poverená ich výkonom a - v mnohých prípadoch - je tretia skupina určená na zabezpečenie a ochranu tohto procesu" (pozn.: preklad autora). V mafiánskej organizácii je z kriminologického hľadiska plánovanie akcií organizačne a personálne oddelené od ich samotného výkonu aj ochrany. V zločineckej skupine sa del'bou činností nerozumie takéto formálne rozdelenie podobných úloh, ale je postačujúce, ak je medzi členmi definovaná del'ba činností pri konkrétnej kriminálnej aktivite, na ktorej páchaní sa môžu aj všetci podieľať. Takýto záver vyplýva aj z Hamranovho článku, v ktorom píše, že pri zločineckej skupine sa "nevyžaduje formálna del'ba úloh ako je to napríklad pri zločineckých skupinách typu Cosa Nostra, čínske triády a pod., kde sa rozlišujú základné články (kategória tzv. pešiakov), stredné stupne a vrcholové stupne riadenia".

Záver

Z interpretácie štruktúrovanosti zločineckej skupiny aj z ďalších definičných znakov vyplýva, že za takúto skupinu nemožno považovať iba veľkú mafiánsku organizáciu, ale aj menšiu skupinu organizovaného zločinu s voľnejším organizačným usporiadaním (nielen s prísne hierarchizovaným). Takýto záver determinuje fakt, že legálna definícia zločineckej skupiny je sformulovaná pomerne jednoducho.

"Toto vymedzenie do určitej miery prekonáva známe spory o definovanie organizovaného zločinu, v ktorých je na jednej strane požadovaná vyčerpávajúca charakteristika organizovaného zločinu (takmer taxatívny výpočet znakov), ktorá by ho jednoducho odlišovala od iných skupinových foriem závažnej trestnej činnosti. Na strane druhej je argumentované tým, že príliš zložitá definícia organizovaného zločinu (obzvlášť popis vnútornej štruktúry zločineckých skupín) fakticky sťažuje jeho trestné stíhanie, alebo tým, že niektoré znaky sa zložito dokazujú, a je teda namieste prikloniť sa k definícií všeobecnejšieho charakteru" (pozn.: preklad autora). Pri prácach na návrhu dohovoru sa tiež zvažovala aj prvá možnosť, teda definovanie zločineckej skupiny o niečo špecifickejšie prostredníctvom iných znakov, ako tých, ktoré boli do tejto definície nakoniec zahrnuté. Týmito znakmi mali byť podľa Šturmu zastrašovanie, násilie a korupcia, ale nakoniec sa od nich upustilo a autori návrhu sa priklonili k spomínanej jednoduchšej verzii.

Jednoduchšia legálna definícia zločineckej skupiny však celkom nezodpovedá kriminologickým poznatkom o organizovanom zločine. Zatiaľ čo jednoduchšia úprava znaku štruktúrovanosti skupiny - do istej miery determinovaná upustením od znaku hierarchizovanej či vnútornej organizačnej štruktúry - je odôvodniteľná niektorými kriminologickými poznatkami (najmä však tresnoprocenými aspektmi), jednoduchšie vyjadrenie ďalších definičných znakov zločineckej skupiny takýmito poznatkami odôvodniteľné nie je. Týka sa to najmä činnosti zločineckej skupiny spočívajúcej v možnosti ojedinelého spáchania jedného trestného činu (zločinu), resp. v jej existencii za takýmto účelom. Pre takúto úpravu nie je dôvod ani z trestno-procesného hľadiska, pretože kritici zložitej legálnej definície zločineckej skupiny, ktorá platila v minulosti, jej nevyčítali nadbytočnosť požiadavky sústavného páchania trestnej činnosti, ale predovšetkým nadbytočnosť znaku organizačnej štruktúry. Tento problém sa však vyriešil jednoduchšou úpravou štruktúrovanosti skupiny a autentickým výkladom tohto pojmu v dohovore, preto na ďalšie zjednodušovanie nebol dôvod. Symeonidou-Kastanidouová v tejto súvislosti píše, že pri definovaní organizovaného zločinu "sa nemožno uspokojiť s jednoduchým stanovením minimálnych definičných znakov, ktorými hrozby organizovaného zločinu nie sú jasne pomenované" (pozn.: preklad autora). V opačnom prípade hrozí, že z trestnoprávneho hľadiska by sa za skupiny organizovaného zločinu mohli považovať aj skupiny, ktoré by nimi z kriminologického hľadiska byť nemohli, resp. ktoré zodpovedajú kriminologickej charakteristike takýchto skupín len čiastočne.

Možnosť zločineckej skupiny ojedinele spáchať jeden trestný čin celkom nezodpovedá kriminologickým poznatkami o organizovanom zločine, najmä vo svetle Scheinostovej komparácie organizovaného zločinu s podnikateľskou činnosťou. Ako sa podnikateľskou činnosťou o. i. rozumie sústavná činnosť za účelom dosahovania zisku, rovnako organizovaný zločin predstavuje tiež sústavnú činnosť - sústavné páchanie trestnej činnosti (znak ziskovosti je obdobný). Ak by chcel zákonodarca zohľadniť tento fakt v legálnej definícii zločineckej skupiny, musel by namiesto možnosti jednorazového spáchania jediného zločinu vyjadriť požiadavku opakovaného spáchania jedného zločinu alebo sústavné páchanie trestnej činnosti, resp. existenciu zločineckej skupiny za takýmto účelom.

Nedá sa síce vylúčiť zameranie niektorých skupín organizovaného zločinu aj na spáchanie jedného zločinu, napr. hrubého nátlaku, ale tento trestný čin páchajú opakovane (sústavne), a preto, ak by sa mal jeden zločin spáchať iba jednorazovo (ojedinele), nedosiahla by sa tým závažnosť organizovaného zločinu, na rozdiel od jeho sústavného páchania. To znamená, že ak by sa mali v legálnej definícii zločineckej skupiny zohľadniť tieto závery, z trestnoprávneho hľadiska by musel byť spáchaný zločin pokračujúcim alebo hromadným trestným činom, aby mohla trestnoprávna úprava skupiny organizovaného zločinu vernejšie zodpovedať kriminologickým charakteristikám jej činnosti.

V Českej republike takýto problém nenastáva, pretože český zákonodarca, zrejme vychádzajúc z takéhoto kriminologického základu, definuje organizovanú zločineckú skupinu v § 129 zákona č. 40/2009 Sb. Trestného zákonníka (ďalej len "trestný zákonník") ako **"spolčenie viacerých osôb s vnútornou organizačnou štruktúrou, s rozdelením funkcií a deľbou činností, ktorá je zameraná na sústavné páchanie úmyselnej trestnej činnosti"** (pozn.: preklad autora). To znamená, že sa vyžaduje, aby bola takáto skupina zameraná na **"sústavné páchanie úmyselnej trestnej činnosti"**. Tento znak odborná literatúra vykladá tak, že páchanie úmyselnej trestnej činnosti je sústavné, ak je trestná činnosť páchaná **"nepretržite, pravidelne alebo opakovane po dlhšiu dobu, napr. niekoľko mesiacov, alebo vtedy, ak páchatelia nadviažu na predchádzajúcu obdobne páchanú trestnú činnosť"**. Organizovaná zločinecká skupina pritom v skutočnosti trestnú činnosť nemusí páchať sústavne, ale vyžaduje sa, aby bola na ňu aspoň zameraná. Podľa Šámala sa takouto úpravou predpokladá, že už pri založení organizovanej zločineckej skupiny je daný zámer sústavne páchať úmyselnú trestnú činnosť, aj keď pre trestný postih sa nevyžaduje, aby k takémuto sústavnému páchaniu trestnej činnosti napokon došlo, napr. v prípade odhalenia skupiny už pri prvom trestnom činne alebo dokonca ešte predtým, než začala s páchaním trestnej činnosti. To znamená, že aj podľa českého trestného zákona môže organizovaná zločinecká skupina spáchať aj jeden trestný čin. Dôležitý je však jej zámer páchať trestnú činnosť sústavne, na rozdiel od slovenskej právnej úpravy, podľa ktorej môže mať zločinecká skupina zámer spáchať aj jeden zločin.

Činnosť skupín organizovaného zločinu je podobne vyjadrená aj v niektorých iných trestných kódexoch. Napríklad v Článku 416bis **talianskeho trestného zákona** sa definuje pojem "mafia" (čo je ekvivalent slovenskej zločineckej skupiny - pozn. autora), ktorý o. i. zahŕňa aj systematické vytváranie vzťahov k páchaniu trestných činov. Sústavné páchanie trestnej činnosti je jedným z definičných znakov aj kriminálnej organizácie v rakúskom trestnom zákone, ktorá sa má podľa § 278a o. i. usilovať o plánované a opakované páchanie závažných zločinov. To znamená, že ani podľa jedného z týchto zahraničných trestných kódexov nie je možné, aby skupiny organizovaného zločinu mohli byť zamerané na ojedinelé spáchanie iba jedného trestného činu, ako to pripúšťa slovenský zákonodarca.

Slovenský zákonodarca vyjadril činnosť zločineckej skupiny podobne ako činnosť teroristickej skupiny (pre obe skupiny sa v § 141 trestného zákona používa súhrnné označenie "nebezpečné zoskupenie" - pozn. autora), ktorou sa podľa § 129 ods. 4 trestného zákona rozumie "štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia na účely spáchania trestného činu teroru alebo terorizmu". Z jej komparácie s legálnou definíciou zločineckej skupiny vyplýva, že podobne ako zločinecká skupina tiež môže spáchať aj jeden trestný čin, konkrétne trestný čin teroru alebo trestný čin terorizmu, lenže takáto právna úprava činnosti teroristickej skupiny má iné kriminologické základy, ako činnosť zločineckej skupiny. Pre terorizmus totiž nie je charakteristické sústavné páchanie trestnej činnosti za účelom dosahovania vysokých ziskov ako pre organizovaný zločin; teroristické skupiny sú motivované odlišne - ideologicky -, a tomu prispôsobujú aj svoju činnosť, ktorá sa, samozrejme, nemôže porovnávať s "podnikateľskou činnosťou" skupín organizovaného zločinu. Nedá sa síce vylúčiť jej sústavnosť, ale jednotlivé teroristické útoky môžu byť páchané s dlhším časovým odstupom, príp. teroristická skupina môže spáchať iba jeden útok, a preto nie je dôvod na právnu úpravu sústavného páchania trestnej činnosti teroristickou skupinou. Činnosť skupín organizovaného zločinu je však z kriminologického hľadiska rozdielna, a preto z dôvodov uvedených v tejto práci by mala byť v zákone vyjadrená odlišne ako činnosť teroristických skupín, t.j. mala by byť vyjadrená sústavnosť páchania ich činnosti (alebo minimálne ich zámer sústavne páchať trestnú činnosť). Nemožno totiž dva rozdielne javy - ako terorizmus a organizovaný zločin nepochybne sú - definovať podobne.

Pri akejkoľvek korekcii legálnej definície zločineckej skupiny by sa však muselo dbať na požiadavky vyplývajúce z dohovoru. To znamená, že možnosť ojedinelého spáchania jedného zločinu by musela v legálnej definícii zločineckej skupiny zostať, mohla by sa však obmedziť iba na trestné činy s nadnárodným charakterom, ktoré sú definované v Článku 3 ods. 2 dohovoru. Dosiahnúť sa to dá vložením výkladu z tohto ustanovenia do trestného zákona. Požiadavka takejto minimálnej úpravy vyplýva pre Slovenskú republiku z medzinárodnoprávných záväzkov, ktoré by slovenský zákonodarca nemal podrobovať žiadnej

reštrikcií. Nad ich rámec však ísť môže, pretože "dohovor chápe svoje opatrenia ako minimálne štandardy pre každý štát". Preto by nič nemalo brániť legálnemu vyjadreniu požiadavky zamerania zločineckej skupiny na sústavné páchanie trestnej činnosti alebo najmenej na sústavné (opakované) páchanie jedného zločinu.

RESUMÉ

Legálna definícia zločineckej skupiny

Legálna definícia zločineckej skupiny bola v minulosti pomerne zložitá, pretože obsahovala niektoré definičné znaky, ktorých objasnenie nebolo jednoduché. V dôsledku toho vznikali problémy s dokazovaním spáchania trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, príp. iných trestných činov spáchaných touto skupinou. Zákonodarca preto predmetnú definíciu zjednodušil. Aktuálna definícia však úplne nezodpovedá kriminologickým poznatkom o organizovanom zločine, najmä pre možnosť zločineckej skupiny jednorazovo spáchať jediný zločin.

DESET M.: Kriminologická charakteristika skupiny organizovaného zločinu, BSA.- Bulletin slovenskej advokácie, 2011, č. 5, s. 24.

Jedným z kľúčových charakteristických znakov organizovaného zločinu je hierarchicky usporiadaná organizácia (skupina), ktorá existuje po určitý čas. Pre organizovaný zločin sú prirodzene charakteristické aj ďalšie znaky, napríklad špecifický spôsob páchania a utajovania trestnej činnosti, ktorý spočíva v profesionálnom, systematickom a organizovanom postupe páchatel'ov, alebo motivácia páchatel'ov, ktorú v zásade predstavuje dosahovanie ziskov alebo upevňovanie moci. V tomto článku sa priorityne skúma práve spomínaná organizácia, resp. skupina.

Úvod

Definovať organizovaný zločin je relatívne zložitú, pretože rôzni autori používajú rôzne definičné znaky, ktorými sa ho snažia interpretovať. Touto skutočnosťou sa zaoberal aj americký profesor Jay S. Albanese, ktorý skúmal periodicitu výskytu jednotlivých definičných znakov organizovaného zločinu vo vedeckej literatúre. Z jeho analýzy vyplynulo, že najčastejšie sa v nej objavovali znaky ako hierarchicky usporiadaná organizácia, ktorá existuje určitý čas (16-krát), ziskovosť (13-krát) a používanie násillia alebo hrozieb násillím (12-krát). Naopak najmenej bol organizovaný zločin charakterizovaný prostredníctvom špecializácie (členov, skupín), kódexu mlčanlivosti (zhodne po 3 razy) a rozsiahleho plánovania (2-krát). Na základe takto získaných poznatkov potom Albanese definoval organizovaný zločin ako "zločinecký podnik (zločineckú organizáciu), ktorý existuje určitý čas a ktorý sa zameriava na dosahovanie ziskov z ilegálnych aktivít, po ktorých je často veľký spoločenský (verejný) dopyt. Kontinuita existencie takéhoto podniku je pritom podporovaná použitím sily, hrozieb, monopolnou kontrolou a/alebo korupciou verejných činiteľ'ov" (pozn. - preklad autora).

1. Typológia skupín organizovaného zločinu

Niektorí autori diferencujú medzi viacerými typmi skupín organizovaného zločinu, napríklad v závislosti od ich veľkosti, štruktúry, činnosti, pravidiel, akými sa riadia ich členovia, atď. Musil so Scheinostom z tohto hľadiska rozoznávajú dva základné typy skupín organizovaného zločinu. Prvým typom je podľa nich mafiánska organizácia, ako napr. Cosa Nostra, ktorá je založená na rodinnej tradícii a autoritárskom vodcovskom princípe. Pozícia vodcu takejto organizácie nie je determinovaná iba jeho ekonomickým zázemím, ale aj rodinným pôvodom, spoločenským postavením, konexiami, inteligenciou, skúsenosťou, silou, predchádzajúcou kriminálnou kariérou a ďalšími kritériami. Tento typ organizácie má pevnú hierarchickú a viacstupňovú štruktúru a vojenský spôsob riadenia, vyznačuje sa prepracovanou konšpiráciou (metódami utajenia svojej ilegálnej činnosti), súdržnosťou, trvalosťou v čase, disciplínou, paternalistickou tradíciou (klanovou súdržnosťou, vendetou, starostlivosťou o svojich členov či zaužívanými rituálmi). Je charakteristický najmä pre Taliansko, USA, Japonsko a Latinskú Ameriku.

Podobne charakterizuje mafiánsku organizáciu aj Němec. Podľa neho je v takejto organizácii "presadzovaná prísna disciplína, ktorej porušenie sa exemplárne trestá. Najvyšším princípom organizácie je príkaz mlčanlivosti (omerta). Medzi členmi organizácie sa spravidla prejavuje značná solidarita, vrátane poskytovania podpôr rodinám členov, ktorí boli uväznení. Zločinecká organizácia sa zabezpečuje aj inými ochrannými opatreniami, aby zabránila odhaleniu svojej trestnej činnosti, alebo aby zaistila beztrestnosť

páchateľov, ktorí boli odhalení. Buduje si vlastnú spravodajskú službu, obstaráva si právnu pomoc prvotriednych advokátov, vyrába falošné dôkazy, kupuje falošných svedkov apod." (pozn. - preklad aut.)

Podľa Nēmca sa takáto organizácia vyznačuje trojstupňovou organizačnou štruktúrou. Na najvyššej pozícii je šéf, jeho ochranka a poradcovia. Tí určujú pravidlá fungovania organizácie, hierarchiu jednotlivých stupňov, spôsob komunikácie, kritériá členstva a využitie zisku. Koordinujú styky, vrátane zahraničných. Stredný stupeň tvoria vedúci jednotlivých skupín spolu so svojím ochranným, poradným a finančným personálom. Sú relatívne samostatní v riadení akcií, kontrole disciplíny a čiastočne aj v strategických otázkach, vždy však rešpektujú zámery najvyššieho šéfa. Výkonná zložka zahŕňa pešiakov, pašerákov, kuriérov, distribútorov či falšovateľov dokladov. Väčšina z nich zabezpečuje konkrétne špecializované úlohy, pričom asi 50% z nich tvoria externisti, t.j. osoby, ktoré nie sú členmi organizácie.

Druhý Musilom a Scheinostom uvádzaný typ skupiny organizovaného zločinu má voľnejší charakter a je typický skôr pre západnú Európu (s výnimkou Talianska - pozn. autora). V takejto skupine podľa nich nie je vodcovská autorita až taká silná, ako v prvom type skupiny organizovaného zločinu, jej členovia sa do určitej miery podieľajú na riadení, pozícia šéfa skupiny nie je nevyhnutne determinovaná rodinnými tradíciami, ale zvyčajne je ním kapitálovo najsilnejší jednotliviec. Štruktúra skupiny je jednoduchšia, subordinačné vzťahy sú menej zreteľné, podriadenosť funguje iba tam, kde je to nevyhnutné pre jej efektívnu činnosť. Z toho vyplýva aj "menšia súdržnosť a trvanlivosť zoskupenia a menšia alebo žiadna konšpirácia vo vnútri skupiny. Chýbajú rituály a iracionálne prvky a rozhodujúcim integrujúcim faktorom je spoločný <obchodný záujem>" (pozn. - preklad autora).

Rozdiely medzi oboma typmi skupín sú nepochybne determinované a ovplyvnené mnohými faktormi, ktoré priamo vplyvajú na ich činnosť, existenciu počas dlhšieho časového obdobia či rozvoj, prijímanie nových členov, rozširovanie aktivít a upevňovanie moci, ale niektoré znaky by mohli mať aj napriek tomu spoločné. Napríklad nemecký kriminológ Klaus von Lampe pomenoval na základe komparácie sicílskej a ruskej mafie dva znaky, ktoré podľa neho platia vo všeobecnosti pre celú Európu. Sú nimi "(a) relatívne sociálna homogenita kriminálnej skupiny (jej štruktúry, zázemia), a (b) pozitívna korelácia medzi spoločenským postavením členov skupín a kvalitou kriminálnych príležitostí" (pozn. - preklad aut). To znamená, že v každej skupine je do istej miery identifikovateľná určitá vnútorná sila či súdržnosť, schopnosť prispôbovať sa novým, napríklad legislatívnym, podmienkam, v ktorých pôsobí, a taktiež aj schopnosť flexibilne reagovať na nové črtajúce sa príležitosti na ilegálnom trhu.

Ako vyplýva z komparácie sicílskej Cosa Nostry a Camorry, príp. ďalších talianskych kriminálnych organizácií, tieto schopnosti či miera súdržnosti môže byť u jednotlivých skupín rôzna. Taliansky sudca Falcone koncom 80-tych rokov 20. storočia napísal, že neapolská Camorra a kalábrijská 'Ndrangheta nemajú pevnú hierarchizovanú štruktúru a sú organizované v podstate horizontálne a že obe organizácie pozostávajú z niekoľkých lokálnych konglomerátov (Camorra), resp. rodinných klanov ('Ndrangheta). Cosa Nostra sa na rozdiel od nich vyznačuje pevnou hierarchickou štruktúrou, pravidlami fungovania organizácie a správania sa jednotlivých členov, čo ju robí súdržnejšou a silnejšou jednak voči štátu, čím si vytvára predpoklady svojej kontinuity, a jednak voči ostatným kriminálnym zoskupeniam, ktoré jej veľkosť a silu nedosahujú. Camorra preto vo svojej histórii podnikla niekoľko pokusov o zjednotenie horizontálne usporiadaných menších zoskupení s cieľom vytvoriť organizáciu podobnú Cosa Nostre, čo sa jej však do konca 80-tych a začiatku 90-tych rokov 20. storočia, dokedy mal Falcone zmapovanú situáciu v talianskom podsvetí, nepodarilo. To podľa neho uľahčuje jej likvidáciu. Falcone bol v tom čase presvedčený, že "pokiaľ si budú zločinecké organizácie zachovávať horizontálnu, málo hierarchizovanú štruktúru, boj s nimi bude o čosi jednoduchší".

2. Hierarchizované štruktúry skupín organizovaného zločinu

K vyššie uvedenému názoru mohol dospieť sudca Falcone pri skúmaní "rodiny" sicílskej Cosa Nostry (11) a vzťahov medzi jej členmi, pretože, ako vyplýva z jeho charakteristiky takejto "rodiny", jej organizačná štruktúra je detailne prepracovaná, a architektúra celej organizácie, pozostávajúcej z niekoľkých "rodín", je veľmi rafinovane vystavaná tak, aby bola čo najodolnejšia proti prípadným zásahom štátu alebo konkurenčných organizácií. "Rodina" - cosca - je základným stavebným kameňom sicílskej Cosa Nostry, pozostáva zvyčajne z asi 50 členov, ale niektoré "rodiny" môžu mať až 200 či 300 členov. Na čele "rodiny" stojí šéf - capo -, ktorého volia vojaci združení v "rodine". Zvolený šéf, ktorý chráni záujmy "rodiny" voči celej Cosa Nostre, si vyberie svojho zástupcu a niekedy jedného alebo dvoch poradcov. Medzi šéfom a vojacom stojí desiatnik. Šéfovia jednotlivých "rodín" tej istej provincie (napr. Katánia, Agrigento, Trapani) sa združujú vo výboroch provincií - commissione či cupola - a volia spomedzi seba šéfa celej provincie, nazývaného tiež provinčný zástupca, ktorý zastupuje provinciu v regionálnom výbore zloženého zo šéfov všetkých provincií (commissione

interprovinciale), nazývaného tiež Región, ktorý je najvyšším riadiacim orgánom sicílskej Cosa Nostry.

Podobné usporiadanie má aj americká Cosa Nostra. Na čele "rodiny" stojí boss, ktorý "vykonáva všeobecný dohľad nad rodinou a prijíma výkonné rozhodnutia. Pod ním je <underboss>, druhý muž velenia. Radí im starší poradca alebo <consigliere>. Pod nimi je určitý počet <capo-regimes>, ktorí vedú posádky skladajúce sa z vojakov" (pozn. - preklad aut.). Napríklad v New Yorku tvorilo Cosa Nostru päť "rodín" známych ako "Big Five": Bonano, Colombo, Genovese, Gambino a Lucchese. Podľa amerického Federálneho úradu pre vyšetrovanie (ďalej len "FBI") pôsobia ostatné "rodiny" v niektorých ďalších amerických veľkomestách, ako napr. Boston, Chicago, Filadelfia či Miami. Tieto "rodiny" sa taktiež združujú vo vyšších riadiacich orgánoch, konkrétne v Komisii (the Commission), ktorú založil Salvatore "Lucky" Luciano, jeden zo šéfov americkej Cosa Nostry.

Rovnako ako tieto dve organizácie je hierarchicky usporiadaná aj japonská Yakuza, avšak, ako sa domnievam, jej usporiadanie determinuje úplne odlišný faktor. Pri formovaní Yakuzy nezohrala rozhodujúcu úlohu "rodina", ale vojenský pôvod jej prvých členov - samurajov, ktorí si vytvárali vlastný kódex bojovej cti a ktorí sa aj neskôr v zločineckých skupinách sformovali v prísne hierarchizovaných štruktúrach. Na čele skupiny Yakuza stojí šéf (oyabun) v ktorého rukách sa koncentruje moc a bohatstvo celej skupiny a ktorý spoločne s vysokopostavenými členmi skupiny kontroluje príjmy z jej činnosti. Každodenné záležitosti prenecháva na podriadených členov, ktorí operujú s relatívnou autonómiou. Trestnú činnosť páchajú členovia postavení na nižších priečkach organizačnej štruktúry, príjmy z nej však plynú ich nadriadeným.

3. Nové trendy v štruktúrovanosti skupín organizovaného zločinu

V súčasnosti však majú niektorí autori, ako napr. Klaus von Lampe, odlišný názor na štruktúru kriminálnych zoskupení ako mal v minulosti sudca Falcone. Von Lampe tvrdí, že v súčasnosti sa situácia zmenila - veľké organizácie a ich štruktúry boli do istej miery identifikované, čo podľa neho viedlo k tomu, že namiesto, aby sa nové skupiny organizovaného zločinu sformovali do tradičných hierarchizovaných štruktúr mafiánskych organizácií, vytvorili si svoje organizačné štruktúry z voľnejších zločineckých sietí, resp. buniek. Takýto názor zastávajú aj Musil a Scheinost. Z výskumu Úradu OSN pre drogy a kriminalitu, ktorý v roku 2002 skúmal 40 kriminálnych zoskupení zo 16 štátov celého sveta, sa však takéto tendencie potvrdili iba čiastočne. Výskumom sa o. i. zistilo, že z dvanástich skupín organizovaného zločinu, ktoré mali v čase výskumu viac ako 100 členov, malo hierarchizovanú štruktúru osem kriminálnych zoskupení, dve boli usporiadané do bunkového modelu (vo výskume sa používa pojem hierarchizovaný konglomerát - pozn. autora) a dve mali voľnú horizontálnu štruktúru (vo výskume sa používa ťažko preložiteľný pojem "core group" - pozn. autora). Z výskumu ďalej vyplýva, že zo všetkých 40 sledovaných skupín malo hierarchizovanú štruktúru až 23 skupín (13 rigidnú, štandardnú a 10 rozvinutú, regionálnu), zvyšné skupiny boli štruktúrované od bunkového modelu až po sieťový model; 8 skupín malo horizontálnu štruktúru, 5 bolo sformovaných do kriminálnych sietí a 4 boli usporiadané v tzv. hierarchizovanom konglomeráte, čím sa myslí skupina, ktorá prenecháva väčšiu či menšiu mieru autonómie menším podriadeným alebo spolupracujúcim skupinám, t.j. skupina, ktorá je usporiadaná do bunkového modelu.

No i napriek týmto zisteným výsledkom výskumníci pripúšťajú, že pre súčasný organizovaný zločin môže byť príznačné formovanie kriminálnych skupín do sieťového modelu a bunkového modelu, pretože organizačné usporiadanie do takýchto modelov predpokladajú u niektorých skupín, ktorým sa vo výskume nevenovali, napr. u albánskej mafie. Vo výskume sa uvádza, že aj keď sa zistilo, že iba päť skupín zo všetkých štyridsiatich bolo usporiadaných do kriminálnej siete, "je pravdepodobné, že kriminálne siete sú spoločné pre viaceré skupiny a v súčasnosti sú vzrastajúcim fenoménom", pretože "po identifikovaní aktivít kľúčových členov a po ich následnom uväznení a začatí trestného stíhania, sa sieť jednoducho zreformuje okolo nových členov a ich aktivít" (pozn. - preklad aut). Tým majú orgány činné v trestnom konaní sťaženú činnosť pri likvidácii takejto skupiny.

Prácu polície v boji proti organizovanému zločinu komplikuje aj usporiadanie kriminálnych zoskupení do bunkového modelu, pretože ak zoskupenie "pozostáva z niekoľkých, relatívne samostatných skupín operujúcich na lokálnej úrovni, je extrémne ťažké identifikovať celú organizáciu" (pozn. - preklad aut). Okrem toho sa štruktúra zoskupenia, ktoré je usporiadané do bunkového modelu, môže vytvárať z rozmanitých typologických modelov a veľmi flexibilne sa mení v závislosti od toho, ako sa vyvíjajú jej operácie alebo menia kriminálne trhy. Takéto usporiadanie nie je síce podľa výsledkov výskumu častým javom - z celkového počtu 40 skupín boli do bunkového modelu usporiadané iba 4 ale medzi štyridsiatimi sledovanými skupinami absentovali okrem už spomínanej albánskej mafie aj niektoré ruské kriminálne skupiny, u ktorých odborníci predpokladajú práve tento model vnútornej organizačnej štruktúry. Dôsledkom takéhoto usporiadania skupiny je, že odhalenie,

príp. rozloženie jednej z buniek, ktorá operuje relatívne samostatne a bez pevnejšej väzby na ostatné bunky, nemá za následok ohrozenie ostatných alebo dokonca celej organizácie.

Záver

Z analýzy skupín organizovaného zločinu vo svete i v západnej Európe vyplýva, že existujú dlhšiu dobu, v rámci nich existuje určitá del'ba činností medzi jednotlivými členmi a že sú štruktúrované, nezriedka hierarchicky. Takéto kriminálne skupiny sa profesionálne zameriavajú a špecializujú na páchanie spravidla závažnej trestnej činnosti - popri hlavnej aktivite, ktorá im prináša zisk, zvyčajne používajú aj násilie, zastrážovanie alebo korupciu. Najcharakteristickejším znakom skupín organizovaného zločinu je však zrejme ziskovosť, dosahovaná hlavnou kriminálnou aktivitou, ktorá spočíva v páchaní závažnej trestnej činnosti, a špecifické vzťahy medzi členmi skupiny podieľajúcimi sa na páchaní tejto trestnej činnosti, ktoré definuje vnútorná organizačná štruktúra.

Tieto závery - hoci sa týkajú skupín organizovaného zločinu s európskou či celosvetovou pôsobnosťou - nie sú pre nás úplne irelevantné, pretože by sa dali použiť pri realizácii kriminologického výskumu skupín organizovaného zločinu pôsobiacich na území Slovenska. Mohli by sa získať aj ďalšie poznatky o týchto skupinách, napr. aká je ich veľkosť a vnútorná štruktúra, aké sú vzťahy medzi ich členmi, na aké činnosti sa najčastejšie zameriavajú, aké sú oblasti ich pôsobenia, v akej miere používajú násilie a proti komu je namierené, v akej miere sa uchýľujú ku korupcii, atď. Iba na základe týchto a podobných informácií totiž možno získať ucelený obraz o slovenských skupinách organizovaného zločinu, a tým aj o bezpečnostných rizikách a potenciálnych hrozbách, ktoré v našom štáte predstavuje organizovaný zločin.

Slovenské skupiny sa od analyzovaných mafiánskych organizácií a menších skupín zo západnej Európy zrejme v mnohých veciach líšia, ale apriórne sa nedajú vylúčiť niektoré ich spoločné charakteristické znaky. Pri realizácii spomenutého kriminologického výskumu a charakteristike skupiny pôsobiacej na území Slovenska by sa mohlo vychádzať práve z informácií o týchto menších západoeurópskych skupinách. Ak sú podľa Musila a Scheinosta tieto skupiny v porovnaní s mafiánskymi organizáciami menšie, ak majú jednoduchšiu organizačnú štruktúru, ktorá nemusí byť štandardne hierarchická, ak je ich integračný faktor skôr obchodný záujem členov ako rodinný pôvod a ak pozície lídrov determinujú schopnosti jednotlivcov a nie nástupníctvo po predkoch, slovenské skupiny zrejme nie sú výnimkou a všetky tieto znaky sú viac-menej charakteristické aj pre ne. To znamená, že skupiny organizovaného zločinu pôsobiace na Slovensku sú menšie ako mafiánske organizácie - možno sú ešte menšie ako skupiny pôsobiace v ostatných štátoch strednej Európy alebo v západnej Európe - a majú jednoduchšie organizačné štruktúry. Môžeme len odhadovať, či sú ich štruktúry hierarchizované a aká je ich konkrétna podoba.

Slovenské skupiny sa tiež zrejme nezaoberajú veľkým počtom kriminálnych aktivít, ale skôr sa snažia o nerušené páchanie jednej alebo dvoch činností. Môžu, samozrejme, reagovať na ponúkané príležitosti na kriminálnom trhu a príležitostne zrealizovať aj iné akcie, ale hlavné, t.j. stále, ziskové aktivity zrejme nie sú príliš diverzifikované. Tiež sa dá predpokladať, že slovenské skupiny sa usilujú o prienik do legálnej ekonomiky prostriedkami akumulovanými jednou alebo dvoma kriminálnymi aktivitami, ktoré v kriminálnej sfére ďalej nerozširujú, pretože v legálnej ekonomike a pri legálnom podnikaní sa vytráca "riziko z odhalenia".

Od mafiánskych organizácií a menších skupín zo západnej Európy sa zrejme naše skupiny nelíšia ani tým, že používajú násilie a korupciu. Násilie je totiž nevyhnutne späté s vynucovaním poslušnosti a s nelegálnym "podnikaním" (samozrejme, záleží na druhu takéhoto "podnikania"); korupciu zasa používajú v súvislosti s prienikom do legálnej ekonomiky alebo v snahe o utajenie ilegálnych aktivít, či o dosiahnutie beztrestnosti svojich členov, ak sa ich aktivity odhalia.

RESUMÉ

Kriminologická charakteristika skupiny organizovaného zločinu

Skupina organizovaného zločinu je jedným z podstatných znakov organizovaného zločinu. Podľa odbornej literatúry neexistuje jeden model skupín organizovaného zločinu, ale tieto skupiny sa typologicky rozlišujú napr. podľa veľkosti, organizačnej štruktúry, oblasti pôsobnosti a iných kritérií. Všetky tieto informácie sú však dostupnejšie o zahraničných skupinách organizovaného zločinu ako o slovenských. V tomto článku sa preto navrhuje preskúmanie slovenských skupín v rámci kriminologického výskumu, pri ktorom by sa mohlo vychádzať z niektorých informácií o zahraničných skupinách organizovaného zločinu.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR v Bratislave 2 Tost 8/2012 z 09.05.2012 (ŠTS BB-4 T 44/2011)

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Petra Krajčoviča a sudcov JUDr. Ing. Antona Jakubíka a JUDr. Libora Duľu v trestnej veci proti obvinenému Ing. F. F. a spol., pre zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Tr. zák. a iné na neverejnom zasadnutí konanom 9. mája 2012 v Bratislave o sťažnosti prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len prokurátor) proti uzneseniu Špecializovaného trestného súdu v Pezinku, pracovisko Banská Bystrica (ďalej len Špecializovaný trestný súd) z 11. januára 2012, sp. zn. BB 4 T 44/2011, takto rozhodol:

Podľa § 193 ods. 1 písm. c/ Tr. por. sťažnosť prokurátorky Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky sa zamietá.

Odôvodnenie:

Prokurátor podal 11. októbra 2011 na Špecializovaný trestný súd obžalobu na Ing. F. F. a spol. pre skutky právne kvalifikované ako trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Tr. zák. a pokračujúci zločin podvodu (v bodoch -7 až 10 v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 Tr. zák.) podľa § 221 ods. 1, ods. 4 písm. a/, b/ Tr. zák. na tom skutkovom základe, ako je to uvedené v citovanej obžalobe.

Špecializovaný trestný súd uznesením z 11. januára 2012, sp. zn. BB 4 T 44/2011, obžalobu predbežne prejednal a uznesením podľa § 244 ods. 1 písm. a/ Tr. por. ju postúpil na prejednanie a rozhodnutie vecne a miestne príslušnému súdu - Okresnému súdu Košice I.

Svoj postup odôvodnil tým, že pri preskúmaní veci zistil, že z doposiaľ vykonaného vyšetrovania a dôkazov nazhromaždených v spise nie je možné konanie obvinených po právnej stránke kvalifikovať ako trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Tr. zák., pretože absentujú na to potrebné zákonné znaky ako jej štruktúrovanosť, hierarchické znaky a vzťahy nadriadenosti či podriadenosti v rámci zoskupenia osôb, ktoré takúto skupinu mali tvoriť.

Na základe týchto skutočností Špecializovaný trestný súd potom uzatvoril, že na prejednanie predmetnej trestnej veci v zmysle ustanovenia § 14 ods. 1 písm. i/ - k/ Tr. por. nie je príslušný a vec postúpil na prejednanie a rozhodnutie vecne a miestne príslušnému súdu, ktorým v tomto prípade je Okresný súd Košice I.

Proti tomuto uzneseniu Špecializovaného trestného súdu v zákonom stanovenej lehote podal prokurátor sťažnosť.

V písomných dôvodoch uviedol, že so záverom, ku ktorému došiel Špecializovaný trestný súd sa nestotožňuje, pretože tento pri svojich úvahách prekročil rámec skúmania zákonných podmienok vecnej príslušnosti, ktoré možno jednoznačne vyhodnotiť až po vykonanom dokazovaní na hlavnom pojednávaní. Či sú, alebo nie sú naplnené znaky žalovaného trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Tr. zák. by súd mohol uzatvoriť len v prípade, keď by nazhromaždené dôkazy poskytovali k tomu dostatočný skutkový podklad. V opačnom prípade, čo je aj v súlade s doterajšou súdnou praxou, mu neprináleží nezvratne uzatvárať skutkové zistenia a tieto subsumovať pod niektorú skutkovú podstatu osobitnej časti Trestného zákona.

Vzhľadom k uvedenému žiadal preto, aby najvyšší súd zrušil napadnuté uznesenie a prikázal Špecializovanému trestnému súdu, aby vo veci konal a rozhodol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky na podklade uvedenej sťažnosti podľa § 192 ods. 1 Tr. por. preskúmal správnosť výroku napadnutého uznesenia, ako aj konanie ktoré mu predchádzalo a zistil, že sťažnosť prokurátora nie je dôvodná.

Podľa § 244 ods. 1 písm. a/ Tr. por. pri predbežnom prejednaní obžaloby súd postúpi vec príslušnému súdu ak nie je sám na jej prejednanie príslušný.

Podľa § 14 písm. i/ Tr. por., pôsobnosť Špecializovaného trestného súdu (okrem iného) sa vzťahuje na trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a trestný čin založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny a podľa § 14 písm. j/ aj na obzvlášť závažné zločiny spáchané takouto skupinou.

Okrem toho pôsobnosť Špecializovaného trestného súdu sa vzťahuje aj na trestné činy majetkové podľa štvrtej hlavy Trestného zákona a hospodárske trestné činy podľa piatej hlavy Trestného zákona, ak škoda resp. majetkový prospech nimi spôsobený dosiahol najmenej dvadsaťpäťtisíc násobok malej škody, t.j. viac ako 6 650 000 eur (§ 14 písm. k/ Tr. zák.).

V práve prejednávanom prípade výška škody vyčíslená v obžalobe prokurátora túto výšku nedosahuje, a preto nemôže zakladať príslušnosť Špecializovaného trestného súdu.

V predmetnej trestnej veci rozhodujúcou otázkou pre posúdenie, či na prejednanie veci je, alebo nie je príslušný Špecializovaný trestný súd je odôvodnenosť právnej kvalifikácie skutkov v obžalobe prokurátora ako zločinu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Tr. zák. a zločinu podvodu podľa

§ 221 ods. 1, ods. 4 písm. a/, b/ Tr. zák., t.j. spáchaného vo veľkom rozsahu nebezpečným zoskupením - zločineckou skupinou.

Najvyšší súd Slovenskej republiky po preskúmaní doposiaľ predloženého spisového materiálu, v súlade so zisteniami prvostupňového súdu, dospel k záveru, že konanie obžalovaných nenapĺňuje znaky trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Tr. zák. **Špecializovaný trestný súd v odôvodnení svojho uznesenia na základe doposiaľ nazhromaždených dôkazov v spise podrobne a presvedčivo rozviedol, že v rámci zoskupenia osôb (obžalovaných) absentovala štruktúrovanosť a hoci ich činnosť mala určité znaky plánovitosti a koordinovanosti konania za účelom dosiahnutia cieľa, ich činnosť bola založená len na báze dobrovoľnosti a nie na báze prísnych pravidiel typických pre zločineckú skupinu ako najvyššej formy organizovaného zločinu. Preto v danom prípade by skutky mohli byť posúdené len ako spáchané organizovanou skupinou podľa § 129 ods. 1 Tr. zák. ako nižšou formou zoskupenia osôb - páchatel'ov trestnej činnosti. Tou sa tiež rozumie spolčenie najmenej troch osôb s určitou deľbou úloh, a teda aj určitou plánovitosťou a koordináciou ich činnosti, čím sa zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu.**

Najvyšší súd sa preto s odôvodnením postupu Špecializovaného trestného súdu uvedeného v jeho rozhodnutí plne stotožňuje a v podrobnostiach naň poukazuje.

V nadväznosti naň len dodáva, že Trestný zákon v § 129 definuje pojem skupina osôb a organizácia, a v odseku 2 konkrétne organizovanú skupinu a v odseku 4 zločineckú skupinu. Z ich zákonného vymedzenia vyplýva, že u oboch skupín ide i spolčenie najmenej troch osôb, ktoré pre uľahčenie spáchania trestnej činnosti konajú s určitou plánovitosťou, koordinovanosťou, a teda deľbou úloh v ich rámci.

Nad tento spoločný rámec Trestný zákon oproti organizovanej skupine, zločineckú skupinu definuje aj ako skupinu existujúcu počas určitého obdobia s cieľom spáchať jeden, alebo viac zločinov, alebo trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 Tr. zák., trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy, tretieho oddielu Trestného zákona, a ktorá je charakteristická svojou štruktúrovanosťou.

Je teda zrejmé, že z dikcie uvedených zákonných ustanovení vyplýva, že u zločineckej skupiny ide o oveľa závažnejšiu - najvyššiu formu organizovaného zločinu, ako to napokon správne konštatuje vo svojom uznesení aj Špecializovaný trestný súd.

Uvedený záver vyplýva z toho, že dosiahnutie cieľa takouto skupinou (oproti organizovanej skupine) je podmienené ďaleko sofistikovanejším riadením porovnateľným s riadením stabilných organizácií a podnikateľských subjektov.

Pre odlišenie týchto skupín teda celkom oprávnené treba vychádzať z obecných poznatkov teórie riadenia, ktorá sa zaoberá formami usporiadania častí do celku, organizáciou a riadením týchto celkov za účelom dosiahnutia stanovených cieľov. Pritom je celkom irelevantné, či ide o ciele legálne, či nelegálne, ktoré sú predmetom záujmu Trestného práva, pretože obecné princípy riadenia u oboch sú totožné.

Potom z hľadiska aplikácie poznatkov tejto vedy je to práve znak štruktúrovanosti zločineckej skupiny a formy jej riadenia, ktoré v podstatnej miere zvyšujú nebezpečenstvo jej konania (pravdepodobnosť úspešného dosiahnutia cieľa). Zároveň majú podstatný vplyv na jej relatívnu stabilitu v čase, čo predstavuje ďalší zo znakov zákonného vymedzenia zločineckej skupiny na rozdiel od organizovanej skupiny.

Ide totiž o to, že práve štruktúra tejto skupiny (inak aj organizačná štruktúra) ako usporiadanie jej častí do celku tvorí kostru, ktorá spolu so sofistikovaným riadením umožňuje veľmi efektívne dosahovať cieľ. Pritom na rozdiel od organizovanej skupiny zločinecká skupina je organizačne členitejšia, hlavne vertikálne a ďaleko formálnejšia v zmysle vzťahov nadriadenosti a podriadenosti jej zložiek bez ohľadu na existenciu nejakých písomných noriem, ako je tomu u organizácii pôsobiacich v rámci zákona.

Uvedená štruktúra teda spolu so sofistikovaným riadením, medzi ktoré patrí dôsledné plánovanie činnosti (na rozdiel od organizovanej skupiny hlavne dlhodobé a strategické), operatívne riadenie zložiek štruktúry pre dosiahnutie už konkrétnych cieľov (na rozdiel od organizovanej skupiny), kontrola zložiek skupiny a spätná väzba na vyvodenie dôsledkov a opatrení pre jej ďalšiu činnosť do budúcnosti (plánovanie a zvyšovanie jej úspešnosti) sú tie zásadné rozdiely, ktoré túto skupinu odlišujú z hľadiska formy a obsahu od riadenia organizovanej skupiny, t.j. nižšej formy organizovaného zločinu.

Dá sa teda zhrnúť, že zločinecká skupina je stabilná skupina najmenej troch osôb, ktorej cieľom je páchať trestnú činnosť vo forme zločinov a vymedzených trestných činov - charakteristická predovšetkým (na rozdiel od organizovanej skupiny) vertikálnou organizačnou štruktúrou s formálnymi znakmi nadriadenosti a podriadenosti v jej rámci (resp. i jej časti) a so sofistikovaným riadením.

Tieto zákonné znaky organizovanej resp. zločineckej skupiny musia byť preto predmetom dokazovania v každom štádiu trestného konania, pričom dôkazné bremeno vo fáze podania obžaloby v uvedenom zmysle jednoznačne ťaží prokurátora. Trestný proces je ovládaný v konaní pred súdom zásadou kontradiktórnosti konania dvoch strán pričom prokurátor je tou stranou v konaní, ktorá

predkladá všetky dostupné dôkazy svedčiace pre vinu a len on je oprávnený podať na konkrétnu osobu obžalobu (§ 231 písm. a/ Tr. zák.) s náležitosťami podľa § 235 Tr. por. medzi ktoré patrí aj právna kvalifikácia skutku.

Z práve uvedeného potom vyplýva, že právna kvalifikácia skutku prokurátorom v podanej obžalobe musí mať oporu vo vykonanom dokazovaní, a to prinajmenšom do takej miery, aby pri nezmenenej dôkaznej situácii v konaní pred súdom ovládaným zásadou kontradiktórnosti mohol tento aspoň reálne uvažovať pri rozhodovaní o vine o právnej kvalifikácii skutku obsiahnutej v obžalobe.

Pokiaľ pri predbežnom prejednaní takto podanej obžaloby, súd zistí, že tomu tak nie je (ako v tomto prípade) a právna kvalifikácia skutku v obžalobe prokurátora evidentne nezodpovedá vykonaným dôkazom nazhromaždeným v prípravnom konaní (ale zároveň táto právna kvalifikácia zakladá vecnú príslušnosť Špecializovaného trestného súdu, alebo iného súdu) rozhodne súd podľa § 244 ods. 1 písm. a/ Tr. por., t.j. postúpi vec na prejednanie príslušnému súdu.

V takomto prípade je potrebné sťažnostnú námietku prokurátora v zmysle, že v konaní pred súdom sa môže dôkazná situácia zmeniť, považovať za neopodstatnenú. Takáto jeho abstraktná úvaha je v rozpore s tým, že prokurátor ako nositeľ dôkazného bremena už v obžalobe je povinný označiť všetky dôkazy dostupné k času podania obžaloby a nečakať len na iracionálnu možnosť, že nejaký iný dôkaz podporí jej závery tým, že sa objaví až v konaní pred súdom.

Platnosť uvedenej úvahy prokurátora by koniec - koncov znamenala jeho právo, označením hoci aj skutkov celkom neodôvodnenej právnej kvalifikácie, nezvratne založiť vecnú príslušnosť určitého súdu, čo je evidentne neprípustné.

Vzhľadom na uvedené a pretože Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil žiadne pochybenie Špecializovaného trestného súdu o sťažnosti prokurátora rozhodol tak, ako je to uvedené vo výrokovvej časti tohto uznesenia.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR v Bratislave 3 Tost 43/2011

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Milana Lipovského a sudcov JUDr. Jany Serbovej a JUDr. Viliama Dohňanského na neverejnom zasadnutí v Bratislave 22. februára 2012 v trestnej veci obžalovaného JUDr. B. O. a spol. pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. a/, písm. b/, ods. 5 zák. č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej Tr. zák.) a iné, o sťažnostiach obžalovaných JUDr. B. O. a M. H. proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove zo dňa 14. októbra 2004, sp. zn. 1T 6/04, takto rozhodol:

Podľa § 148 ods. 1 písm. c/ zák. č. 141/1961 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej Tr. por.) sťažnosti obžalovaných JUDr. B. O. a M. H. sa zamietajú.

Odôvodnenie:

Na Krajský súd v Prešove bola podaná dňa 10. septembra 2004 obžaloba, sp. zn. 1Kv 59/02, (v bode 1/) na Mgr. P. G., JUDr. M. H. pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. a/, písm. b/, ods. 5 Tr. zák., na O. N., M. J., J. L., P. V., Ing. J. M., JUDr. B. O. a M. H. pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. b/, ods. 5 Tr. zák., na Mgr. P. G., JUDr. M. H., O. N., M. J., J. L., JUDr. B. O. a M. H. pre trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 252 ods. 1 písm. a/, ods. 3, ods. 5 Tr. zák., (v bode 2/) na M. J. a O. N. pre trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, ods. 2 písm. b/, písm. c/, písm. i/, písm. j/ Tr. zák., na J. L. pre trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, ods. 2 písm. b/, písm. i/, písm. j/ Tr. zák., na V. A., Š. F. a D. G. pre trestný čin pozbavenia osobnej slobody spolupáchatelstvom podľa § 9 ods. 2, § 232 ods. 1, ods. 2 Tr. zák., (v bode 3/) na O. N., M. J. a L. S. pre trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, ods. 2 písm. c/, písm. i/, písm. j/ Tr. zák., (v bode 4/) na O. N., M. J., F. B. a L. S. pre trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, ods. 2 písm. i/, písm. j/ Tr. zák., (v bode 5/) na Mgr. P. G. a JUDr. M. H. pre trestný čin porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku spolupáchatelstvom podľa § 9 ods. 2, § 255 ods. 1, ods. 3 Tr. zák. a (v bode 6/) na J. L. pre trestný čin nedovoleného ozbrojovania podľa § 185 ods. 2 písm. a/, písm. b/ Tr. zák. na tom skutkovom základe, ako je to tam uvedené.

Krajský súd v Prešove na neverejnom zasadnutí uznesením zo 14. októbra 2004, sp. zn. 1T 6/04, po predbežnom prejednaní obžaloby rozhodol pod bodom I. tak, že podľa § 188 ods. 1 písm. a/ Tr. por., s poukazom na § 15a ods. 2 písm. c/ Tr. por., trestnú vec proti Mgr. P. G. a spol. pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, ods. 4 písm. a/, písm. b/, ods. 5 Tr. zák. **postúpil na prejednanie Špeciálnemu súdu** ako súdu vecne príslušnému a pod bodom II. tak, že podľa § 192 Tr. por. naďalej ponechal vo väzbe O. N., M. J., J. L., V. A., F. B., L. S. z dôvodov uvedených v § 67 ods. 1 písm. a/, písm. b/, písm. c/, ods. 2 Tr. por. a Š. F. a D. G. z dôvodov

uvedených v § 67 ods. 1 písm. b/, písm. c/ Tr. por.

Krajský súd svoje rozhodnutie pod bodom I. **odôvodnil tým, že konanie Mgr. P. G. a spol. pod bodmi 1/ a 2/ podanej obžaloby malo byť okrem vyššie uvedenej právnej kvalifikácie právne posúdené aj ako trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 185a ods. 1 Tr. zák. a keďže na prejednanie obzvlášť závažných trestných činov spáchaných v spojení so zločineckou skupinou je príslušný podľa § 15a ods. 2 písm. c/ Tr. por. v prvom stupni Špeciálny súd, postúpil predmetnú trestnú vec na prejednanie a rozhodnutie podľa § 188 ods. 1 písm. a/ Tr. por. tomuto súdu ako vecne príslušnému.**

Rozhodnutie pod bodom II. odôvodnil tým, že dôvody väzby podľa § 67 ods. 1 písm. a/, písm. b/, písm. c/, ods. 2 Tr. por. u N., J., L., A., B. a S. a podľa § 67 ods. 1 písm. b/, písm. c/ Tr. por. u F. a G. naďalej trvajú.

Proti bodu I. vyššie zmieneného uznesenia podali v zákonom stanovenej lehote sťažnosť obaja obžalovaní JUDr. B. O. a M. H., a to prostredníctvom svojich obhajcov.

JUDr. B. D. ako obhajca JUDr. B. O. a M. H. v sťažnosti uviedol, že nie je možné skutky v bodoch 1/ a 2/ obžaloby právne kvalifikovať ako trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 185a ods. 1 Tr. zák., a teda nie je v predmetnej veci ani založená právomoc Špecializovaného trestného súdu vo veci konat', pričom v dôvodoch svojej námietky poukázal na sťažnosť, ktorú podala proti tomuto uzneseniu v bode I. Krajská prokuratúra v Trenčíne zo 16. novembra 2004, s ktorou sa plne stotožňuje.

Ďalej namietal, že doposiaľ nebolo rozhodnuté o časti sťažnosti prokurátora zo dňa 16. novembra 2004 proti výroku v bode 1/ napadnutého uznesenia Krajského súdu v Prešove. **Poukázal aj na rozhodnutie Špeciálneho súdu vo vylúčenej veci z pôvodného konania pre časť skutkov M. J. a spol. pod sp. zn. PK-1Tš 1/05, kde tento sám uviedol, že v predmetnej veci nejde o naplnenie znakov skutkovej podstaty trestného činu podľa § 185a ods. 1 Tr. zák., ktorý bol potvrdený uznesením Najvyššieho súdu, sp. zn. 1 Toš 45/2006, zo dňa 7. decembra 2006. Taktiež poukázal aj na stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu č. 13 publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 2/2008, z ktorého, podľa jeho názoru, vyplýva, že je na konanie v predmetnej trestnej veci jednoznačne vecne príslušný Krajský súd v Prešove. Navrhol preto z vyššie uvedených dôvodov, aby Najvyšší súd napadnuté uznesenie podľa § 149 ods. 1 Tr. por. zrušil ako zmätočné a nezákonné.**

Obhajkyňa JUDr. B. O., JUDr. I. S., v sťažnosti proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove uviedla, že jej malo byť uznesenie doručené súdom, ktorý rozhodnutie vydal, teda Krajským súdom v Prešove a nie Špecializovaným trestným súdom, pretože tento na to nemá právomoc.

Rovnako aj táto obhajkyňa poukázala na publikované stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu č. 13 spomínané vyššie, pričom podľa jej názoru Krajský súd v Prešove nepostupoval dôsledne v zmysle § 454a a § 454aa Tr. por., a teda nedošlo k právoplatnému postúpeniu predmetnej trestnej veci na Špeciálny súd; navrhla preto, aby Najvyšší súd rozhodol, že v predmetnej trestnej veci je vecne príslušný v prvom stupni Krajský súd v Prešove.

Tieto sťažnosti boli doplnené ďalšími dvoma podaniami (23. januára 2012 JUDr. S., 9. februára 2012 JUDr. D.), v ktorých obaja obhajcovia v podstate zhodne uvádzajú, že žiadajú Najvyšší súd, aby si vyžiadal od Špecializovaného trestného súdu v Pezinku celý spis a nie len jeho časti, aby mohol zistiť, že predkladacia správa Špecializovaného trestného súdu je nepravdivá a zavádzajúca. Preskúmaním kompletneho spisu, podľa ich názoru, budú jednoznačne preukázané procesné pochybenia ohľadne doručovania sťažnosťami napadnutého uznesenia obžalovaným JUDr. O. a H., z čoho bude možné zistiť, že nimi podané sťažnosti proti predmetnému uzneseniu boli podané v zákonnej lehote.

Na základe podaných sťažností Najvyšší súd Slovenskej republiky postupom podľa § 147 ods. 1 Tr. por. preskúmal správnosť výrokov napadnutého uznesenia, proti ktorým sťažovatelia mohli podať sťažnosti a konanie predchádzajúce týmto výrokom napadnutého uznesenia, pričom zistil, že sťažnosti obžalovaných JUDr. B. O. a M. H. nie sú dôvodné.

Vo vzťahu k námietke obžalovaných, že nie je možné skutky v bodoch 1/ a 2/ obžaloby právne kvalifikovať ako trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 185a ods. 1 Tr. zák. Najvyšší súd konštatuje, že súd nie je viazaný právnou kvalifikáciou skutkov uvedených v obžalobe (ako ich kvalifikoval prokurátor). Odchýlne právne posúdenie skutku samo o sebe nie je ani v rozpore s obžalovacou zásadou.

V zmysle § 188 ods. 1 písm. a/ Tr. por. po predbežnom prejednaní obžaloby súd postúpi vec príslušnému súdu, ak nie je sám na jej prejednanie príslušný.

Nie je preto v rozpore so zákonom taký postup súdu, keď pri predbežnom prejednaní obžaloby dospeje k záveru, že skutok v obžalobe je potrebné inak právne kvalifikovať a súčasne pri zmenenej právnej kvalifikácii dospeje k záveru, že nie je vecne príslušný na prejednanie danej veci, a preto postúpi vec v zmysle § 188 ods. 1 Tr. por. vecne príslušnému súdu.

V tejto súvislosti možno súhlasiť s argumentáciou uvedenou v rozhodnutí, sp. zn. 4To 101/04, že nie je možné pri vyhodnocovaní dôkazných prostriedkov odôvodňujúcich podanie obžaloby robiť nezvratné závery o skutkových zisteniach a ich právnej kvalifikácii. Správnosť týchto záverov sa preveruje v konaní pred súdom na hlavnom pojednávaní po vykonaní a vyhodnotení všetkých

zabezpečených dôkazov pri dodržaní základných zásad trestného konania. Možnosť právneho posúdenia skutkov v bodoch 1/ a 2/ obžaloby aj ako trestného činu založenia zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 185a ods. 1 Tr. por. pritom nie je absolútne vylúčená.

Podľa § 15a ods. 2 písm. c/ Tr. por. právomoci Špeciálneho súdu podliehajú aj iné osoby pre obzvlášť závažné trestné činy (§ 41 ods. 2 Tr. zák.) spáchané v spojení s organizovanou skupinou (§ 89 ods. 26 Tr. zák.) pôsobiacou vo viacerých štátoch, zločineckou skupinou (§ 89 ods. 27 Tr. zák.) alebo teroristickou skupinou (§ 89 ods. 28 Tr. zák.).

Podľa § 89 ods. 27 Tr. zák. zločineckou skupinou sa rozumie dlhší čas trvajúce zoskupenie najmenej troch osôb na účely páchania trestnej činnosti s cieľom a/ dosiahnuť zisk, alebo b/ preniknúť do orgánov verejnej moci, a tak získať nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť, alebo c/ preniknúť do orgánov podnikateľských alebo nepodnikateľských subjektov, a tak získať nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť alebo príjmy z nej, ktoré sa vyznačuje vysokým stupňom deľby práce medzi jednotlivými členmi zločineckej skupiny v rámci jej vnútorného organizačného usporiadania.

Keďže vyhlásením nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej SR) z 20. mája 2009, č.k. PL. ÚS 17/08-238, v Zbierke zákonov Slovenskej republiky zákon č. 458/2003 Z.z. a súvisiace právne predpisy stratili účinnosť, bolo potrebné zabezpečiť kontinuitu rozhodovacej činnosti Špeciálneho súdu, čo bolo vykonané zákonom č. 291/2009 Z.z., ktorý zriadil Špecializovaný trestný súd s účinnosťou odo dňa vyhlásenia predmetného nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, t.j. od 17. júla 2009. V predmetnej veci preto v súčasnosti v trestnom konaní pokračuje Špecializovaný trestný súd v Pezinku ako súd vecne príslušný.

K námietke, že doposiaľ nebolo rozhodnuté o časti sťažnosti prokurátora zo dňa 16. novembra 2004 proti výroku v bode 1/ napadnutého uznesenia Krajského súdu v Prešove Najvyšší súd poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu, sp. zn. 1 Toš 45/2006, zo dňa 7. decembra 2006, ktorý sa už s touto námietkou argumentačne vecne vysporiadal a v ktorom sa uvádza, že nakoľko bola sťažnosť prokurátora dôvodná len vo vzťahu k výroku pod bodom II. rozhodnutia Krajského súdu v Prešove, Najvyšší súd rozhodol pod bodom I. tak, že proti výroku o postúpení veci zamietol sťažnosť iba obvineného Ing. J. M., (ktorý rovnako proti tomuto výroku podal sťažnosť) a pod bodom II. tak, že tento výrok v určitej časti zrušil a v určitej časti ponechal nedotknutý, vychádzajúc pritom z princípu oddeliteľnosti jednotlivých výrokov uznesenia (§ 149 ods. 3 Tr. por.), pričom týmto postupom tak rozhodol aj o sťažnosti prokurátora proti výroku o postúpení veci. Tento postup Najvyššieho súdu bol v súlade so zákonom. V opačnom prípade by potom Najvyšší súd musel na podklade jednej sťažnosti prokurátora túto jednoducho zamietnuť ako nedôvodnú a jednoducho zrušiť napadnuté uznesenie v dôsledku sťažnosti prokurátora, ktorá bola dôvodná, čo by nebolo v súlade nielen so zákonom, ale ani s rozhodovacou praxou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

K námietke, že súd prvého stupňa sám rozhodol vo vylúčenej veci, že nie je príslušný treba uviesť, že vecná príslušnosť tohto súdu bola založená dňa 14. októbra 2004, resp. 19. januára 2005, kedy Najvyšší súd svojim rozhodnutím potvrdil, že postúpenie veci Krajským súdom v Prešove bolo v súlade so zákonom. Záver, či v ďalšom štádiu trestného konania aj dôjde k preukázaniu oprávnenosti stíhania za tento skutok, nie je v tomto štádiu relevantný a nemožno na základe tohto výsledku vysloviť rezultát o tom, že by vo veci rozhodoval vecne nepríslušný súd. Ako už vtedy konštatoval Najvyšší súd, nebolo možné posúdenie konania ako trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 185a ods. 1 Tr. zák. vylúčiť, pričom až ďalším dokazovaním a konaním bude možné túto skutočnosť potvrdiť alebo vyvrátiť. To však nič nemení na fakte, že v tejto časti trestného konania pre skutky uvedené v obžalobe a pre tých obvinených, voči ktorým sa toto konanie vedie, je vecne príslušný na rozhodnutie Špecializovaný trestný súd ako súd, ktorý kontinuálne pokračuje v činnosti Špeciálneho súdu.

Najvyšší súd považuje za potrebné tiež uviesť, že uznesením Najvyššieho súdu zo dňa 19. januára 2005, sp. zn. 4 To 101/2004, bolo rozhodnuté aj o výroku v bode I. uznesenia Krajského súdu v Prešove v podstate vo vzťahu ku všetkým obžalovaným. Aj keď v súčasnosti nie je možné zo spisu zabezpečiť písomné potvrdenie o doručení písomnosti (doručenku) obhajcovi JUDr. D., ktorý v tom čase obhajoval obžalovaných JUDr. B. O. a M. H., táto skutočnosť nič nemení na veci, že bolo (aj keď v podstate predčasne) rozhodnuté tiež o ich sťažnostiach. Dodatočným doručením rozhodnutia Krajského súdu v Prešove (pričom nie je dôležité, ktorý súd ho doručoval) dostali obžalovaní JUDr. B. O. a M. H. možnosť podať proti nemu opravný prostriedok, avšak len teoretickú, keďže o ich sťažnostiach bolo v podstate rozhodnuté už 19. januára 2005, pričom už vtedy Najvyšší súd v zmysle § 147 ods. 1 Tr. por. preskúmal všetky výroky, proti ktorým sťažovatelia mohli podať sťažnosť, ako i konanie im predchádzajúce a dospel k záveru, že v tejto časti sťažnosť nie je dôvodná pri tých istých námietkach.

Právo podať proti rozhodnutiu súdu riadny opravný prostriedok je subjektívnym právom oprávneného, ktoré mu patrí podľa zákona v prípadoch, kde to zákon pripúšťa. Rozhodnutie, ktoré bolo napadnuté opravným prostriedkom, o ktorom bolo rozhodnuté, sa stáva právoplatným; je potrebné pritom rozlišovať medzi relatívnou a absolútnou právoplatnosťou. Vo vzťahu k oprávneným osobám, ktoré nevyužili právo podať opravný

prostriedok, nastáva relatívna právoplatnosť rozhodnutia, avšak len v prípade, ak niektorá z oprávnených osôb podala proti tomuto výroku rozhodnutia opravný prostriedok.

Po rozhodnutí o ňom nastáva absolútna právoplatnosť rozhodnutia. Tak je tomu aj v prípade, kedy síce obžalovaní JUDr. B. O. a M. H. nepodali opravný prostriedok (resp. podali tento až neskôr z dôvodov neskoršieho doručenia rozhodnutia), ale už predtým bolo o tomto výroku uznesenia rozhodnuté na podklade sťažnosti Ing. M., pričom išlo v podstate o totožné námietky, s ktorými sa už súd vysporiadal.

K námietke obžalovaných, že vecná príslušnosť Krajského súdu v Prešove na konanie v predmetnej veci vyplýva aj zo stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu č. 13, je potrebné uviesť, že túto nie je možné akceptovať. V zmysle tohto stanoviska je vo veciach, v ktorých bola pôvodne podaná obžaloba na krajský súd pred 1. septembrom 2004 a súčasne do 1. septembra 2004 v nich nebolo týmto súdom nariadené hlavné pojednávanie, a ak v čase od 1. septembra 2004 do 15. apríla 2005 nedošlo podľa prechodného ustanovenia § 454a Tr. por. účinného od 1. septembra 2004 k postúpeniu veci Špeciálnemu súdu, je na konanie vecne príslušný krajský súd, lebo prechodné ustanovenie § 454aa Tr. por. účinného od 15. apríla 2005 opätovne založilo vecnú príslušnosť krajského súdu, keďže účelom ustanovenia § 454aa Tr. por. bolo s účinnosťou od 15. apríla 2005 obnoviť právny stav pred 1. septembrom 2004.

V predmetnej veci bola obžaloba na Krajský súd podaná Krajským prokurátorom v Trenčíne dňa 10. septembra 2004, teda v čase po 1. septembri 2004, kedy už boli účinné ustanovenia o vecnej príslušnosti Špeciálneho súdu. Nemožno potom na daný prípad aplikovať ustanovenia § 454a a § 454aa Tr. por., keďže v tomto čase Krajský súd v Prešove pri predbežnom posudzovaní skutku uvedeného v obžalobe, tento právne kvalifikoval aj ako trestný čin podľa § 185a Tr. zák. zakladajúci vecnú príslušnosť už vtedy existujúceho Špeciálneho súdu, čo konečne potvrdil aj Najvyšší súd svojím rozhodnutím zo dňa 19. januára 2005. Z tohto pohľadu už následne nebolo rozhodujúce, či došlo k nariadeniu hlavného pojednávania Špeciálnym súdom do 15. apríla 2005, kedy nadobudlo účinnosť ustanovenie § 454aa Tr. por., lebo už príslušnosť súdu bola určená zákonom, keďže obžaloba bola podaná po 1. septembri 2004 a krajský súd kvalifikoval skutok aj ako trestný čin podľa § 185a Tr. zák.

Na záver je potrebné ešte dodať, že v predmetnej veci sa konalo hlavné pojednávanie naposledy 1. júna 2010, kedy bolo hlavné pojednávanie odročené na neurčito. Tieto dlhé odstupy medzi jednotlivými hlavnými pojednávaniami sú spôsobené najmä konaním obžalovaných, ktorí sa snažia rôznym spôsobom vytvárať prekážky pre plynulý priebeh trestného konania, aby tak zrejme oddialili meritórne rozhodnutie súdu v danej veci. Najvyšší súd toto konanie síce posudzuje ako legálne, ale vo všeobecnosti veľmi subjektívne motivované;

Na základe vyššie uvedených skutočností Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol tak, ako je to uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Uznesenie ŠTS PK 2T/17/2011-6256 z 22.12.2011 (obv. Maslák a spol.)

Treba poukázať na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Toš 4/2009 z 26. februára 2010, kde sa najvyšší súd pomerne detailne vyjadruje k definícii zločineckej skupiny jednak z hľadiska časovej pôsobnosti Trestných zákonov, ako aj k podmienkam sťažovania za uvedený skutok.

V každom prípade však založenie, zosnovanie, členstvo i činnosť pre zločineckú skupinu museli byť páchané s cieľom spáchať trestný čin, resp. vymedzené trestné činy, ktorých závažnosť sa postupne menila, ale zároveň pri alternatívach podľa písmena a) § 89 ods. 27 Tr. zák. v znení jeho neskorších zmien, vždy to muselo byť páchané s cieľom dosiahnuť zisk, resp. na účel priameho či nepriameho získania finančnej výhody alebo inej materiálnej výhody. Oboje muselo byť naraz naplnené a u každého páchatel'a, aj keď bol len členom alebo činným pre zločineckú skupinu, muselo to byť pokryté vedomostnou zložkou jeho zavinenia, minimálne vo forme uzrokovania s týmito účelmi. Na skutok popisujúci založenie, zosnovanie a činnosť zločineckej skupiny musia nadväzovať konkrétne skutky, zakladajúce konkrétne trestné činy, ktoré spadali do rámca § 89 ods. 27 Tr. zák. účinného do 31.12.2005, v poslednom období jeho účinnosti od 1.8.2004 to boli trestné činy s hornou hranicou trestnej sadzby odňatia slobody najmenej päť rokov alebo trestné činy podľa § 160 až 162 Trestného zákona vtedy účinného, nemôže to ostať len v rovine všeobecného konštatovania, vychádzajúceho z výpovede svedka R.G., že mali zisk z poskytovania úverov v kasínach, v podstate z úžery alebo vydierania, keď nebol konkretizovaný taký trestný čin. V prípravnom konaní neboli zadovážené dôkazy od koho konkrétne, od ktorých podnikov, či fyzických osôb mala získať zločinecká skupina finančné prostriedky ako zisk, alebo iné materiálne výhody (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Toš 4/2009 z 26.02.2010).

Hoci obžaloba v danom prípade skutok podľa § 296 Trestného zákona priamo neoznačuje a právne ho kvalifikuje popisom zákonných ustanovení len v bode II. pri skutkoch č. 3 až 21, kde ich opis takúto kvalifikáciu ale nepripúšťa, odhliadnuc od týchto závažných nedostatkov z obžaloby vôbec nevyplýva naplnenie zákonných znakov tzv. zločineckej skupiny z hľadiska účinnosti Trestných zákonov od roku 2002.

Na skutok popisujúci založenie, zosnovanie a činnosť zločineckej skupiny musia nadväzovať konkrétne skutky, zakladajúce konkrétne trestné činy, ktoré spáchali od rámca § 89 ods. 27 Trestného zákona účinného do 31.12.2005. Naplnenie zákonných znakov zločineckej skupiny musí teda byť prítomné počas celej existencie takejto údajnej skupiny a v súlade so zákonmi platnými počas jej existencie. Teda nestačí, pokiaľ by konanie zdanlivo napĺňalo zákonné znaky ustanovenia § 296 Trestného zákona účinného v dobe podania obžaloby, keďže zločinecká skupina mala byť založená za účinnosti Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení zákona č. 183/1999 Z.z.

Ani v uvedenom smere obžaloba neobsahuje zákonom stanovené náležitosti.

V neposlednom rade je potrebné poukázať na skutočnosť, že k zmene právnej kvalifikácie na „zločineckú“ skupinu došlo po cca piatich mesiacoch väzobného stíhania obvinených za skutky spáchané organizovanou skupinou, avšak bez akejkoľvek zmeny dôkaznej situácie.

...

Z obžaloby a ani zo zabezpečených dôkazov vôbec nevyplýva záver, že by údajná zločinecká skupina napĺňala znak štruktúrovanosti, teda členitosti, usporiadanosti a hierarchie (...), teda aj vnútorné organizačné členenie zločineckej skupiny vo vertikálnej úrovni. Organizačná štruktúra zločineckej skupiny sa spravidla skladá z vedenia organizácie, zo stredného článku a výkonnej zložky. Pre takúto skupinu sú charakteristické hierarchické väzby a pevné organizačné vzťahy medzi vedením a výkonnými zložkami skupiny (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Ndtš 1/2007).

Naostatok v zmysle spomínaného uznesenia Najvyššieho súdu 2 Toš 4/2009 každý jeden skutok by musel byť v skutkovej vete definovaný spôsobom, aby mohlo byť také konanie posudzované ako konanie zločineckej skupiny.

V zmysle podanej obžaloby by teda popis každého skutku mal definovať cieľ vyžadovaný zákonom (zisk, legalizácia príjmu), čo absentuje, pretože ani samotný svedok Vrábel pri žiadnom skutku netvrdil o ciele „skupiny“, ale vždy to mal byť individuálny problém obvineného Masláka.

Obžaloba dokonca ani nepopisuje pokrytie vedomostnej zložky zavinenia obvinených v zmysle čo i len uzrozumenia s páchaním trestnej činnosti „pre“ zločineckú skupinu, hoci v každom prípade však založenie, zosnovanie, členstvo i činnosť pre zločineckú skupinu museli byť páchané s cieľom spáchať trestný čin, resp. vymedzené trestné činy, ktorých závažnosť sa postupne menila, ale zároveň pri alternatívach podľa § 89 ods. 27 písm. a) Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení jeho neskorších predpisov vždy to muselo byť páchané s cieľom dosiahnuť zisk, resp. na účel priameho či nepriameho získania finančnej výhody alebo inej materiálnej výhody. Toto muselo byť naraz naplnené u každého páchatel'a a pokryté zavinením.

V súvislosti s doposiaľ uvedeným treba poukázať aj na skutočnosť, že žiaden zo skutkov vydierania popísaných v obžalobe nepripúšťa záver, že tieto skutky mohli byť spáchané „zločineckou“ skupinou a „pre“ skupinu, ako to vyžaduje Trestný zákon.

Ba práve naopak, popis skutkov (ktorých spáchanie obvinení rezolútne popierajú) svedčí o prospechu jedného človeka, o jeho konaní, a obžaloba dokonca ani len nenaznačuje, že by niektorý zo skutkov (následok) mal byť cieľom konania „zločineckej“ skupiny.

Preto pokiaľ výsledky vyšetrovania nepripúšťajú vôbec postavenie obvinených pred Špecializovaný trestný súd pre založenie, zosnovanie a podporovanie zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, o to menej možno údajné konanie jedného obvineného kvalifikovať ako konanie člena nebezpečného zoskupenia. Takýto záver vyplýva aj z ustanovenia § 14 písm. i) a l) Trestného poriadku, keď pôsobnosť Špecializovaného trestného súdu sa vzťahuje na obzvlášť závažné zločiny spáchané zločineckou skupinou a trestné činy súvisiace s trestnými činmi uvedenými v písmenách a) až j) alebo k), ak sú splnené podmienky na spoločné konanie. Ako člen nebezpečného zoskupenia v zmysle § 141 písm. a) Trestného zákona nemôže byť posudzované konanie jednej osoby, keď z popisu skutku nevyplýva, že išlo o konanie v prospech zločineckej skupiny a že konanie jednotlivca malo byť niečím ako úlohou zločineckej skupiny.

Aby mohli byť napr. skutky vydierania kvalifikované ako skutky zločineckej skupiny, musela by sa na nich podieľať zločinecká skupina, teda zo skutkovej vety by muselo vyplývať, že minimálne u troch členov takejto skupiny je popisované konanie jednotlivca pokryté zavinením, čo v predmetnej obžalobe nepochybne absentuje.

Zo žiadneho skutku vydierania nevyplýva, že by mal byť spáchaný zločineckou skupinou.

Právna veta obžaloby na str. 12 až 19 popisuje výlučne skutky číselne označené v obžalobe.

„Skutok“ podľa § 296 Trestného zákona obžaloba neuvádza, nie je uvedený skutkovými okolnosťami v skutkovej vete, a z popisu konkrétnych skutkov nevyplýva ani náznak ich subsumpcie pod § 296 Trestného zákona.

Za najpodstatnejšie v tomto smere obvinení považujú to, že skutkové zistenia z prípravného konania vôbec nepripúšťajú skutkové vety uvedené v obžalobe právne kvalifikovať aj podľa § 296 Trestného zákona. Takémuto záveru nasvedčuje absencia skutkových okolností, ktoré by bolo možné podradiť pod zákonné znaky ustanovenia § 296 Trestného zákona.

Keďže skutky uvedené v obžalobe v skutkovej vete v bode I. skutok č. 1,2,3,4, v bode II. skutok č. 1,2,17 a v bode III. skutok 1 až 12 z pohľadu obvinených vecne nesúvisia s trestnými činmi v pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu [§ 14 písm. h), i), l) Trestného poriadku, § 18 ods. 4 Trestného poriadku], preto ich nemôže Špecializovaný trestný súd prejednať v spoločnom konaní ani keby bola príslušnosť tohto súdu inak daná (čo vzhľadom na vyššie uvedené nie je), pre tieto skutky bola podaná obžaloba na nepríslušný súd aj z iného dôvodu.

Pre absenciu vecnej (objektívnej) súvislosti spomínaných trestných činov (z hľadiska skutkovej vety, ktorá neumožňuje ich kvalifikovať ako skutky spáchané zločineckou skupinou) s trestným činom pre ktorý by bol príslušný Špecializovaný trestný súd, nemožno v takejto situácii postupovať ani podľa § 20 Trestného poriadku, pretože takýmto spôsobom môže prokurátor podaním obžaloby založiť miestnu príslušnosť, no nie vecnú príslušnosť (pôsobnosť).

Ak by aj napriek vyššie uvedenej argumentácii Špecializovaný trestný súd v nejakej skutkovej vete obžaloby pripustil možnosť svojej pôsobnosti (obvinení opätovne zdôrazňujú, že neoznačený odsek o zločineckej skupine na str. 3 nemožno vnímať ako skutok – absencia právnej vety a skutkových zistení z prípravného konania), obvinení majú za to, že skutky popísané v bode I. (skutky č. 1,2,3,4), v bode II. (skutky č. 1,2,17) a v bode III. (skutky č. 1 až 12) vecne nesúvisia so žiadnym skutkom, kde by mohla byť daná pôsobnosť Špecializovaného trestného súdu a obžaloba pre tieto skutky bola podaná nepríslušnému súdu.

Skutkové vety obžaloby zakladajú príslušnosť okresného súdu v sídle krajského súdu (§ 16 Trestného poriadku), ktorý je príslušný prejednať aj ďalšie žalované trestné činy (§ 19 Trestného poriadku) a z uvedených dôvodov obvinení žiadajú vec postúpiť príslušnému súdu.

...

Podľa § 296 Tr. zák. kto založí alebo zosnuje zločineckú skupinu, je jej členom, je pre ňu činný, alebo ju podporuje, potresce sa odňatím slobody na 5 rokov až 10 rokov.

Objektom tohto trestného činu je organizovaný zločin a účinný boj proti nemu formou trestného postihu.

Tento trestný čin je dokonaný už založením, zosnovaním alebo podporovaním zločineckej skupiny ako aj členstvom v takejto skupine, alebo činnosťou pre zločineckú skupinu. Trestné je samo členstvo v zločineckej skupine. Tento pojmový znak je naplnený bez ohľadu na to, či sa páchatel tejto skupiny podieľal na páchaní trestnej činnosti takouto skupinou alebo nie.

Podporovať zločineckú skupinu možno akýmkoľvek spôsobom, materiálne i nemateriálne, utvrdzovaním v jej činnosti. Podpora takejto skupiny sa fakticky približuje pomoci podľa § 21 písm. d) Tr. zák., lebo podporovať možno takúto skupinu tak pred spáchaním trestnej činnosti ako aj v jej priebehu, prípadne zločineckej skupine alebo jednotlivým členom možno sľúbiť príspevok po spáchaní trestnej činnosti. Subjektom tohto trestného činu môže byť ktokoľvek, tzv. všeobecný subjekt.

Členom zločineckej skupiny možno byť podľa okolností relatívne stále v priebehu jej existencie. Tento znak bude spravidla naplnený ak člen takejto skupiny bol začlenený do jej organizačnej štruktúry, pričom ju nemusí v celom rozsahu poznať, nevyžaduje sa žiadne formálne prijatie za člena.

Z hľadiska subjektívnej stránky sa vyžaduje **úmyselné zavinenie** v zmysle § 15 Tr. zák.. Tento trestný čin je zločinom v zmysle § 11 ods. 1 Tr. zák. Z hľadiska právnej teórie založením treba rozumieť vytvorenie zločineckej skupiny a za zosnovanie treba považovať vymyslenie takejto skupiny a zároveň činnosť, ktorá spočíva v iniciovaní dohody o založení zločineckej skupiny, vo vytvorení plánu činnosti, vyhľadani osôb, rozdelení ich úloh, systému odmeňovania a sankcií, **určení hierarchie a štruktúry vzťahov podriadenosti a nadriadenosti**.

Podľa § 129 ods. 4 Tr. zák. zločineckou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie **štruktúrovaná skupina** najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a **koná koordinovane** s cieľom spáchať jeden alebo viac zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti **na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody**.

Podľa § 129 ods. 6 Tr. zák. činnosťou pre zločineckú skupinu alebo teroristickú skupinu sa rozumie úmyselná účasť v takej skupine alebo iné úmyselné konanie na účel

- a) zachovanie existencie takej skupiny alebo
- b) spáchanie trestných činov uvedených v odseku 4 alebo 5 takou skupinou.

Podľa § 129 ods. 7 Tr. zák. podporou zločineckej skupiny, alebo teroristickej skupiny sa rozumie úmyselné konanie spočívajúce v poskytnutí prostriedkov, služieb, súčinnosti alebo vytváraní iných podmienok na účel

- a) založenia alebo zachovania existencie takej skupiny alebo
- b) spáchania trestných činov uvedených v § 4 alebo 5 takou skupinou.

Zločinecká skupina je **najvyššia forma organizovaného zločinu, pričom štruktúrovanosť skupiny znamená aj hierarchické rozdelenie jej členov z hľadiska postavenia a vplyvu v skupine**. Súdom posudzovaná údajná zločinecká skupina mala podľa výpovedí svedka Daniela Vrábela (údajného člena zločineckej skupiny) a svedka Martina Trokana (údajného bývalého člena zločineckej skupiny) **len jednu úroveň riadenia**, bola členená **len vertikálne a vôbec nebola členená horizontálne**. Vertikálne členenie

a jediná úroveň riadenia bol tzv. šéf a jeho „otroci“ – vykonávači príkazov šéfa a to aj pod hrozbou finančnej ujmy (pokuty), majetkovej ujmy (podpálenie motorových vozidiel) alebo fyzického trestu (bitka).

Konkrétne k tomuto svedok Daniel Vrábek vypovedal, že bol členom skupiny Miroslava Masláka sformovanej v roku 2001 až 2002, pričom spolu s obvineným Tomášom Ďurišom a Vladimírom Haviarom boli Maslákoví otroci, z ktorých najod danejším otrokom bol obvinený Haviar. Obvinený Maslák im dával pokuty, učil ich, držal v napätí, za odmietnutie splniť príkaz trestom bola bitka. V skupine obvineného Masláka bol aj svedok Martin Trokan asi tri až štyri roky, ktorý zo skupiny vystúpil, lebo Maslák ho už moc šikanoval. **V rámci skupiny si boli rovnocenní – na rovnakej úrovni. Maslák im doslovne povedal: „ja som šéf a vy ste moji otroci“.** Za to, že chcel svedok Vrábek vystúpiť zo skupiny dostal pokutu 1.500.000,- Sk za to, že sa u obvineného Masláka vyučil, obvinený Maslák sa mu aj vyhrážal a zhorelo mu auto. Svedok Vrábek sa obvineného Masláka bál, pretože ich viackrát aj zbil.

Svedok Martin Trokan potvrdil, že ak obvinenému Maslákovu odmietol niekto splniť príkaz alebo pranie riešil to pokutami a bitkou. Jeho ľudia sa ho báli, lebo obvinený Maslák sa neštil dať zhorieť motorové vozidlo aj im.

V zmysle právnej teórie štruktúrovanou skupinou je skupina, ktorá nebola náhodne vytvorená na bezprostredné spáchanie trestného činu a v ktorej nemusia byť formálne rozdelené úlohy jej členov. Nevyžaduje sa formálne trvanie jej členstva v nej. Uvedená definícia štruktúrovanej skupiny vychádza z článku 2 Dohovoru Organizácie spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu uverejneného v oznámení Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 621/2003 Z.z. V rámci takejto skupiny sa nevyžaduje, aby v skupine boli formálne rozdelené úlohy. Úlohy v rámci týchto skupín sú rozdelené spravidla neformálne a aj pre hierarchické postavenie jednotlivých členov z hľadiska vplyvu v skupine sa uplatňuje neformálnosť. **Organizačná štruktúra zločineckej skupiny sa spravidla skladá z vedenia organizácie, zo stredného článku a výkonných článkov. Štruktúra zločineckej skupiny je hierarchicky členená a vykazuje pevné organizačné vzťahy medzi centrom a výkonnými článkami skupiny. Deľba práce je vysoká, ale štruktúra organizácie je z konšpiratívnych dôvodov u jej členov neprehľadná, takže každý pozná svoje najbližšie kontaktné články. Štruktúra zločineckej skupiny je spravidla nasledovná, najvyššie centrum tvorí šéf, ktorý určuje pravidlá organizácie hierarchie jednotlivých stupňov, spôsob komunikácie, výber ľudí a využitie ziskov, koordinuje styky vrátane zahraničných. Stredný stupeň je tvorený vedúcimi jednotlivých skupín so svojim ochranným a finančným personálom, výkonná zložka zahŕňa pešiakov a väčšina z nich zaisťuje konkrétne špecializované činnosti.** Zákonným znakom je, že skupina existuje určité časové obdobie, nemusí ísť však o trvalé zoskupenie. Z uvedeného znaku vyplýva, že za zločineckú skupinu nemožno považovať zoskupenie, ktoré má krátkodobý charakter. Zločinecká skupina musí byť zameraná na páchanie zločinov alebo vymenovaných prečinov. Takáto skupina býva často napojená aj na iné zločinecké skupiny, prípadne na zahraničné skupiny.

Zároveň je možné poukázať aj na spoločnú akciu z 21.12.1998 prijatou Radou na základe článku K.3 (teraz článku 31) Zmluvy o Európskej únii, ktorá predložila definíciu zločineckej organizácie. Pod týmto označením sa rozumie **štruktúrované združenie** zriadené na určitú dobu v ktorom zhodne konajú viac ako dve osoby s cieľom páchať trestné činy, pri ktorých je trestná sadzba trestu odňatia slobody alebo detencie vo výške najmenej štyroch rokov **pokiaľ sú také činy spáchané s cieľom materiálneho prospechu** a ak to prichádza do úvahy nezákonne sa ovplyvňuje činnosť verejných orgánov. **Súčasná legálna definícia zločineckej skupiny podľa platného Trestného zákona bola sformulovaná podľa vzoru Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, ktorý však bol ratifikovaný už v roku 2002 (ďalej len Dohovor). Ďalším pojmovým znakom je tzv. ziskovosť, resp. ex lege snaha o priame alebo nepriame získanie finančnej alebo inej výhody.** Zločinecká organizácia uskutočňuje aktivity na nezákonnom trhu podobným spôsobom ako legitímny podnik na legálnom trhu. Riadi sa rovnakými ekonomickými pravidlami, podnikáť, investovať, znižovať náklady, maximalizovať zisk, zvyšovať efektivitu, expandovať aktivitu. Odlišuje ju však fakt, že vykonáva nedovolené formy podnikania, to znamená že z kriminologického hľadiska zodpovedá **ziskovosť skupín organizovaného zločinu** vo svete komparácie z podnikateľskou činnosťou dlhodobému sústavnému páchaniu trestnej činnosti a nie jednorázovému spáchaniu jedného zločinu. Legislatívne vyjadrenie ziskovosti je však všeobecnejšie a zodpovedá mu aj takéto ojedinelé spáchanie hoci aj jedného zločinu. Pri posudzovaní časovej dĺžky existencie skupiny podľa právnej teórie by malo ísť najmenej o šesť mesiacov, čo je však v právnej teórii zdôvodnené len všeobecne a to povahou činnosti zločineckej skupiny. Aj podľa názoru súdu takýto výklad by však mohol byť v niektorých prípadoch veľmi reštriktívny, pretože ak by bola skupina odhalená ešte pred uplynutím jej existencie nemohla by byť posúdená ako zločinecká skupina aj za predpokladu, že všetky ostatné definíčné znaky by boli splnené, čo by bolo kontraproduktívne. Preto sa aj súd domnieva, že tento znak treba vykladať bez určenia minimálnej dĺžky existencie zločineckej skupiny a v súvislosti s cieľom zločineckej skupiny a povahou činnosti, ktoré uskutočňuje pre jeho dosiahnutie.

K organizačnej štruktúre údajnej zločineckej skupiny súd navyiac uvádza, že v posudzovanej veci obžaloby **absentuje tzv. stredný článok riadenia**, zreteľné je len vedenie pozostávajúce z jednej osoby a „otrocká“ výkonná zložka, ktorá mala zaisťovať len konkrétne špeciálne činnosti. Podľa názoru súdu **ani deľba práce**

nevykazuje požadovaný stupeň – „vysoká“, nakoľko z výpovedí údajného člena zločineckej skupiny vyplýva pravý opak. Vo väčšine prípadov sa malo jednať podľa svedka o klasický scenár, šéf mal vydať mocenský príkaz podpáliť vozidlo (eventuálne rozbiť sklené výplne), seberovní členovia údajnej zločineckej skupiny si mali sami rozdeliť úlohy, v lepšom prípade ich mal niekto na miesto určenia aj dopraviť (výpoveď svedka Vrábela a Trokana), následne mali dávať pozor, aby ich nikto nevidel, prípadne sa mali maskovať šiltovkami a potom jeden z nich mal naliať do motorového vozidla zápalnú látku, druhý mal použiť zápalnú handru a tretí to mal podpáliť. Nakoniec mali všetci ujsť. Obvinený Maslák si mal na tento čas zabezpečiť spoľahlivé alibi. Podľa názoru súdu **pojem vysoká deľba práce predpokladá určitú vyššiu ako nepatrnú mieru sofistikovanosti, ktorá v posudzovanej veci tiež výrazne absentuje.**

Časť výpovedí svedkov poškodených súd v odôvodnení uviedol práve preto, aby mohol na základe konkrétnych dôkazov z prípravného konania vyhodnotiť opodstatnenosť v obžalobe uvedenej právnej kvalifikácie z hľadiska všetkých uvedených obligatórných znakov legálnej definície zločineckej skupiny.

Z výpovedí svedkov z prípravného konania vyplynulo, že väčšinou sa malo jednať o akt pomsty, či už priamej, alebo sprostredkovanej (objednanej), prípadne získania inej výhody. Podľa týchto výpovedí sa malo jednať o pomstu za to, že sa niekto s niekým zle rozišiel, že údajne obvinenému Maslákov nepožičal peniaze na motorku, že mu nerezervoval stôl v reštaurácii, že mu niekto nechcel odstúpiť podnikateľské priestory, že niekto prispel k tomu, že druhý bol vylúčený z poľovníckeho združenia, že s obvineným Maslákom kvôli jeho povesti nechceli podnikat' v stavebníctve, ďalej údajne za to, že majiteľ tržnice ju obvinenému Maslákov nechcel predat', za to, že niekto mal proti obvinenému Maslákov vypovedať pred orgánmi činnými v trestnom konaní alebo v priestupkovom konaní (za to, že ho niekto osvetlil autom v cestnej premávke), ďalej údajne za to, že mu niekto nechcel predat' motorové vozidlo. Takzvané výpalné nebolo v prípravnom konaní ani preukázané a ani obvinení nie sú za to obžalovaní. Navyše niektorí svedkovia ani nevedeli uviesť žiadny dôvod, prečo by im malo zhorieť auto.

...

Z uvedeného podľa názoru súdu jednoznačne vyplýva, že údajná zločinecká skupina Miroslava Masláka **nenaplnila všetky znaky legálnej definície zločineckej skupiny** ani podľa Trestného zákona Slovenskej republiky a ani podľa Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu ako aj spomínanej Zmluvy o Európskej únii. Veľmi zjavne tu absentujú základné kvalifikačné znaky legálnej definície zločineckej skupiny ako najvyššej formy organizovaného zločinu **a to štruktúrovanosť – hierarchické usporiadanie zločineckej skupiny a koordinované konanie vyznačujúce sa vysokou deľbou práce na vyššej ako minimálnej sofistikovanej úrovni.** Početnosť skutkov a forma organizovanosti uvedená v obžalobe sama o sebe preto nenaplnila všetky obligatórne kvalifikačné znaky legálnej definície zločineckej skupiny ako najvyššej formy organizovanej trestnej činnosti.

Keďže údajná zločinecká skupina mala byť zosnovaná a založená (ako uvádza obžaloba formovaná) približne od roku 2002 je potrebné uviesť pre úplnosť aj nasledujúce právne úpravy z uvedeného časového obdobia.

Podľa § 185a ods. 1 Tr. zák. účinného do 31.12.2005 ako aj podľa Trestného zákona účinného do 31.12.2002, kto založí, alebo zosnuje zločineckú skupinu, je jej členom, je pre ňu činný, alebo ju podporuje potresce sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov alebo prepadnutím majetku. Jedná sa o obzvlášť závažný úmyselný trestný čin v zmysle § 41 ods. 2 Tr. zák. účinného do 31.12.2005 ako aj Trestného zákona účinného do 31.12.2002 podľa ktorého obzvlášť závažnými trestnými činmi sú trestné činy uvedené v § 62 a tie úmyselné trestné činy na ktoré tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej osem rokov, pričom podľa § 62 ods. 1 Tr. zák. v predchádzajúcej uvedenej účinnosti je v tomto ustanovení uvedený trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a teroristickej skupiny podľa § 185a Tr. zák. v predchádzajúcej uvedenej účinnosti.

Podľa § 89 ods. 27 Tr. zák. účinného do 31.12.2002 sa zločineckou skupinou rozumie dlhší čas trvajúce zoskupenie najmenej troch osôb na účely páchania trestnej činnosti v cieľom

- a) **dosiahnuť zisk** alebo
- b) preniknúť do orgánov verejnej moci a tak získať nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť, alebo
- c) preniknúť do orgánov podnikateľských alebo nepodnikateľských subjektov, a tak získať nad nimi kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť, alebo príjmy z nej,

ktoré sa vyznačuje vysokým stupňom deľby práce medzi jednotlivými členmi zločineckej skupiny v rámci vnútorného organizačného usporiadania.

Podľa § 89 ods. 27 Tr. zák. účinného do 31.12.2005 zločineckou skupinou sa rozumie **štruktúrovaná skupina** najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden trestný čin alebo viac trestných činov, za ktoré je možné uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej päť rokov, alebo niektorého z trestných činov podľa § 160 až § 162 na účel

- a) **priameho alebo nepriameho získania finančnej výhody alebo inej materiálnej výhody**

- b) preniknutia do orgánov verejnej moci s cieľom získať nad ním kontrolu alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť alebo príjmy z nej
- c) preniknutia do orgánu podnikateľského alebo nepodnikateľského subjektu a cieľom získať nad ním kontrolu, alebo uplatniť svoj vplyv, aby sa zakryla alebo legalizovala ich trestná činnosť alebo príjmy z nej.

Toto ustanovenie bolo účinné od 1. augusta 2004 v tomto znení.

Ako je pre úplnosť zrejme aj uvedené zákonné úpravy obsahujú znaky zločineckej skupiny ako sú dosahovanie zisku, vysoký stupeň deľby práce, vnútorné organizačné usporiadanie, resp. neskôr štruktúrovanosť skupiny a konkrétne dokázaný účel priameho alebo nepriameho získania finančnej výhody alebo inej materiálnej výhody.

Spracovali :

Mgr. Beata Medveďová VSÚ ŠTS pracovisko Banská Bystrica
JUDr. Ján Hrubala, sudca ŠTS pracovisko Banská Bystrica